

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra společenských věd

Diplomová práce

Bc. Zuzana Mikušková

**Školství a kulturně-společenský život ve Vsetíně druhé poloviny
19. století a 20. století se zaměřením na kulturní spolky
a folklorní soubory**

Prohlašuji, že jsem zadanou diplomovou práci vypracovala zcela samostatně pod vedením PhDr. Pavla Kopečka, Ph.D. Veškeré použité zdroje jsem řádně uvedla v příslušném seznamu.

V Olomouci dne 4.4.2016

.....

Zuzana Mikušková

Poděkování

Děkuji tímto vedoucímu diplomové práce panu PhDr. Pavlu Kopečkovi, Ph.D. za odborné vedení mé práce, za ochotu a vstřícnost poskytovat cenné rady a připomínky. Dále bych ráda poděkovala pracovníkům Státního okresního archivu Vsetín, kteří mi při bádání pomohli a poskytli k nahlédnutí kroniky města a záznamy o činnosti jednotlivých spolků. Poděkování patří také mému dědovi, Miroslavu Ekartovi, za cenné informace o folklórním souboru Vsačan.

Obsah

Úvod	6
1 Dějiny města Vsetína v 19. a 20. století	9
1.1 Významné události v dějinách Vsetína do počátku 19. století	9
1.2 Historické události Vsetína v průběhu 19. století	11
1.2.1 Vsetín v první polovině 19. století	11
1.2.2 Vsetín ve druhé polovině 19. století.....	13
1.2.3 Významné vsetínské podniky ve druhé polovině 19. století.....	14
1.2.4 Budování infrastruktury ve druhé polovině 19. století.....	16
1.3 Vsetín v období 20. století	17
1.3.1 Město za první světové války.....	18
1.3.2 Vsetín v období první republiky 1918–1938.....	20
1.3.3 Město za druhé světové války	22
1.3.4 Dějiny města v letech 1945–1948	24
1.3.5 Vsetín ve druhé polovině 20. století.....	26
1.4 Vsetín v současnosti.....	30
2 Školství.....	31
2.1 Základní školy.....	31
2.1.1 Počátky školství ve Vsetíně.....	31
2.1.2 Základní školství v období první a druhé světové války.....	33
2.1.3 Významné mezníky ve vývoji základního školství ve druhé polovině 20. století.....	34
2.1.4 Současné zaměření základních škol ve Vsetíně	35
2.2 Vývoj mateřských škol ve Vsetíně	36
2.3 Vývoj středních a odborných škol ve Vsetíně	38
2.3.1 Odborné školství	38
2.3.2 Gymnázium	40
2.3.3 Střední zdravotnická škola	41
2.3.4 Střední průmyslová škola	42
2.3.5 Střední škola Kostka.....	43
2.4 Vysoké školství ve Vsetíně.....	44
3 Kultura a společenský život ve Vsetíně v letech 1850–1950.....	46
3.1 Spolkový zákon.....	46

3.2	Vývoj a přehled spolkové činnosti.....	47
3.3	Vývoj vsetínského divadla.....	52
3.4	Vsetín ve zpěvu a hudbě.....	56
3.5	Výstavní a osvětová činnost na přelomu 19. a 20. století a v první polovině 20. století.....	58
4	Charakteristika vybraných nejvýznamnějších českých kulturních spolků ve Vsetíně.....	63
4.1	Spolek přátel hudby.....	63
4.2	Vzdělávací spolek Snaha.....	63
4.3	Okrašlovací spolek.....	65
4.4	Muzejní spolek Okresního Sovova muzea Vsetín.....	67
4.5	Úřednický spolek beseda.....	69
4.6	Sbor dobrovolných hasičů.....	69
4.7	Učitelství spolek Schulverein a Odbor Ústřední matice školské.....	70
4.8	Učitelství spolek Komenský.....	71
4.9	Vzdělávací spolek Světla.....	73
5	Kulturní život ve Vsetíně ve druhé polovině 20. století se zaměřením na folklorní soubory.....	76
5.1	Vznik folklorního hnutí ve Vsetíně.....	76
5.2	Historie souboru valašských písní a tanců Vsacan.....	77
5.2.1	Taneční repertoár.....	80
5.3	Charakteristika souboru valašských písní a tanců Jasénka.....	81
5.4	Komparace souborů Vsacan a Jasénka.....	82
5.5	Charakteristika taneční skupiny Kotár.....	83
5.6	Lidový oděv Vsetínska.....	83
5.6.1	Kroj mužský.....	84
5.6.2	Kroj ženský.....	85
6	Kulturní a společenský život ve Vsetíně v současnosti.....	87
7	Výukový projekt.....	89
7.1	Pracovní list.....	93
	Závěr.....	97
	Seznam použité literatury a pramenů.....	102
	Přílohy	

Úvod

Pro svou diplomovou práci jsem si zvolila téma Školství a kulturně-spoločenský život ve Vsetíně druhé poloviny 19. století a 20. století se zaměřením na kulturní spolky a folklorní soubory, a to z mnoha důvodů. Vzdělávání je nedílnou součástí lidského života. Jako budoucí zdejší učitelka bych určitě měla mít hlubší znalosti o vývoji zdejšího školství. K volbě tohoto tématu mě také vedl zájem o kulturní život a historii našeho města. Myslím si, že každý z nás, kdo se věnuje kultuře a je členem spolku či některého z folklorních souborů, by měl mít povědomí o tom, jak se kulturní život v minulosti v daném městě vyvíjel a utvářel, či jak se přímo vyvíjela činnost některého z jeho zájmových sdružení. V mém případě se jedná o dlouholeté účinkování ve folklorním souboru valašských písní a tanců Vsacan, který už je takřikajíc rodinnou tradicí ve čtyřech pokoleních. Právě folklor je nedílnou součástí kulturního a společenského života ve Vsetíně, a byl také jedním z důvodů výběru tohoto tématu.

Cílem této práce bude zaměřit se na dějiny města zejména v období 19. a 20. století, které velmi úzce souvisí s vývojem kulturního a společenského života. Dále bych chtěla navázat na mou bakalářskou práci pojednávající o dějinách základního školství ve Vsetíně, doplnit zde vývoj mateřského, středního a vysokého školství. Hlavním cílem však bude zachytit, charakterizovat, vývoj kulturního a společenského života v období let 1850–1950 se zaměřením na kulturní spolky. Poté se chci zaměřit na charakteristiku nejvýznamnějších spolků působících ve Vsetíně právě v tomto období. Zvláštní pozornost bych chtěla věnovat učitelským a vzdělávacím spolkům. Dalším cílem je zpracovat kulturní život v období druhé poloviny 20. století se zaměřením na vývoj folklorního hnutí a s tím spojený vznik vsetínských folklorních souborů. Součástí bude i návrh výukového projektu.

Práce bude rozdělena do sedmi kapitol. První kapitola ponese název Dějiny města Vsetína v 19. a 20. století, kde se bych se jen krátce věnovala významným událostem v dějinách města do 19. století, a poté už samotným dějinám 19. a 20. století, které významně ovlivnily kulturní a společenský život. Zejména pád absolutismu počátkem 60. let 20. století způsobil prudký rozvoj kulturních sil a národního sebeuvědomění. Velký dopad měly na město i obě světové války. Hospodářství bylo zcela podřízeno německé okupaci. Právě dějiny města jsou důležitým aspektem pro poznání kulturního a společenského života.

Druhá kapitola ponese název Školství. Už v bakalářské práci jsem se podrobně zabývala vývojem základního školství, a zde se budu věnovat vývoji mateřskému, střednímu a vyso-

kému školství. Vysoké školství je ve Vsetíně poměrně mladé. V roce 2014 byl zahájen první akademický rok na vsetínské Fakultě společenských studií, pobožce vysoké školy Humanitas z polského Sosnowce. Školství je významným aspektem společenského života.

Třetí kapitola ponese název Kultura a společenský život ve Vsetíně v letech 1850–1950. Zde bych ráda uvedla ucelený přehled vývoje kulturních spolků a náplň jejich činnosti. Ve Vsetíně byl největším a nejaktivnějším spolkem *Vzdělávací spolek Snaha*, který předurčoval charakter společenského života takřka na celé půlstoletí. Součástí budou také podkapitoly pojednávající o vzniku a vývoji divadelní činnosti, hudbě, zpěvu, výstavní a osvětové činnosti.

Čtvrtá kapitola se bude týkat charakteristiky vybraných nejvýznamnějších českých kulturních spolků, které ve Vsetíně v letech 1850–1950 působily. Mezi tyto spolky například patří: *Spolek přátel hudby*, *Vzdělávací spolek Snaha*, *Okrašlovací spolek*, *Muzejní spolek*, *učitelské spolky* a další. Zde bych chtěla zmapovat předsedy jednotlivých spolků a jejich funkční období.

Pátá kapitola bude pojednávat o vzniku folklorního hnutí, které velmi výrazně ovlivňovalo kulturní život druhé poloviny 20. století. Nejprve vznikl folklorní soubor valašských písní a tanců Vsacan v roce 1943, a o rok později soubor valašských písní a tanců Jasénka. V roce 2003 se utvořila poměrně mladá taneční skupina Kotár, která se od Vsacanu a Jasénky odlišuje jak krojem, tak i tanečním repertoárem.

Předposlední šestá kapitola bude věnována současnému kulturnímu dění ve Vsetíně, aby tak byl dokreslen celkový obrázek kulturního života. Zmíněny budou veškeré festivaly, ať už hudební, filmové či folklorní, na jejichž pořádání se město Vsetín velkou měrou podílí.

Poslední sedmá kapitola se bude týkat zpracování výukového projektu v praktické části diplomové práce. Obsažena zde bude přípravná, realizační a závěrečná fáze, v nichž bych chtěla přesně popsat průběh vlastivědné exkurze týkající se života Valachů, jejich způsobu obživy či užívanému nářečí. Pozornost bude věnována i kultuře – tradicím a zvykům, které staří Valaši dodržovali. Exkurze bude rovněž zaměřena na vsetínské folklorní soubory, jejich způsob odívání a taneční repertoár. K celé exkurzi bude navržen i pracovní list.

Při své práci budu čerpat z mnoha zdrojů literatury, novinových článků, zpravodajů, dále z archivních pramenů – fondů SOKA Vsetín, kronik města Vsetína, také ze soukromé sbírky pamětníka Miroslava Ekarta, jednoho multimediálního zdroje VHS a v neposlední řadě

využiji i internetové zdroje. Při zkoumání historie města bude čerpáno zejména z monografií významného historika Vsetína Matouše Václavka „*Dějiny města Vsetína a okresu vsackého*“ a „*Vlastivěda moravská: Místopis Moravy – Vsatský okres*“, která ač jsou obě 100 let stará, podávají ucelenou strukturu přehledu dějin již od prvního osídlení území Vsetínska. Na tyto monografie navazuje další vsetínský historik PhDr. Ladislav Baletka, který ve svých dílech „*Okres Vsetín*“ a „*Vsetín: město a čas*“ (z roku 2008) čerpá z údajů Matouše Václavka, a snaží se doplnit další historická fakta nově zjištěných poznatků. Ke studiu dějin města, hospodářství, školství a kultury přispěla dvojice Karel Krčmář a Jaroslav Klvač s monografií „*Vsetín*“. Dějinám města a kultuře se taktéž věnuje Vladimír Nekuda a kolektiv knihou „*Okres Vsetín: Rožnovsko, Valašskomeziříčsko, Vsetínsko*“. Problematikou školství se zabývají jak zmíněné monografie, tak i články v periodiku Naše Valašsko. Avšak aktuální informace – zaměření škol či současné vedení, lze nalézt v internetových zdrojích.

Tématika kulturního a společenského života ve Vsetíně nebyla dosud v literatuře dostatečně zpracována. Informace pojednávající o kulturním životě a spolkové činnosti stručně podávají již výše zmíněné monografie. Proto bude stěžejní studium probíhat v Okresním archivu Vsetín, kde jsou uloženy fondy jednotlivých spolků obsahující stanovy či zápisy z valných hromad. Právě ze zápisů se dají vyčíst podstatné informace o spolkové činnosti. Při studiu využiji i kroniky města Vsetína, z nichž lze taktéž vycházet a vyhledávat informace o činnosti spolků, zejména o událostech – významných počinech, či slavnostech jimi pořádaných.

Při zkoumání vzniku a vývoje folklorního hnutí bude čerpáno zejména ze soukromé sbírky pamětníka Miroslava Ekarta, jenž obsahuje výroční almanachy, které byly vydány při příležitostech výročí vzniku souboru Vsacan. Další poznatky budou získávány prostřednictvím rozhovoru s pamětníkem, členem jednoho ze souborů. Problematice krojů se věnuje monografie Evy Urbachové „*Lidový kroj na Vsetínsku*“, jenž pojednává o jednotlivých součástech mužského a ženského lidového kroje, a také materiálech, z něhož byly kroje vyrobeny.

Jedním ze záměrů mé diplomové práce je vytvořit teoretickou část, která by přispěla k ucelenému poznání kulturních dějin města Vsetína od roku 1850 až po současnost. V praktické části pak ukazuji, jak by šla jedna část teorie diplomové práce využít k návrhu vlastivědné exkurze.

1 Dějiny města Vsetína v 19. a 20. století

1.1 Významné události v dějinách Vsetína do počátku 19. století

Krajina v údolích okolo řeky Vsetínské Bečvy na moravsko-slovenském pomezí nebyla po dlouhá tisíciletí pravěku osídlena. Trvalému pobytu člověka bránily zejména pro život nevhodné přírodní podmínky. Hornatý reliéf, hluboká zalesněná údolí a prudké vodní toky byly překážkou zemědělského osídlení.¹

První písemná zmínka o Vsetínu, jako městečku „*oppidum Setteinz*“, vznikla díky pánu Voku z Kravař, který si panství Vsetín pronajal od templářského řádu v roce 1308. Městečko Vsetín bylo vybudováno na pravém břehu Vsetínské Bečvy a vzniklo zřejmě nedlouho předtím.² Území kolonizovali Slované, zejména kmen Lechů, který se usadil v okolí Radhoště, a také Valaši, kteří kolonizovali oblast Vsetínska v období od 14. do 17. století.³ Kolonizačnímu původu nasvědčuje pravidelný půdorys náměstí. Městečko Vsetín bylo původně jen tržním střediskem pro vsetínské panství. Z roku 1395 pochází zpráva, že jím procházela jedna obchodní větev cesty vedoucí z Polska do Uher. O tvrzi ve Vsetíně (v 17. století byla přestavěna na zámek) se poprvé hovoří v roce 1464. Sídlo správy panství však nebylo původně na této tvrzi, ale na hradě Rožnov, s nímž mělo vsetínské panství společné majitele až do poloviny 16. století. Ještě v roce 1516 byl osídlen pouze okruh Horního náměstí, které bylo jádrem městečka a kde tehdy bylo 37 usedlostí.⁴

Od počátku 14. století do poloviny 16. století se na zdejším panství vystřídalo mnoho šlechtických rodů. Byli to páni z Kravař a páni z Cimburka (1418–1480), páni ze sv. Jiří a Pezinku (1480–1503), páni z Kunštátu (1503–1526), páni ze Šelmberku a páni z Pernštejna (1526–1548).⁵ Roku 1548 byl vsetínský statek oddělen od rožnovského panství a městečko se tak stalo sídlem správy vsetínského panství, které zaujímalo rozlohu téměř celého údolí Vsetínské Bečvy.⁶

V roce 1548 se novými majiteli Vsetína stali Nekšové z Landeka. Nejvýznamnější z rodu byla Lukrécie Nekšová, která se v roce 1609 provdala za Albrechta z Valdštejna a tím

¹ Z historie Vsetína. *Vsetín: Oficiální web města* [online]. Vsetín: MÚ Vsetín, 2007 [cit. 2016-02-03]. Dostupné z: <<http://www.mestovsetin.cz/z-historie-vsetina/d-474170/p1=6688>>.

² BALETKA, L., ZAPLETAL, L.: *Okres Vsetín*, s. 86.

³ VÁCLAVEK, M.: *Dějiny města Vsetína a okresu Vsackého*, s. 6–8.

⁴ BALETKA, L., ZAPLETAL, L. c. d., s. 86.

⁵ KRČMÁŘ, K., KLVAČ, J.: *Vsetín*, s. 20.

⁶ BALETKA, L., ZAPLETAL, L. c. d., s. 86.

ho učinila spolumajitelem vsetínského panství. Valdštejn nerespektoval náboženskou svobodu, povolal jezuity a nekatolické fary byly osazovány katolíky. S jeho vládou poddaní nebyli spokojeni, protože jim zakázal vařit pivo a šenkovat víno, ale na druhou stranu nechal vystavět panský pivovar. Od 16. století byly zřizovány na panství i na území dnešního města rybníky.⁷

Po bitvě na Bílé hoře v roce 1620 panovaly nepokoje i ve vsetínském panství. Zatímco v Evropě probíhala třicetiletá válka, v okolí vsetínského panství došlo celkem ke třem valašským povstáním. Povstání byla vedena zejména proti vrchnosti, císaři a církvi. Snahou prvního valašského povstání (na přelomu let 1620–1621) byla obrana náboženské svobody. Na základě těchto událostí byl v roce 1623 vydán „*Revers valašských povstalců*“, ve kterém museli poddaní slíbit poslušnost a věrnost vrchnosti. Ke druhému valašskému povstání došlo v roce 1627, a bylo zároveň i tzv. první velkou krvavou exekucí. Obyvatelé Vsetína byli vojáky trýzněni, věšeni a stříleni. V roce 1644 proběhlo poslední třetí valašské povstání a druhá krvavá exekuce, při které bylo mnoho lidí popraveno, zraněno a okolní vesnice byly vypáleny. Poslední povstání bylo jedno z nejkrvavějších exekucí v dějinách českých zemí, popraveno bylo až na 200 povstalců.⁸ Konkrétně ve Vsetíně popravy trvaly 4 dny. V roce 1652 se stal, na dlouhou dobu 180 let, majitelem Vsetína bohatý a mocný rod Illěšházy, pocházející z Uherska. Tento rod zasáhl nejhluběji do života a vývoje města. První Illešházové neutiskovali protestanty, ba naopak, zastávali se jich.⁹

V době třicetileté války na levém břehu Vsetínské Bečvy, kde byl do té doby jen vrchnostenský mlýn, vznikla osada 21 chalup, jejímiž obyvateli byli převážně uprchlíci z nynějšího Valašského Meziříčí.¹⁰ V roce 1666 vznikla listina „*Popsání panství vsetínského*“, ve které se jasně rozlišuje městečko Vsetín na dvě části – Horní Vsetín (dnešní Horní náměstí), a „městečko dolní nové“ neboli Dolní Vsetín. Mezi těmito dvěma částmi byly neustálé spory o daně, pozemky či trhy. Dodnes je jedna z ulic Vsetína pojmenována jako „Svárov“ (pozemek byl součástí sporných pozemků).¹¹

V průběhu 17. a 18. století čelil Vsetín nájezdům Turků, Tatarů a uherských rebelů Kuruců, kteří městečko několikrát při svých vpádech zpustošili a okolní vesnice vypálili. Dolní

⁷ BALETKA, L., et al.: *Vsetín: město a čas*, s. 26.

⁸ Valašská povstání 1620-1644. [online]. 2014 [cit. 2014-03-15]. Dostupné z: <http://portasi.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=37:valaska-povstani-1620-1644&catid=4:r&Itemid=102>.

⁹ VÁCLAVEK, M.: *Vlastivěda moravská: II. Místopis Moravy. Čís. 71, Vsatský okres*, s. 64–66.

¹⁰ BALETKA, L., ZAPLETAL, L. c. d., s. 86.

¹¹ Představujeme města okresu: Vsetín – část první. *Naše Valašsko*, 1997-07-08, č. 27, s. 12.

město vyhořelo úplně a na Horním městě zůstalo stát jen několik vydrancovaných chalup. Trvalo několik desetiletí, než městečko bylo znovu obnoveno. Při vpádu Kuruců byl nejen vyplněn vsetínský zámek, ale bylo zničeno i městské pečetidlo. V roce 1721 byla postavena nová radnice na Horním náměstí, probíhaly zde soudní procesy. Ve sklepení radnice se nacházelo i vězení. Městečko Vsetín mělo právo hrdelní, to ale bylo v roce 1752 odebráno na základě tereziánské soudní reformy.¹²

Na území panství jsou důkazy o zbojnicích. Zbojníci byli loupežníci a lupiči, kteří ožebračovali a plenili sídla, vyskytovali se hlavně na moravsko-slovenském pomezí. Nejznámějšími zbojníky na Vsetínsku byli například Ondráš či Martin Duša.¹³

Dalším rysem první poloviny 18. století byla násilná rekatolizace. Evangelíci byli utlačováni, a proto na bohoslužby tajně prchali do evangelických kostelů na Slovensko. Důsledkem rekatolizace byla častá povstání místních obyvatel ve druhé polovině 18. století. Obyvatelstvo se kromě náboženských důvodů bouřilo i kvůli plnění robotní povinnosti a placení vrchnostenských dávek. Tyto nepokoje byly ukončeny až v roce 1781 tolerančním patentem Josefa II.¹⁴

1.2 Historické události Vsetína v průběhu 19. století

1.2.1 Vsetín v první polovině 19. století

Městečko Vsetín si i na přelomu 18.–19. století ponechalo podobu zemědělsko-řemeslnické osady, přičemž zemědělství stále převažovalo. Řemeslo tvořilo pouhý doplněk obživy většiny obyvatel. Řemeslnický ráz mělo městečko Dolní Vsetín, protože se zde usadili hlavně soukeníci.¹⁵ Pořádaly se vsetínské trhy, které měly velký význam a sloužily především k prodeji řemeslnických výrobků místních řemeslníků a k prodeji zemědělských přebytků poddaných v panství. Vsetínu se nevyhnuly ani důsledky napoleonských válek. Dny po bitvě u Slavkova byly ve Vsetíně velmi neklidné, městečko bylo přeplněno ruskými a císařskými vojsky a byly tu i zástupy zajatých Francouzů. Jednu noc v Dolním šenku (dnes je místo něj postavena budova Komerční banky) strávil ruský car Alexandr, který byl na útěku od Bitvy

¹² BALETKA, L., et al. c. d., s. 40–51.

¹³ Tamtéž, s. 42–43.

¹⁴ Tamtéž, s. 52–60.

¹⁵ Představujeme města okresu: Vsetín – část první. *Naše Valašsko*, 1997-07-08, č. 27, s. 12.

u Slavkova. Důsledkem válečných událostí byla i cholera, na kterou ve vsetínské farnosti počátkem roku 1806 zemřelo až 300 osob.¹⁶

Majitelem vsetínského panství se po mocném uherském rodu Illésházy stal v roce 1831 Josef Wachtler, manžel dcery Štěpána Illésházyho. Nový pán se pustil do výrazné přestavby zámku a nechal zvelebit jak zámek, tak i jeho okolí. Zřídil zámeckou zahradu a pustil se do rozsáhlé opravy zámecké budovy, z níž chtěl vybudovat honosné sídlo. Stavebními úpravami provedenými ve 30. letech 19. století získal zámek empírovou podobu, která zůstala ponechána prakticky dodnes. Původní vstup do zámku zůstal zachován, ale nový hlavní vstup byl vybudován ve střední části jižního křídla a vedl tak do nové zámecké zahrady. Zámecká zahrada zabrala část původního náměstí a jejímu vzniku předcházela vleklý spor mezi vrchností a městem, ukončený ve prospěch vrchnosti v letech 1837–1838.¹⁷ Stavební úpravy a ruch na počátku a v první polovině 19. století výrazně změnilu podobu Vsetína. Z těchto let pochází výstavba evangelického kostela (1823), přeložení starého hřbitova z prostoru za zámkem na Podsedky (1835), proběhla i stavba silnice v prostoru ulice 4. května. V roce 1840 byl postaven nový dřevěný most přes řeku Vsetínskou Bečvu, který byl o čtyři roky později vyzděn.¹⁸

Podle statistických údajů v roce 1838 žilo v celém Vsetíně 3 171 obyvatel a bylo zde 479 domů. Hlavním zdrojem obživy bylo zemědělství a řemeslnictví. V městečku se tehdy konaly 4 výroční trhy, 3 velké celotýdenní trhy, dobytčí trh pořádaný vždy den před výročním trhem a obilný trh, který byl pořádán každou sobotu.¹⁹

Revoluční rok 1848 odstartoval hospodářské, kulturní, sociální i politické změny. Pád feudalismu roku 1848 a nový obecní zákon učinil konec dlouholetým sporům mezi Horním a Dolním Vsetínem. V roce 1849 došlo ke spojení obou částí v jednu obec, která obdržela v roce 1852 právo užívat označení město, i když si vsetínští obyvatelé neoprávněně toto označení přivlastňovali už od 17. století.²⁰ Výsledek prvních obecních voleb byl ohlášen 1. srpna 1850, kdy byl starostou města zvolen hostinský Václav Raušer, prvním radním obchodník Josef Bubela, druhým radním puškařský mistr Josef Kratochvíl, třetím radním Karel Živocký. Spojený Vsetín čítal v roce 1850 celkem 3 313 obyvatel a bylo v něm 470 domů. Jádrem bylo Horní město se zámkem, kde bylo sídlo správy vsetínského velkostatku, radnice a berního úřadu. Domy v obou částech města byly jen přízemní a v naprosté většině byly postavené ze

¹⁶ BALETKA, L., et al. c. d., s. 63.

¹⁷ JANIŠ, D. a VRLA R.: *Vsetínský zámek v proměnách času: historie - majitelé - stavební vývoj*, s. 30–31.

¹⁸ BALETKA, L., et al. c. d., s. 64–68.

¹⁹ NEKUDA, V., et al. c. d., s. 892.

²⁰ KRČMÁŘ, K., KLVÁČ, J. c. d., s. 22.

dřeva. Svou výškou nad ostatní domy vynikalo jen několik jednopatrových domů (např. zámek, radnice, obě fary, Horní šenk atd.).²¹

Vsetín se po roce 1850 stal sídlem okresního soudu, jehož územní rozsah se v podstatě kryl s územním panstvím Vsetín, Liptál a Hošťálková. Okresní soud ve Vsetíně byl až do roku 1909, kdy se osamostatnil jako politický okres, podřízen okresnímu hejtmánství zřízeném ve Valašském Meziříčí. Vsetínské panství bylo po zrušení patrimoniální správy roku 1848 velkostatkem, orientovaným na lesní hospodářství.²² Využívalo se obrovské množství zásob dřeva v bukovo-jedlových lesích.²³

1.2.2 Vsetín ve druhé polovině 19. století

Do druhé poloviny 19. století měl Vsetín charakter spíše zemědělského městečka, administrativně se sice rozrostl (sloučení Horního a Dolního Vsetína), ale stále to však bylo malé ztracené město v horách, odříznuté od ostatního světa nedostatečnou sítí komunikací. Právě tato odlehlost Vsetína a nedostatek surovin byly dlouho překážkou rozvoje průmyslu.²⁴

V 60. letech byly opět tendence odloučení Dolního města, avšak tyto snahy byly naštěstí zamítnuty i u okresního hejtmánství.²⁵ V roce 1857 Josef Wachtler prodal panství Belgické akciové společnosti.²⁶ Nový majitel zahájil rozsáhlé kácení lesů na Vsetínsku kvůli obchodu se dřevem. Ve druhé polovině 70. let předložil představený okresního úřadu František Hromádka moravskému místodržitelství v Brně obsáhlý spis s návrhy na zvelebení Vsetína, protože počet obyvatel se neustále zvyšoval vlivem rozvoje průmyslu. Snahy byly: zřízení vodovodu a úpravy kanalizací, zřízení veřejného osvětlení, úprava veřejných studní, úprava cest, zřízení dráhy, regulace řeky Vsetínské Bečvy, postavení hasičské zbrojnice, zřízení městské nemocnice, zřízení koupaliště, postavení všech věží u všech tří kostelů, výstavba obydlí, vybudování řádné školy a její vybavení kabinety a školními pomůckami, zákaz vypouštět hnojivku do řeky, vydláždění Horního náměstí a vybudování druhého mostu přes řeku. Proti výstavbě mostu se však ohradili obyvatelé Horního města. Měli strach, že na pilířích by se mohli zachytit stromy a zatarasil by se tak průtok vody, což by mělo za následek zatopení Svárova a celého Dolního města. Hlavním důvodem odporu však bylo to, že by přes Horní město pře-

²¹ BALETKA, L., et al. c. d., s. 71–73.

²² Vsetín v proměnách času: část I. *Jalovec*, 2005-05-31, č. 22, s. 9.

²³ Z historie Vsetína. *Vsetín: Oficiální web města* [online]. Vsetín: MÚ Vsetín, 2007 [cit. 2016-02-03]. Dostupné z: <<http://www.mestovsetin.cz/z-historie-vsetina/d-474170/p1=6688>>.

²⁴ BALETKA, L., ZAPLETAL, L. c. d., s. 87.

²⁵ BALETKA, L., et al. c. d., s. 78.

²⁶ VÁCLAVEK, M.: *Dějiny města Vsetína a okresu Vsackého*. 2., valně rozmnož. vyd., s. 69–70.

jíždělo málo povozů a obchod by se přesunul na Dolní město. Spor byl vyřešen vybíráním mostního mýtného po dobu 20 let.²⁷

Belgičané vlastnili vsetínské panství do roku 1890, kdy ho prodali bratrům Thonetům pocházejících z Vídně. Thonetové potřebovali tento lesnatý kraj pro svůj vzkvétající dřevařský průmysl.²⁸ V roce 1897 došlo k elektrifikaci města firmou *Josef Prokop vdova a synové z Pardubic*²⁹, stavitel Michal Urbánek zřídil ve svém domě parní a vanové lázně. O rok později byl postaven Dělnický dům, který sloužil ke kulturním a společenským akcím.³⁰

1.2.3 Významné vsetínské podniky ve druhé polovině 19. století

První řemeslnické cechy vznikly ve Vsetíně na přelomu 16. a 17. století. Ševcovský cech byl zřízen v roce 1603 spolu s cechem krejčovským. V roce 1756 byl založen soukenický cech. Tomuto řemeslu se velmi dařilo, protože se sukno vozilo na trhy a v té době bylo hodně žádané. Bednářský cech byl zřízen v roce 1761. Původně do něj byli přijímáni pouze mistři bednářského řemesla. V roce 1804 byl změněn na společný cech řemesla bednářského, sklenářského, pekařského a tesařského. Kovářský cech byl zřízen v roce 1756 a náleželi k němu kromě kovářů také zámečníci, klempíři, barvíři, koláři, řemenáři, stolaři a sedláři. Dále byl ve Vsetíně řeznický cech (doložen 1642), mlynářský cech (zřízen 1729), kožešnický cech (doložen 1756), cech smíšený (založen v roce 1836) pro kloboučníky, postříhače sukna, puškaře či kominíky.³¹

Do poloviny 19. století byl Vsetín spíše obchodním a řemeslnickým střediskem pro okolní vesnice a pro život jeho obyvatel. Jak už bylo výše řečeno, rozhodující význam mělo zemědělství.³² U počátků průmyslové revoluce stál obchod se dřevem.³³ Dřevo se využívalo jako zdroj tepla ve sklářském průmyslu, avšak pro rozvoj Vsetína měl rozhodující význam dřevozpracující a nábytkářský průmysl. Po roce 1918 se začal rozvíjet strojírenský a elektro-technický průmysl.³⁴

²⁷ BALETKA, L., et al. c. d., s. 79.

²⁸ KRČMÁŘ, K., KLVAČ, J. c. d., s. 22.

²⁹ BALETKA, L., et al. c. d., s. 87.

³⁰ Tamtéž, s. 79–88.

³¹ VÁCLAVEK, M.: *Vlastivěda moravská: II.: Mistopis Moravy. Čís. 71, Vsatský okres*, s. 69–72.

³² NEKUDA, V., et al. c. d., s. 893.

³³ Představujeme města okresu: Vsetín – část první. *Naše Valašsko*, 1997-07-08, č. 27, s. 12.

³⁴ NEKUDA, V., et al. c. d., s. 893.

První továrny vznikaly na pravém břehu řeky Vsetínské Bečvy a v areálu vrchnostenského dvora u pivovaru a palírny.³⁵ První továrnou byl cukrovar postavený v sousedství bývalého dvora v roce 1837. Bylo v něm zaměstnáno až 48 dělníků. Kvůli nízké rentabilitě výroby zanikl v roce 1852.³⁶ Od počátku 17. století byl tradiční součástí vsetínského průmyslu pivovar zřízený Albrechtem z Valdštejna. Nejdříve byl umístěn na zámku a později se přestěhoval do sousedství panského dvora u Bečvy. Vsetínské panství pivovar neprovozovalo, nýbrž jej pronajímalo. Od konce 19. století jej provozovala *Thonetova pivovarní společnost*. Dále byla ve Vsetíně vrchnostenská palírna, která byla pronajímána zpravidla židovským obchodníkům.³⁷

Dřevařský průmysl zastupovaly továrny na nábytek z ohýbaného dřeva a pily. K výrobě se používalo především bukové dřevo, kterého rostlo v rozsáhlých lesích Vsetínských vrchů, Javorníků a Beskyd obrovské množství.³⁸ Továrna na nábytek z ohýbaného dřeva *Bratři Thonetové* (později Thonet-Mundus) byla otevřena v roce 1869 a umístěna v areálu vrchnostenského dvora naproti pivovaru.³⁹ Zpočátku se továrna stala pobočkou jejich továrny na nábytek v Halenkově a pak v Bystřici pod Hostýnem. Při vsetínském Thonetově továrně byla v roce 1897 zřízena slévárna a strojárna.⁴⁰ Zde se vyráběly součásti upínacích forem pro ohýbání dřeva a šrouby.⁴¹ Továrna na nábytek z ohýbaného dřeva firmy *Jakub a Josef Kohn* zahájila výrobu počátkem roku 1870. Továrna na sirky byla zřízena roku 1856 Karlem Hanselím a firmou *Jakub a Josef Kohn* v budově bývalého cukrovaru na pravém břehu řeky Vsetínské Bečvy. V letech 1862–1863 byla postavena nová továrna na sirky na levém břehu řeky na Trávníkách. V roce 1875 v továrně pracovalo celkem 30 dělníků. Později, v roce 1911, tato továrna zanikla. Na území Vsetína bylo postupně zřízeno několik parních či elektrických pil. První z nich, *pila Hortensie* v areálu panského dvora, vznikla v roce 1851. Po požáru roku 1875 již nebyla obnovena. Vsetínský velkostatek pak zřídil další velkou pilu v Panské zahradě, při níž byla vybudována rozsáhlá plaviska dřeva spojená kanály s řekou Bečvou. V roce 1869 vznikla na Ohradě sklárna firmy *Jakub a Josef Kohn*. Na počátku v ní pracovalo 65 zaměstnanců. Roku 1871 sklárnu koupila firma *S. Reich a spol.* Zpočátku sklárna vyráběla užitkové sklo, zejména sifonové lahve, od počátku 20. století cylindry, později také laboratorní

³⁵ BALETKA, L., ZAPLETAL, L. c. d., s. 87.

³⁶ BALETKA, L. a PAŠTIKOVÁ J.: *Historie a současnost podnikání na Vsetínsku, Valašskomeziříčsku a Rožnovsku*, s. 62–63.

³⁷ Tamtéž, s. 57.

³⁸ Tamtéž, s. 93.

³⁹ NEKUDA, V., et al. c. d., s. 893.

⁴⁰ Představujeme města okresu: Vsetín – část první. *Naše Valašsko*, 1997-07-08, č. 27, s. 12.

⁴¹ BALETKA, L. a PAŠTIKOVÁ J. c. d., s. 96.

sklo a lékovky. Železářské průmyslové odvětví zastupovala továrna na ocelové zboží *bratři Pokorných a Jaroška* založená v roce 1872 u mlýnského náhonu na Lapači. Továrna *Pokorných a Jaroška* později přešla na firmu *Bratři Bubelové*. Výroba navazovala na domácí výrobu kapesních nožů – křiváků, která byla v okolí Vsetína velmi rozšířena. Kromě nožů továrna později vyráběla i jídelní příbory a kuchyňské nádoby.⁴² K těmto významnějším podnikům přibyla roku 1924 *Sousedikova továrna* na elektromotory, jejímž zakladatelem byla nevelká řemeslnická dílna na opravu elektrospotřebičů.⁴³

Průmyslová revoluce a vznik nových firem způsobily růst počtu obyvatel. Počet obyvatel vzrostl dvojnásobně, z 3 313 v roce 1850 na 6 736 v roce 1900. Tato čísla dokazují, že Vsetín prošel mimořádně úspěšným obdobím svého vývoje.⁴⁴

1.2.4 Budování infrastruktury ve druhé polovině 19. století

Do vzniku prvních železnic se zemědělská hospodářství na Vsetínsku, stejně jako jinde na Moravě, orientovala na povoznictví. Povožníci zejména hospodáři, kteří vlastnili koně a mívali kromě vozů užívaných při hospodářství ještě i pevnější vůz, tzv. „fasuňkový“. Na Vsetínsku převažovala především doprava dřeva a výrobků ze dřeva, zejména šindele a nákladů pro obchodníky. Povožnictví v tomto regionu velmi utrpělo ve druhé polovině 19. století postavením železnice Hranice–Vsetín, a pak na počátku 20. století postavením železničních tratí Vsetín–Velké Karlovice a Valašské Meziříčí–Rožnov pod Radhoštěm.⁴⁵

Vybudování železničního spojení Vsetín s nejbližší železniční stanicí Polomí u Hranic bylo technicky i finančně velmi náročné. Již po roce 1860 se rakouská vláda chystala postavit železnici od Hranic do Púchova, která měla vést právě přes Vsetín. Iniciativa k této stavbě vzešla od tehdejšího majitele Vsetína – Belgické akciové společnosti, v jejímž čele stál Emil Raikem a K. B. Even.⁴⁶ V roce 1864 byla zahájena stavba železničních naspů pro tuto dráhu od Bobrk směrem k Lázkům.⁴⁷ Stavba byla pojata velkoryse, protože se ihned vykupovaly pozemky i pro druhou kolej, avšak realizace vázla v důsledku rakousko-dánské války v roce 1864 a prusko-rakouské války roku 1866. Iniciativy stavby dráhy se ujal Vsetín, který podal petici požadující pokračování stavby dráhy. Uvádělo se v ní, že městečko svou výhodnou polohou, dostatkem vodní síly a pracovních sil se dobře hodí pro továrny a průmyslové závody.

⁴² NEKUDA, V., et al. c. d., s. 893–894.

⁴³ Představujeme města okresu: Vsetín – část první. *Naše Valašsko*, 1997-07-08, č. 27, s. 12.

⁴⁴ BALETKA, L., et al. c. d., s. 99.

⁴⁵ CHUTĚJ, L.: Valašští formani. *Naše Valašsko*, 1943, č. 8, s. 134–136.

⁴⁶ BALETKA, L., et al. c. d., s. 141.

⁴⁷ Tamtéž, s. 80.

Nedostatek dráhy překážel v rozvoji průmyslu a hospodářskému povznesení. Vedení městečka se tehdy domnívalo, že stavbou železnice by se odpomohlo hladu a bídě. Železnice by tak povzbudila podnikatelský ruch a obchodníci by našli stálou práci a obživu. Družstvo místních drah v letech 1883–1885 dráhu Hranice–Vsetín skutečně postavilo. Avšak předmětem sporu se stalo umístění nového nádraží, které bylo nakonec umístěno na prázdném prostranství za Svárovem. Koncem roku 1884 byla dráha v celé své délce 44 km téměř hotova a nákladní doprava na značné části trati již fungovala. První nákladní vlak se štěrkem dorazil na vsetínské nádraží dne 3. ledna 1885 a členy železniční komise přivezla první lokomotiva s osobními vagóny 10. dubna 1885. Nádraží bylo dokončeno na konci dubna 1885 a tvořily jej čtyři krátké koleje, výtopna, nákladní rampa s nevelkým skladištěm a dvoupatrová budova železniční stanice. Odsud vedly také železniční vlečky: do Reichovy sklárny na Ohradě, do Kohnovy továrny na nábytek, do Thonetovy továrny na nábytek a k pile do Panské zahrady. Díky vybudování železniční dráhy se Vsetín dostal takřka do středu hospodářského dění a jeho vzdálenost od nejdůležitějších center hospodářského života v zemi se z řádu dnů začala počítat na hodiny. Železniční dráha Vsetín–Velké Karlovice a také k Vlárskému průsmyku byla otevřena v roce 1903. Důležitost dopravního spojení nemělo zůstat jen u vlakového spojení. K praktickému využití se přibližoval automobil. V roce 1911 byly silnice v okrese Vsetín poprvé válcovány.⁴⁸

Současně bylo s vybudováním dráhy z Hranic do Vsetína vybudováno telefonní vedení⁴⁹ a v roce 1878 Ředitelství pošt a telegrafů v Brně povolilo zřízení telegrafních stanic. Telegrafní stanice byla dána do provozu 17. července 1878.⁵⁰

1.3 Vsetín v období 20. století

Vsetín si na přelomu 19.–20. století ponechal charakter průmyslového města. Podle sčítání, jak již je výše zmíněno, tak na konci roku k 31. prosinci 1900 žilo ve Vsetíně 6 736 obyvatel. Podle národnosti žilo ve městě 6 327 Čechů, 159 Němců a 290 obyvatel jiné národnosti. Podle náboženství se hlásilo 4 610 ke katolickému vyznání, 1 958 k evangelickému vyznání a 165 k židovskému vyznání.⁵¹ Podle zaměstnání bylo nejpočetnější profesní dělnictvo, na druhém místě co do způsobu obživy byli živnostníci a řemeslníci, a na třetím místě zemědělci.

⁴⁸ Tamtéž, s. 141–143.

⁴⁹ Tamtéž, s. 142.

⁵⁰ Tamtéž, s. 83.

⁵¹ BARTOŠ, J. a kol.: *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848–1960. Sv. 7, Okresy: Valašské Meziříčí, Vsetín, Holešov, Gottwaldov (Zlín)*, s. 91.

Počtem obyvatel Vsetín převyšoval Valašské Meziříčí i Krásno nad Bečvou dohromady. Tato fakta byla impulzem ucházet se o zřízení okresního hejtmanství. V červenci 1902 obecní výbor podal ministerstvu vnitra žádost o zřízení okresního hejtmanství, k jehož obvodu měly být ještě připojeny Velké Karlovice a Malé Karlovice, avšak tuto žádost ministerstvo zamítlo. Po intervencích poslance T. G. Masaryka J. M. Kadlčáka se koncem roku 1907 začalo ministerstvo žádostí opět zabývat. Při zjišťování možností pro umístění okresního hejtmanství znovu ožila řevnivost mezi Horním a Dolním městem. Nakonec se dohodli na budově radnice, kde 1. října 1909 okresní hejtmanství zahájilo svou činnost.⁵²

Zvyšující se koncentrace obyvatelstva, epidemie spály, opakující se tyfové epidemie a množící se úrazy z místních továren byly hlavními důvody výstavby nemocnice. Vsetínští obyvatelé i s okolními vesnicemi byli odkázáni na veřejnou nemocnici v Hranicích na Moravě nebo na malou nemocnici Milosrdných bratří ve Vizovicích, kde se však neoperovalo. Projekt nemocnice vypracoval architekt Michal Urbánek. Budování nové nemocnice bylo velmi zdoluhavé, protože nebyl dostatek finančních prostředků. Počítalo se s tím, že nemocnice bude mít 72 lůžek, ale pacientů bylo více a museli se tísnit na chodbách. Problém vyvstal i s tím, kdo bude pacienty ošetřovat, protože na platy ošetřovatelek nemělo město v rozpočtu prostředky. Na službu v nemocnici nakonec nastoupily řádové sestry, které si jako podmínku kladly zřídit kapli, kterou darovala Rosa Thonetová. Nemocnice byla slavnostně otevřena dne 23. dubna 1911.⁵³

1.3.1 Město za první světové války

Společenský život ve Vsetíně byl čím dál více ovlivňován mezinárodní politickou situací a napětím, které vládlo na Balkáně. Od roku 1908, kdy Rakousko zabralo Bosnu a Hercegovinu, bylo jisté, že dojde k novému konfliktu. V první polovině roku 1914 továrny ve Vsetíně neměly téměř práci, dělnictvo mělo nouzi, která se brzy přenesla i na živnostníky. Lidé pocítili nedostatek peněz. Od dubna 1914 omezily nábytkové továrny pracovní dobu, sklady byly plné zboží a vývoz vázl.⁵⁴ Většina továren na Valašsku nepřešla na válečnou výrobu a došlo v nich i k nepříjemnému propouštění zaměstnanců.

Atentát na následníka habsburského trůnu 28. června 1914 vyvolal znepokojení, ale přesto lidé nevěřili, že by mohlo dojít k válce. Její vznik přinesl jak utrpení, tak i zhoršení

⁵² BALETKA, L., et al. c. d., s. 89–95.

⁵³ Tamtéž, s. 95.

⁵⁴ Tamtéž, s. 96.

životních podmínek téměř všech vrstev obyvatelstva. Ve středu 29. července byly vylepeny vyhlášky s císařským manifestem „*Mým věrným národům*“ a v pátek 3. července byla vyhlášena všeobecná mobilizace.⁵⁵ Všichni muži vojáci ve věku do 37 let se měli do 24 hodin dostavit ke svým útvarům. V továrnách se nepracovalo, ubylo mladých mužů. Lidé vybírali ze záložen své vklady. Od srpna přestala na Vsetín docházet pošta a osobní doprava na dráze byla zastavena. V Dolní škole byla zřízena nouzová vojenská nemocnice se 75 lůžky. Lékaři byli povoláni do vojenské služby a pro nemocnici a vsetínský zdravotní obvod zůstal jako jediný doktor MUDr. František Sova.⁵⁶ Následkem konfliktu se v obchodech začaly skupovat potraviny, z oběhu se zcela vytratily zlaté a později i stříbrné mince. Ceny zboží rychle rostly. V obchodech se projevil nedostatek soli, mouky a petroleje.⁵⁷

Z území ohrožených válkou přijížděli na Vsetín uprchlíci. Mnoho uprchlíků přišlo z Haliče a Tridentu. Pro jejich děti byly speciálně otevřeny třídy s polským a italským vyučovacím jazykem.⁵⁸ Na jaře 1915 bylo zavedeno přidělové zásobování chlebem, moukou, kávou a cukrem. Také byla zavedena cenzura a byla omezena demokratická práva, zastavilo se vydávání sociálně demokratických novin. Nejtěživější byly ovšem lidské ztráty a sociální následky války, kterými byly postiženy hlavně děti. Zatímco mzdy zůstávaly na stejné úrovni jako na počátku války, ceny základních životních potravin začaly stoupat nezadržitelným tempem.⁵⁹ Proti nedostatku životních potřeb a drahotě demonstrovalo v červenci 1915 přes tisíc dělníků Kohnovy, Thonetovy a Bubelovy továrny.⁶⁰

V roce 1916 se konaly soupisy zásob potravin v domácnostech, brambor, obilovin, probíhaly sbírky odpadových surovin, náhražek potravin, tabáku, mouky. Přidělování obilí a mouky pro obyvatelstvo převzal obilný ústav. Soupis se týkal také bronzových zvonů a měděných plechových krytin na kostelních budovách. Zvony a krytiny byly v letech 1916 a 1917 sejmuty pro potřeby válečného průmyslu a dány na roztavení. V lednu 1918 byly dokonce zavedeny i bezmasé dny v pondělí, středu a pátek. Četníci chodili po domech kontrolovat plotny, vše bylo pod hrozbou vysoké pokuty.⁶¹ V průběhu let 1917 a 1918 se situace v zásobování dále zhoršovala a narůstalo i napětí. Mohutné demonstrace se konaly v červnu

⁵⁵ NEKUDA, V., et al. c. d., s. 235.

⁵⁶ BALETKA, L., et al. c. d., s. 96.

⁵⁷ NEKUDA, V., et al. c. d., s. 235.

⁵⁸ BALETKA, L., et al. c. d., s. 97.

⁵⁹ NEKUDA, V., et al. c. d., s. 234–235.

⁶⁰ BALETKA, L., ZAPLETAL, L. c. d., s. 88.

⁶¹ BALETKA, L., et al. c. d., s. 98.

a červenci 1917 před budovou okresního hejtmanství.⁶² Demonstrovaly zejména ženy, které se domáhaly zvýšení přidělů potravin. Dne 1. května 1918 se ve Vsetíně konal tábor lidu, jehož se zúčastnilo přes 2000 osob. Lidé manifestovali za okamžité uzavření míru, za právo na sebeurčení českého národa a na závěr zpívali píseň „Kde domov můj“, která byla v té době v Rakousku zakázána. Kromě žen stávkovali i muži v továrnách. Prohlášení Československého státu v pondělí 28. října 1918 vyvolalo vlnu nadšení. Ve městech a obcích byly uspořádány slavnostní průvody, z budov lidé strhávali německé nápisy a štíty a připínali si na oděv barevné trikolory.⁶³

V první světové válce bylo jen ve Vsetíně zaznamenáno mezi vojáky 74 padlých, nezvěstných a zemřelých následkem válečných útrap. Dalších 10 vojáků zahynulo v zajetí a v legiích, a přes 160 vojáků, kteří pocházeli ze Vsetína, upadlo v průběhu války do zajetí.⁶⁴

1.3.2 Vsetín v období první republiky 1918–1938

Po vyhlášení Československé republiky byla dosavadní okresní hejtmanství přejmenována na okresní správy politické, a došlo k oddělení správy finanční od správy politické. Také vznikly národní výbory, jako nové revoluční orgány samosprávy. Nejprve se ustavil Národní výbor v Praze, později vznikaly i v jednotlivých okresech a městech. V poválečném období bylo nutné zajistit zejména udržování veřejného pořádku.⁶⁵ Dobrovolníci z řad Sokola, Dělnické tělocvičné jednoty, dělníků, vojáků a studentů vytvořili tzv. „Národní stráž“, jejíž hlídky procházely městem a dohlížely na pořádek. V den návratu T. G. Masaryka z exilu do vlasti, se dne 21. prosince 1918 sešel obecní výbor ke slavnostní schůzi, na níž byl jmenován T. G. Masaryk čestným občanem města Vsetína. Již před válkou Masaryk několikrát Vsetín poctil svou návštěvou. Obecní výbor se rozhodl na památku toho dne vybudovat Masarykovu veřejnou knihovnu (tento název si knihovna ponechala dodnes). Poválečné období bylo pro všechny obyvatele těžké, protože zásobování potravin nebylo jednoduché. Velké nedostatky se začaly projevovat i u předmětů denní potřeby. Velmi žádaný byl petrolej na svícení, svíčky či uhlí. V roce 1919 došlo k nepokojům v továrnách, jejichž dělníci se domáhali vyšších mezd.⁶⁶ Také nedostatek základních potravin zvyšoval radikalismus dělníků.⁶⁷

⁶² BALETKA, L., ZAPLETAL, L. c. d., s. 88.

⁶³ NEKUDA, V., et al. c. d., s. 236–238.

⁶⁴ BALETKA, L., et al. c. d., s. 99.

⁶⁵ NEKUDA, V., et al. c. d., s. 239.

⁶⁶ BALETKA, L., et al. c. d., s. 119–124.

⁶⁷ NEKUDA, V., et al. c. d., s. 240.

Po opadu revoluční vlny byl vliv komunistické strany, jež vznikla po rozštěpení v sociálně demokratické straně ve Vsetíně dne 1. července 1921, oslaben. K jeho posílení došlo opět v době světové hospodářské krize, která se nejvíce projevila ve spotřebitelském průmyslu. A právě ten ve Vsetíně převažoval – sklářský a nábytkářský průmysl.⁶⁸ Krize v nábytkářském průmyslu vyvrcholila ve 30. letech. Thonetové i Kohnové se snažili krizi čelit fúzí, ale i přesto došlo v roce 1932 k zastavení výroby. V Reichových sklárnách se pracovalo jen dva týdny v měsíci. Mimo Reichovy sklárny a firmu Thonet Mundus, fungovala ve Vsetíně z větších podniků i továrna na nože Bratří Bubelů. Z podniků vzniklých po 1. světové válce je nutno jmenovat také elektrotechnickou dílnu Josefa Sousedíka, která byla založena v roce 1919. I přes úspěchy byl tento podnik rovněž zasažen krizí.⁶⁹

V roce 1932 bylo ve Vsetíně 1 210 nezaměstnaných, avšak město se jim snažilo pomoci charitativní činností. Pořádaly se sbírky peněz a šatstva. Pro Vsetín bylo nejvyšší nutností získání tzv. náhradního průmyslu. Nejpříjemněji se vyvíjelo jednání v podobě Zbrojovky. Na podzim roku 1936 si v Jasenicích zástupci Čs. zbrojovky Brno prohlédli vyhlédnuté stanoviště pro své pobočné závody a na nabídku kývli. Koncem roku 1936 byla výstavba zahájena.⁷⁰ Při zahájení výroby v roce 1937 pracovalo v podniku 193 dělníků. Jejich počet se úměrně zvyšoval s rozšiřováním výrobních kapacit. Nejvyššího počtu, asi 13 000 osob, dosáhl závod v době okupace.⁷¹ Získání Zbrojovky patří k největším zásluhám Sousedíkova vedení radnice. Byly zajištěny pracovní příležitosti pro obyvatele celého Vsetínska. Stavební ruch ve městě ve 20. letech také umožňoval malé snížení nezaměstnanosti. Na místě přízemních domků začaly vyrůstat jednopatrové a dvoupatrové domy, které zdůrazňovaly městský charakter. V roce 1926 byl položen základní kámen turistické chaty na Cábů a také byl položen základní kámen Lidového domu v Mostní ulici. Provedla se kanalizace a vydláždění městských ulic. Sokolovna byla slavnostně otevřena v roce 1930. Ve 30. letech pod patronátem vládního komisaře Reisse se připravovaly stavby a přístavby – proběhlo rozšíření nemocnice o chirurgický pavilon, v roce 1930 byla slavnostně otevřena nová budova Masarykova městského gymnázia, a dále byla potřeba vystavět budovy hospodářských a živnostenských škol, také státní budovy pro poštu, okresní úřad, berní správu a soud. Stavěly se obecní a okresní silnice. Stavba Smetanovy ulice, dnešní hlavní vsetínské ulice, probíhala v polovině třicátých let.⁷²

⁶⁸ Představujeme města okresu: Vsetín – část druhá. *Naše Valašsko*, 1997-07-15, č. 28, s. 12.

⁶⁹ NEKUDA, V., et al. c. d., s. 255.

⁷⁰ BALETKA, L., et al. c. d., s. 135.

⁷¹ NEKUDA, V., et al. c. d., s. 257.

⁷² BALETKA, L., et al. c. d., s. 124–136.

1.3.3 Město za druhé světové války

Časně ráno dne 15. března 1939 Okresní úřad ve Vsetíně vydal vyhlášku o nadcházejícím obsazení Čech a Moravy říšskoněmeckým vojskem. Vojsko následujícího dne obsadilo Horní školu, Dolní školu, budovu gymnázia, Sokolovnu, dopravní prostředky a protitanková děla byla rozmístěna v okolí. Gestapo zabralo celé 1. poschodí budovy okresního úřadu. Pod hrozbou nejtěžších trestů museli občané odevzdávat střelné i bodné zbraně. Nařízeno bylo jezdit vpravo. Ve Štěpánské ulici byla vypálena židovská synagoga, zbytky zdí Němci srovnali se zemí. Německým vojákům byly vyhrazeny nejlepší hostince ve městě. Skupovali, co mohli, máslo, vejce, pečivo, cukroví, salámy, ale také textilie a obuv, a posílali zboží svým rodinám, protože tehdy byl velmi výhodný poměr marky ke koruně. Hned po okupaci vznikla ve Vsetíně odbočka nacistické strany NSDAP, která si za své sídlo zvolila dům na Dolním náměstí. Všichni občané německé národnosti se automaticky stali říšskoněmeckými občany. Němci dostávali vyšší potravinové příděly a využívali i dalších výhod. Přejmenovány byly některé ulice či náměstí, např. Horní náměstí bylo přejmenováno na náměstí Adolfa Hitlera, nebo Mostecká ulice na ulici Dr. Emila Háchy. Kolem 20. dubna došlo k prvnímu zatýkání občanů gestapem. Snahou vsetínských občanů bylo sabotovat německou okupaci, proto poškozovali německé nápisy, orientační tabule s dvojjazyčnými nápisy, promítání německých filmů apod. Pro 21 německých dětí okupační úřady zřídily německou obecnou školu, jež zabrala přízemí Dolní školy.⁷³

Nacistům padla do ruky také vsetínská Zbrojovka, kterou využili pro potřeby vlastní válečné mašinerie.⁷⁴ Právě zásluhou tohoto zbrojního průmyslu se počet obyvatel města zdvojnásobil a dosáhl počtu 14 000. Mezi novými obyvateli byla zejména početná skupina zaměstnanců Zbrojovky, kteří přišli z Brna.⁷⁵

V květnu 1939 vznikla ve Vsetíně pobočka celostátní odbojové organizace Obrana národa. Jejím účelem byla zpravodajská činnost, pomoc rodinám vězněných odborářů, převádění přes hranice a příprava povstání. Do ní byli zapojeni především záložní důstojníci bývalé čs. armády. Základní myšlenkou bylo provést povstání krátce před koncem okupace.⁷⁶ Obdobnou činnost vykazovala i v ilegality pracující komunistická strana, v jehož čele stál ve

⁷³ Tamtéž, s. 158–160.

⁷⁴ Představujeme města okresu: Vsetín – část druhá. *Naše Valašsko*, 1997-07-15, č. 28, s. 12.

⁷⁵ Z historie Vsetína. *Vsetín: Oficiální web města* [online]. Vsetín: MÚ Vsetín, 2007 [cit. 2016-02-03]. Dostupné z: <<http://www.mestovsetin.cz/z-historie-vsetina/d-474170/p1=6688>>.

⁷⁶ BALETKA, L., et al. c. d., s. 160.

Vsetíně František Múdrý.⁷⁷ Její členové byli brzy Gestapem odhaleni a pozatýkáni. Byla zahájena tuhá germanizace a zavedena přísná cenzura ve školách, jejímž cílem bylo vymýtit vše, co by připomínalo samostatnost Československa. Z německého popudu vznikla hned po okupaci kolaborantská organizace Vlajka propagující spolupráci s Němci.⁷⁸

V říjnu 1939 bylo zavedeno přidělové hospodářství, nejprve na potraviny a poté na mýdlo, uhlí, textil a šatstvo. Byly zakázány taneční zábavy, společné výlety. Přísné cenzuře byla podrobena divadla a kina. Ze všech budov musely zmizet všechny zmínky o jakékoliv existenci Československého státu a jejích představitelích. Hned začátkem okupace Němci uplatnili norimberské zákony namířené proti Židům. Zpočátku byli Židé ponecháni ve svých bytech, ale později museli byty uvolňovat pro nově příchozí německé rodiny. Také nesměli opustit město. Byla jim zakázána návštěva všech veřejných míst, knihoven, parků, hostinců, zábavních a kulturních podniků, v obchodech směli nakupovat jen dvě hodiny ve vyhrazenou dobu. V roce 1941 okupační orgány evidovaly ve Vsetíně 75 a v celém okrese 175 Židů. Po atentátu na říšského protektora Reinharda Heydricha nedocházelo k hromadnému zatýkání jako v některých jiných městech, protože vsetínská Zbrojovka měla velký význam zásobování pro německou zbrojní výrobu. Židé byli posíláni do pracovních a koncentračních táborů. Z původních 75 Židů přežilo holocaust pouhých sedm. Důsledky německé okupace se též dotkly školství. Probíhala redukce studentů, žáci se slabším prospěchem byli vylučováni a němčina se stala hlavním vyučovacím předmětem.⁷⁹

Vlastní odbojová činnost byla velmi ztížena přítomností Gestapa, ale i přesto se podařilo v roce 1941 vytvořit odbojovou organizaci kolem J. Sousedíka. Vstupovali do ní jeho přátelé a někteří ze zaměstnanců továrny na elektromotory. Její členové navázali spolupráci se skupinou Clay napojenou na exilovou vládu v Londýně a později s 1. čs. partyzánskou brigádou Jana Žižky orientovanou na Sovětský svaz, která přešla na Moravu v době Slovenského národního povstání.⁸⁰ Partyzánům velmi pomáhali obyvatelé okolních vesnic, kteří je ubytovali a poskytovali jim také jídlo. Na druhou stranu se snažily mladé dívky jejich matky před partyzány co nejvíce ukrývat.

⁷⁷ Představujeme města okresu: Vsetín – část druhá. *Naše Valašsko*, 1997-07-15, č. 28, s. 12.

⁷⁸ BALETKA, L., ZAPLETAL, L. c. d., s. 48–51.

⁷⁹ BALETKA, L., et al. c. d., s. 160–163.

⁸⁰ Z historie Vsetína. *Vsetín: Oficiální web města* [online]. Vsetín: MÚ Vsetín, 2007 [cit. 2016-02-03]. Dostupné z: <<http://www.mestovsetin.cz/z-historie-vsetina/d-474170/p1=6688>>.

Na území Vsetína došlo od podzimu 1944 kromě letákových akcí a drobných sabotáží k řadě incidentů – od sabotáží na železnici, přerušování telefonického a elektrického vedení, až po partyzánské odzbrojovací akce a přepadání německých vojenských hlídek.⁸¹

V dubnu 1945 se v kinech nehrálo, kulturní ruch úplně ustal. Obyvatelé Vsetína tušili, že fronta se už se kvapem blíží. Skupovali potraviny, aby se co nejvíce zásobili pro nejbližší dny. Jak je již výše řečeno, odbojová organizace Obrana národa měla ideu povstání proti okupantům těsně před koncem války. Avšak následkem úderů gestapa na přelomu 1944–1945 byly zdecimovány organizace Clay i Sousedíkova organizace. Proto se přípravy povstání ujala organizace „Pro vlast“. Neměla dostatek zkušených bojovníků ani dostatek zbraní, přípravy probíhaly v časové tísní. Pro osvobození Vsetína a relativně nízký počet obětí měly rozhodující význam události dne 4. května 1945. V 8 hodin ráno byl začátek povstání ohlášen sirénami. V čele povstání stály 3 čtyři partyzánské skupiny: první Valentina Gáby Jonáše – složená z místních občanů, hlavně studentů, druhá skupina tvořená příslušníky četnictva a třetí skupina sokolská, k nimž se později přidali další dobrovolníci. Hlavním cílem povstání bylo odzbrojení německých oddílů, získání zbraní a záchrana mostů. Povstalci vstoupili do otevřeného boje proti zbytku německých oddílů. Nejprve se povstalcům podařilo ovládnout celé Dolní město, ale brzy jim začala docházet munice. Na pomoc osvobodit Vsetín přišli vojáci 1. čs. armádního sboru pod velením generála Karla Klapálka a v 17 hodin odpoledne byl Vsetín svobodný. V bojích o Vsetín přišlo o život 7 občanů a celkem 11 občanů bylo těžce raněno.⁸² Po skončení války město Vsetín usilovalo o odstraňování válečných škod.

1.3.4 Dějiny města v letech 1945–1948

Osvobození republiky od německé okupace se stalo historickým mezníkem, který se promítl do všech oblastí života společnosti – oblasti správy, politického a hospodářského vývoje.⁸³ Složitým úkolem bylo zajištění zásobování potravin, které ztěžovala rozvrácená doprava a ustavičné přesuny vojsk. Po československých vojácích následovaly transporty Rudé armády. Obsazovali domy, v nichž se usadila jejich různá velitelství, vsetínští obyvatelé museli byty opustit. Někteří sovětské vojáky se chovali jako na nepřátelském území. Sbírali věci pro další vedení války málo potřebné, jako hodinky, šperky, psací stroje, fotoaparáty, rozhlasové přijímače, mužské i ženské šatstvo, obuv, ložní prádlo apod. Na chování sovětských vo-

⁸¹ Představujeme města okresu: Vsetín – část druhá. *Naše Valašsko*, 1997-07-15, č. 28, s. 12.

⁸² BALETKA, L., et al. c. d., s. 163–169.

⁸³ NEKUDA, V., et al. c. d., s. 291.

jáků si postižení neodvažovali stěžovat. Naštěstí tyto potíže netrvaly dlouho. V polovině června 1945 sovětsí vojáci opustili město.⁸⁴

Po válce se nejvýznamnější vsetínský podnik Zbrojovka stal válečnou kořistí Sovětského svazu. Ze závodu bylo odváženo strojní zařízení do SSSR. Šlo přibližně o 550 strojů, různých typů a také množství rozpracovaných výrobků, které odvážely vlakové soupravy. Už v létě 1945 byla z tohoto důvodu omezena zbrojní výroba a postupně se začala připravovat výroba měřících přístrojů, jemné mechaniky, šicích a psacích strojů, hraček aj. Podle dekretu prezidenta republiky o znárodnění klíčového průmyslu a peněžnictví byly znárodněny všechny průmyslové podniky – Zbrojovka, Kablo, Českomoravské sklárny, šroubárna Thonet Mundus a Sousedíkova továrna na elektromotory. Městský národní výbor usiloval o rozšíření průmyslu ve městě. Pozitivní výsledkem úsilí o rozšíření průmyslu byla v roce 1947 výstavba výrobní haly MEZu (Moravskoslezské elektrotechnické závody), v níž mohlo pracovat až 3 000 dělníků. Hala byla dostavěna v roce 1949 a znamenala velké zvýšení produkce závodu.⁸⁵

Ihned po osvobození se moci ujal revoluční národní výbor. Později byl z tohoto výboru utvořen okresní a městský národní výbor.⁸⁶ První volby se konaly v neděli 26. května 1946, které ve Vsetíně přinesly vítězství komunistické straně 35,9 %, (národní socialisté 25,9 %, sociální demokraté 20,2 % a lidová strana 18,5 %). Komunisté získávali hlavně podporu dělníků a rolníků, prosazováním tzv. „milionářské daně“. Nejsilnější pozice měli ve vsetínské Zbrojovce. Komunistická strana usilovala o uchopení moci, odstranění opozice a likvidaci svých protivníků.⁸⁷ V roce 1946 byly zahájeny práce na dvouletém budovatelském plánu na léta 1947–1948, kde k hlavním úkolům patřilo vybudování dostatečného počtu bytů, vybudování komunikací v prostoru Panské zahrady, zahájení stavby průmyslové školy, budovy pro obchodní akademii a odbornou školu pro ženská povolání, stavby mateřských škol, apod. Na dvouletý plán navazoval pětiletý budovatelský plán. Cílem obou budovatelských plánů měla být přeměna Vsetína na „moderní město, opravdové hlavní město Valašska“. Stanovené cíle byly sice potřebné, ale splnit se podařilo jen málokteré.⁸⁸

Před únorem 1948 obdržely organizace KSČ ve vsetínské Zbrojovce pokyn vybrat nejspolehlivější komunisty, kteří by přispěli k lehčímu převzetí moci a zásahu v případě konflik-

⁸⁴ BALETKA, L., et al. c. d., s. 170–171.

⁸⁵ Tamtéž, s. 177.

⁸⁶ Představujeme města okresu: Vsetín – část druhá. *Naše Valašsko*, 1997-07-15, č. 28, s. 12.

⁸⁷ BALETKA, L., et al. c. d., s. 172–173.

⁸⁸ Tamtéž, s. 173–176.

tu. K převzetí moci se začaly připravovat především státní mocenské struktury ve sféře vlivu komunistické strany, tj. zpravodajská služba, Státní bezpečnost a složky Sboru národní bezpečnosti.⁸⁹ Komunistická strana ve Vsetíně, podobně jako v celém státě, v únoru 1948 uchopila veškerou moc. Převzetí moci komunisty ve Vsetíně proběhlo bez konfliktu, neboť zástupci ostatních stran Národní fronty nebyli na dramatické události připraveni a náhlý obrat v politické situaci je zaskočil. Nastolen byl totalitní režim, který započal čistkami ve všech oblastech života společnosti.⁹⁰ Byly vytvořeny akční výbory Národní fronty. Okresní akční výbor Národní fronty ve Vsetíně vznikl již 21. února 1948 a odstraňoval z vedoucích pozic nepohodlné osoby, zejména příslušníky jiných politických stran. V souvislosti s tímto vývojem bylo jedním z hlavních komunistických plánů omezovat a likvidovat osobní vlastnictví, podnikatelské výrobní a obchodní činnosti.⁹¹

Jednou ze změn po komunistickém převratu byla správní reorganizace od počátku roku 1949, kdy bylo založeno krajské zřízení. Okres Vsetín se stal od 1. ledna 1949 součástí Gottwaldovského kraje (dnešní Zlínský kraj).⁹²

1.3.5 Vsetín ve druhé polovině 20. století

Poválečný vývoj města byl po řadu let ovlivněn následky rychlého růstu za války. Vznikl citelný nedostatek bytů, obchodů školních zařízení, zdravotnických zařízení.⁹³ Problémy komunistického režimu se začaly projevovat i v nedostatku potravin, tvořily se fronty: na maso, na brambory, na jižní ovoce, které se objevovalo jen sporadicky. Zaznamenán byl také nedostatečný příděl benzínu, proto byly zakázány automobilové a autobusové rekreační jízdy.⁹⁴

Ve vsetínském okrese bylo v průmyslu zaměstnáno více osob, než byl celorepublikový průměr. Průmysl byl po válce orientován na rozvoj těžkého a zbrojního průmyslu. Vsetínská Zbrojovka a MEZ Vsetín patřily k nejvýznamnějším podnikům druhé poloviny 20. století. Naopak byly zrušeny továrny na nože a na výrobu skleněných perel. Výjimkou jednostranné preference těžkého průmyslu, bylo na počátku 50. let zřízení výrobního družstva invalidů. Bylo potřeba pomoci postiženým lidem, pomoci jim zapojit se do společnosti a získat práci

⁸⁹ Tamtéž, s. 183–184.

⁹⁰ NEKUDA, V., et al. c. d., s. 295.

⁹¹ BALETKA, L., et al. c. d., s. 184.

⁹² Tamtéž, s. 184.

⁹³ Z historie Vsetína. *Vsetín: Oficiální web města* [online]. Vsetín: MÚ Vsetín, 2007 [cit. 2016-02-03]. Dostupné z: <<http://www.mestovsetin.cz/z-historie-vsetina/d-474170/p1=6688>>.

⁹⁴ NEKUDA, V., et al. c. d., s. 299–300.

přiměřenou jejich možnostem. Název Sklářské lidové družstvo invalidů byl schválen v roce 1954 a výroba podniku byla zaměřena na foukané vánoční ozdoby, které se vyvážely do Švýcarska, Francie, Anglie, USA apod. V roce 1969 byl změněn název družstva na IRISA, jež ve Vsetíně funguje dodnes. Do života měst a vesnic také výrazně zasáhl zákon o Jednotných zemědělských družstvech. Agitátoři přesvědčovali zemědělce, aby se vzdali zděděného zemědělského majetku a odevzdali jej do družstva. Vytrvalou agitací, přesvědčováním i vyhrožováním, se podařilo v některých obcích založit první družstva.⁹⁵ Ve Vsetíně v roce 1949 vzniklo jedno z prvních JZD v okrese. Převážná část zemědělské výroby byla soustředěna na farmě vybudované v Rokytnici. Roku 1974 se JZD Vsetín stalo součástí JZD Svornost se sídlem v Liptále. Po roce 1990 se JZD rozpadlo a objekty farmy v Rokytnici slouží k podnikatelské činnosti.⁹⁶ Lesní hospodářství, které v minulosti tvořilo velmi důležitou součást obecních příjmů, přešlo do správy státu v roce 1951.⁹⁷

Měnová neboli peněžní reforma byla provedena v červnu 1953. Hotové peníze se vyměňovaly v poměru 1 : 5 u prvních 300 Kč a vyšší částky v poměru 1 : 50. Měnovou reformou byli postiženi lidé, kteří přišli o své úspory. Při výměně poklesly jejich úspory na jednu padesátinu. Samozřejmě reforma vyvolala velkou vlnu nevole. Došlo ke stávkám, demonstracím na celém území ČSR, do nichž se zapojilo i osazenstvo vsetínské Zbrojovky.⁹⁸

V pětiletém budovatelském plánu 1955–1960 měly být postaveny veřejné lázně, vyšší průmyslová škola strojnická, mateřské školy, základní školy, hotel o 100 lůžkách (dnešní hotel Vsacan), klubovny, veřejná knihovna, kulturní a společenské středisko, město se mělo také připojit na dálkový plynovod. Všechny cíle sice byly potřebné, avšak jejich realizace proběhla později.⁹⁹

Pražské jaro 1968 přinášelo naději na reformu celého systému. Činnost oživovaly i nekomunistické strany, počaly se ustavovat nové organizace a spolky, ve Vsetíně byl mj. ustanoveny KAN (Klub angažovaných nestraníků) a K-231, organizace bývalých politických vězňů z 50. let. Občané také důrazně žádali obnovení Masarykových soch. I v samotné KSČ přibývalo skutečných zastánců demokratizace společnosti. Projevovalo se to v článcích denního tisku Nového Valašska.¹⁰⁰ Snahou SSSR bylo tento proces co nejdříve zastavit. Proto v srpnu

⁹⁵ Tamtéž, s. 301–306.

⁹⁶ Tamtéž, s. 911.

⁹⁷ Představujeme města okresu: Vsetín – část druhá. *Naše Valašsko*, 1997-07-15, č. 28, s. 12.

⁹⁸ BALETKA, L., et al. c. d., s. 201.

⁹⁹ Tamtéž, s. 197.

¹⁰⁰ NEKUDA, V., et al. c. d., s. 310–311.

1968 došlo k vpádu vojsk Varšavské smlouvy. Od rána 21. srpna 1968 se shromažďovali občané, aby vyjádřili svůj protest proti obsazení vojsky. Dopoledne vznikala na náměstí podpisová střediska, objevovaly se i protisovětské nápisy na budovách. Rozhlas vysílal aktuální zprávy, dokonce i po městě jezdilo auto s amplionem. Občané se s okupací nechtěli smířit, a proto svůj protest vyjadřovali nenásilnou formou, byly vydávány časopisy či letáky.¹⁰¹

Podobně jako smrt Jana Palacha na počátku roku 1969, otrásla obyvateli koncem října tragická smrt RNDr. Bohumila Peroutky. Doktor Peroutka pracoval jako historik ve Vlastivědném ústavu Vsetín. Hodně studoval a publikoval články o historii Vsetínska. Vstoupil do Čs. strany socialistické a takřka ihned byl přijat do jejího okresního výboru. K 51. výročí vzniku republiky uveřejnil v okresních novinách Nové Valašsko článek „*Jednapadesátileté Československo – 28. říjen v historii našich národů*“. V tomto článku připomenul zásluhy T. G. Masaryka o vznik státu i nedořešené sociální problémy 1. republiky, připomenul boje za sociální spravedlnost i politické procesy padesátých let. Článek vyvolal nenávistnou reakci předválečných členů strany. Okresní národní výbor, jako jeho zaměstnavatel, s ním zahájil disciplinární řízení a rozvázal pracovní poměr. Doktor Peroutka psychický nátlak nevydržel. Dne 28. října 1969 se na nádvoří zámku pokusil o sebevraždu upálením.¹⁰² Na následky popálenin zemřel o dva dny později. Mimo politické tlaky zde určitě sehrály roli i psychické problémy. Policejní vyšetřovací spis není nijak obsáhlý, je uložen v Archivu bezpečnostních složek v pobočce v Brně – Kanicích.¹⁰³

Vývoj Vsetína v 70. a 80. letech minulého století byl další etapou socialistického vývoje města. Dominantní postavení měla průmyslová výroba, zejména strojírenství. V 80. letech se n. p. Zbrojovka Vsetín stala koncernovým podnikem a MEZ Vsetín státním podnikem. Snahou obou podniků bylo zvýšit pracovní výkonnost. Právě v tomto období se Zbrojovka zaměřovala na výrobu tryskových stavů, pletacích strojů, kovoobráběcích nástrojů, rozbušek a měřidel. MEZ Vsetín měl poměrně stabilní výrobní program, který vyráběl dynamometry, elektromotory, výtahové stroje a motory pro jednotky příměstské železniční dopravy.¹⁰⁴

Technický pokrok umožňoval zlepšení životních poměrů obyvatel, které byly nesrovnatelné s předválečnou a válečnou dobou. Přispívala k tomu zdravotnická péče i téměř úplná zaměstnanost. Pro průmyslové závody, ale i pro úřady a instituce, bylo opět typické tzv. so-

¹⁰¹ BALETKA, L., et al. c. d., s. 215–220.

¹⁰² Tamtéž, s. 220–221.

¹⁰³ Baletka, L.: *Významné osobnosti našeho města: Bohumil Peroutka*. Zpravodaj města Vsetína. 1999, č. 11, s. 11–12.

¹⁰⁴ BALETKA, L., et al. c. d., s. 222–224.

cialistické soutěžení. Od 60. let byly zakládány Brigády socialistické práce. Jejich hlavním úkolem bylo zvyšovat pracovní výkony a utužovat pracovní kolektivy nejen v práci, ale i mimo ni na kulturních a dalších akcích.¹⁰⁵

Velkého významu nabylo i stavebnictví v souvislosti s rozsáhlou výstavbou panelových sídlišť, protože v letech 1970–1991 vzrostl počet obyvatel Vsetína z 22 108 na přibližně 30 000.¹⁰⁶ V 70. letech byla vybudována sídliště na Ohradě (654 bytů), Hrbové (138 bytů), Štěpánské ulici (471 bytů), v Rokytnici (1 049 bytů) a v 80. letech sídliště na Sychrově a na Jasence (dohromady 1 653 bytů). Kromě bytů byl dokončen i vsetínský hotel Vsacan, budova dnešního městského úřadu a v centru města byl vybudován obchodní dům Jednota. Výstavba neminula ani školství, postaveny byly školní areály na Trávníkách, Rybníkách, Luhu, Ohradě a Rokytnici.¹⁰⁷ Roku 1974 se dokončila i generální oprava vsetínského zámku a jeho interiérů, které byly zničeny nerozvážným umístěním nejrůznějších státních institucí v padesátých letech.¹⁰⁸

Poslední léta komunistického režimu ovlivnila tzv. přestavba v Sovětském svazu, kterou prosadil generální tajemník Michail Gorbačov. V Československu došlo k opatrné reformě ekonomiky, ta byla ovšem prováděna velmi nesměle. Režim se snažil potlačovat četné demonstrace, které organizovali odpůrci při nejrůznějších příležitostech. Na Vsetínsku neměly protikomunistické aktivity dlouho větší ohlas. Teprve až 21. srpna 1989 se objevilo na Dolním náměstí několik lidí, kteří dávali najevo, že jsou tichými demonstranty proti tomu, co se stalo před 21 lety.¹⁰⁹ První svíčka solidarity, s událostmi na Národní třídě, se rozhořela dne 19. listopadu a započala tak symbolickou novou éru v historii Vsetína. Dne 20. listopadu se na náměstí Osvobození sešlo cca 40 vsetínských obyvatel a bylo vytvořeno Občanské fórum. V následujících dnech přicházelo na náměstí stále více lidí vyjádřit svůj nesouhlas se zásahem bezpečnosti proti studentům. Občané zde vyjadřovali svá stanoviska k posledním událostem, předčítali rezoluce svých pracovních kolektivů, stále otevřeněji kritizovali nepořádky ve společnosti a požadovali změnu. Na den 27. listopadu byla vyhlášena generální stávka od 12 do 14 hodin, kterou podobně jako v jiných městech organizovalo Občanské fórum. Nejprve na náměstí Osvobození přišli pracovníci n. p. MEZ a později v dlouhém průvodu i pracovníci Zbrojovky s prapory a transparenty. Dne 30. listopadu proběhlo mimořádné zase-

¹⁰⁵ NEKUDA, V., et al. c. d., s. 315–316.

¹⁰⁶ BALETKA, L., et al. c. d., s. 225.

¹⁰⁷ BALETKA, L., ZAPLETAL, L. c. d., s. 94.

¹⁰⁸ Historie zámku. *Muzeum regionu Valašsko* [online]. Vsetín: Muzeum regionu Valašsko, 2016 [cit. 2016-02-12]. Dostupné z: <<http://www.muzeumvalassko.cz/objekty/zamek-vsetin/historie-zamku/>>.

¹⁰⁹ NEKUDA, V., et al. c. d., s. 317.

dání OV KSČ a OV NF, kde jasně zazněly požadavky zrušení Lidových milicí a zrušení vedoucího postavení KSČ na pracovištích. Dne 5. prosince přijeli shromáždění na náměstí Osvobození podpořit herci pražských divadel – vsetínská rodačka Eliška Balzerová a Radoslav Brzobohatý. Občanskému fóru se podařilo přivést společnost na práh její nové éry, tedy na začátek demokratického vývoje, který vyvrcholil volbami v létě 1990.¹¹⁰

1.4 Vsetín v současnosti

V dnešní době je město Vsetín politickým, společenským, kulturním a sportovním střediskem regionu. V roce 2008 město velkolepě oslavilo 700 let od založení. Vsetín je sídlem Městského úřadu, Okresního soudu, Finančního úřadu, Katastrálního úřadu, Úřadu práce, Státního okresního archivu a Okresní správy sociálního zabezpečení. Fungují zde firmy Woco, Hirschmann, které se zaměřují na výrobu součástek do automobilů pro německé a francouzské značky, firma Austin Detonator s.r.o. vyrábějící roznětné systémy a firma TES zabývající se výrobou elektrických strojů, pohonů a komponentů. Tyto největší vsetínské firmy zaměstnávají nejvíce občanů města i širokého okolí. Ve Vsetíně je v současnosti umístěno 13 mateřských školek, 5 základních škol, 2 zvláštní školy a 4 střední školy. V oblasti sportu je třeba vyzdvihnout zimní stadion a velkou sportovní halu na Lapači, 2 fotbalová hřiště, městské lázně, minigolfové hřiště, tenisové kurty, bowlingové středisko, vlek na Horní Jasence nebo cyklistické stezky vedoucí podél řeky Vsetínské Bečvy. Každý rok město pořádá kulturní akce jako Valašské záření, folklórní festival Vsetínský krpec a mnoho jiných dalších akcí.¹¹¹

¹¹⁰ BALETKA, L., et al. c. d., s. 232–239.

¹¹¹ MIKUŠKOVÁ, Z.: *Dějiny základního školství ve Vsetíně v kontextu dějin města*, s. 22.

2 Školství

2.1 Základní školy

2.1.1 Počátky školství ve Vsetíně

Zmapovat počátky školství ve Vsetíně není jednoduché. Do dnešní doby se nedochovalo mnoho zpráv. Proto nemůžeme s jistotou tvrdit, kdy a kým bylo založeno. Původně zde byla jedna škola, a to katolická, která se v důsledku husitství v 15. století změnila na školu kališnickou, později bratrskou. Po třicetileté válce byla opět pokatoličtvena jezuitským řádem, který ve Vsetíně pořádal misie. A právě do této doby, tedy do poloviny 17. století, sahají i první písemné zmínky o vsetínském školství. V té době zde působil učitel Tobiáš Felix Bělkup, který přišel na Vsetín z Valašského Meziříčí. Jeho jméno se dochovalo díky výměře platu z roku 1650. Každý sedlák z městečka nebo okolních vesnic mu měl dávat ročně po českém groši, žejdlík topeného másla a půl mázu kaše. Od vrchnosti dostával 4 zlaté, 4 měřice rži a k tomu půl vědra piva.¹¹² Škola tehdy stávala pod starým hřbitovem a v roce 1683 shořela i s původním kostelem při vpádu Turků. V roce 1689 byl pro školu, faru a kostel určen tehdejší „nový zámek“ (nynější katolický kostel), kde mohlo vyučování pokračovat.¹¹³ Školství po třicetileté válce zažilo hmotný i mravní úpadek a ve vsetínském regionu to s ním vypadalo velmi bídně. Až do vlády Marie Terezie a Josefa II. se nedochovaly žádné další písemné zmínky o školství ani listiny o učitelích. Po zrušení jezuitského řádu byli na Vsetín posíláni kněží z olomoucké konzistoře, jejichž hlavním úkolem bylo vštěpovat dětem katolickou víru.¹¹⁴

Změna nastala až za vlády Marie Terezie a Josefa II., kdy školství začalo pomalu vzkvétat. Děti od 6 do 13 let čekala povinná školní docházka, a dále bylo nařizováno zřizovat školy při každé faře, nebo v místech, kde by bylo 90–100 dětí školou povinných. Ve Vsetíně tehdy působil Jan Leopold Háj, který byl do města vyslán Marií Terezií. Jeho úkolem bylo dohlížet na zakládání škol, na které poté dosazoval učitele nebo kněží.¹¹⁵

Po vydání tolerančního patentu byla v roce 1782 postavena první evangelická škola pro děti augsburského vyznání. Jejím prvním rektorem byl rodem Slovák Michal Kolár. Škola stávala v prostoru mezi nynější Základní uměleckou školou a Masarykovým pomníkem. Pro

¹¹² VÁCLAVEK, M.: *Vlastivěda moravská: II.: Místopis Moravy. Čís. 71, Vsatský okres*, s. 45.

¹¹³ BALETKA, L.: *Okres Vsetín: Vlastivěd. příručka pro učitele základních škol*, s. 226.

¹¹⁴ Měsíčník klubu pracujících Vsetín. *Sonda Vsetín*, září 1970, č. 7., s. 9.

¹¹⁵ VÁCLAVEK, M.: *Vlastivěda moravská: II.: Místopis Moravy. Čís. 71, Vsatský okres*, s. 46.

děti evangelického reformovaného vyznání pak byla zřízena samostatná škola v roce 1843 nadstavbou evangelické fary.¹¹⁶ K oběma školám příslušely také děti z okolí Vsetína: Janové, Ústí, Rokytnice (dnes jedna z městských částí) a Jasenky (dnes jedna z městských částí).¹¹⁷

K těmto třem církevním soukromým školám přibyla 1. října 1865 soukromá hlavní škola utrakvistická, která byla v roce 1870 zveřejněna. Obecné soukromé školy (ve Vsetíně byly 4 školy: katolická škola, 2 evangelické školy a soukromá hlavní škola utrakvistická) byly po vydání základního říšského zákona o školách obecných z roku 1869 sloučeny v jednu pětiletou školu obecnou.¹¹⁸

Když v roce 1884 povolila moravská zemská školní rada zřízení české měšťanské školy, přistoupilo město Vsetín k výstavbě nové školní budovy na Horním městě (dnešní Základní umělecká škola). V nové budově byla umístěna smíšená obecná škola, měšťanská škola chlapecká a od roku 1889 i měšťanská škola dívčí. Obě měšťanské školy pak byly jedinými školami tohoto druhu pro celé okolí Vsetína.¹¹⁹ Kromě smíšené obecné školy na Horní škole byla zřízena samostatná škola v Rokytnici (1880), v Jasenicích (1889) a na Jasence (1890).¹²⁰ Zpočátku byl nedostatek učitelů v obecných školách, avšak místní rada Januška si s krizí velmi rychle poradil a posílil učitelské síly. Střediskem učitelstva ve Vsetíně byl od roku 1874 *Učitelský spolek Komenský*.¹²¹

Školní budova na Horním městě brzy náporu žáků nedostačovala, podmínky pro vyučování se zhoršovaly, proto byla v roce 1910 postavena další nová školní budova na Dolním městě na náměstí Osvobození. Do Dolní školy se přestěhovala smíšená obecná škola a dívčí měšťanská škola. Na Horní škole tak zůstala pouze měšťanská škola chlapecká. Krátce poté proběhlo nové dělení školních obvodů. Na Horní školu byla umístěna pod společným ředitelstvím měšťanská škola chlapecká, I. obecná škola chlapecká a II. obecná škola dívčí. Na Dolní školu byla umístěna pod jedním společným ředitelstvím měšťanská škola dívčí, I. obecná škola dívčí a II. obecná škola chlapecká.¹²²

¹¹⁶ Představujeme města okresu: Vsetín – část třetí. *Naše Valašsko*, 1997-07-22, č. 29, s. 12.

¹¹⁷ VÁCLAVEK, M.: *Zpráva o chlapeckých a dívčích školách obecných i měšťanských na Vsetíně 1873–1895*, s. 1–8.

¹¹⁸ KRČMÁŘ, K., KLVAČ, J. c. d., s. 95.

¹¹⁹ Představujeme města okresu: Vsetín – část třetí. *Naše Valašsko*, 1997-07-22, č. 29, s. 12.

¹²⁰ BALETKA, L. c. d., s. 226.

¹²¹ VÁCLAVEK, M.: *Zpráva o chlapeckých a dívčích školách obecných i měšťanských na Vsetíně 1873–1895*, s. 46.

¹²² NEKUDA, V., et al. c. d., s. 906.

2.1.2 Základní školství v období první a druhé světové války

Během první světové války byli mobilizováni i učitelé, což vedlo k nedostatku sil na školách a muselo se vyučovat pouze půldenně. Jeden týden školu navštěvovali chlapci a druhý týden dívky. V důsledku válečných okolností přišlo za války na Vsetín několik rodin polského a italského původu. Pro jejich děti byly otevřeny třídy s polským a italských vyučovacím jazykem. V Dolní škole byla umístěna nemocnice, proto byly obecné školy Dolní školy sloučeny s obecnými školami na Horní škole.¹²³

V meziválečném období 20. a 30. let 20. století k rozvoji školství na Vsetíně nedocházelo a spíše se šetřilo. V roce 1921 došlo znovu k novému rozdělení školních obvodů. Na Horní školu byla umístěna pod společným ředitelstvím měšťanská škola chlapecká a I. obecná škola chlapecká, a pod samostatným ředitelstvím II. obecná škola dívčí. Na Dolní škole byla umístěna pod společným ředitelstvím měšťanská škola dívčí a I. obecná škola dívčí. Pod Dolní školu také patřila pod samostatným ředitelstvím II. obecná škola chlapecká.¹²⁴

Během druhé světové války došlo k úpadku školství. Ze škol muselo zmizet vše, co by připomínalo národní svébytnost. Ze školních knihoven mizely knihy připomínající dobu první republiky či její osobnosti. Ve velkoněmeckém duchu byly upravovány učební osnovy předmětů: dějepis, zeměpis, občanská nauka či tělesná výchova. Zavedena byla povinná výuka německého jazyka jak v obecných, tak i v měšťanských školách.¹²⁵ Budovy škol byly z velké části okupovány pro vojenské německé útvary, nebo zabrány pro ubytování nuceně nasazených zaměstnanců pro zbrojní průmysl. Nábytek ve školách byl poškozen, někdy až zničen, a učební pomůcky taktéž poškozeny, znehodnoceny nebo rozkradeny.¹²⁶ Hned na začátku války byla v budově Dolní školy zřízena výpomocná nemocnice a demobilizační útvar. Výuka proto často probíhala v nevhodných podmínkách – po hospodách, v kancelářích či v přeplněné Horní škole.¹²⁷

Po další reorganizaci školství v roce 1940 vypadalo vsetínské školství následovně: na Horní škole byly umístěny měšťanská škola chlapecká a I. obecná škola chlapecká, každá se

¹²³ MIKUŠKOVÁ, Z. c. d., s. 27–28.

¹²⁴ NEKUDA, V. c. d., s. 906.

¹²⁵ SOMR, M. a kol.: *Dějiny školství a pedagogiky*, s. 250–251.

¹²⁶ KRČMÁŘ, K., KLVÁČ, J. c. d., s. 102.

¹²⁷ MIKUŠKOVÁ, Z. c. d., s. 29.

samotným ředitelstvím, a na Dolní škole se nacházela měšťanská škola dívčí a I. obecná škola dívčí.¹²⁸

2.1.3 Významné mezníky ve vývoji základního školství ve druhé polovině 20. století

Základní školství ovlivnil ve vývoji únorový převrat v roce 1948. Podle zákona o jednotné škole změnily měšťanské školy svůj název na střední, a obecné školy na národní. Škola národní se stala 1. stupněm základního školství (1.–5. ročník), z něhož žáci přecházeli na střední školu (6.–9. ročník).¹²⁹ Brzy po únoru 1948 se začalo jednat o stavbě nové národní nebo střední školy na Trávníkách poblíž Kohnovy továrny.¹³⁰

Nová reforma školství přinesla v roce 1953 zrušení devítileté školní docházky, ale zároveň vytvoření koedukovaných osmiletých středních škol (pro děti ve věku 6–14 let). V budově Horní školy našla sídlo I. osmiletá střední škola, která se však téhož roku přestěhovala do nové budovy na Trávníky. První osmiletá střední škola vznikla sloučením: střední školy chlapecké z Horní školy, národní školy chlapecké z Horní školy a národní školy chlapecké z Dolní školy. V budově Dolní školy našla sídlo II. osmileté střední škola, která vznikla sloučením: střední školy dívčí z Dolní školy a národní školy dívčí z Dolní školy. V budově Horní školy zůstala národní škola dívčí s 1.–5. postupným ročníkem a také se zde usídlily některé třídy z I. osmileté střední školy na Trávníkách, které se z kapacitních důvodů neměly kam umístit. Národní školy na Horní Jasence, v Rokytnici a v Jasenicích dle tohoto školského zákona zůstaly i nadále jako národní školy s 1.–5. postupným ročníkem.¹³¹

Další změnu ve školství přinesl rok 1960, kdy došlo ke zrušení osmiletých středních škol a k zavedení tzv. ZDŠ – základních devítiletých škol. Ve Vsetíně tedy vznikly dvě základní devítileté školy, první na Trávníkách a druhá v budově Dolní školy. Z národních škol s 1.–5. postupným ročníkem se staly neúplné ZDŠ s 1.–5. ročníkem umístěných na Horní škole, na Horní Jasence, v Rokytnici a v Jasenicích.¹³²

Město Vsetín se v 60. a 70. letech dále rozvíjelo, počet obyvatel narůstal a začalo se i s výstavbou sídlišť a nových školních budov. Nové ZDŠ vznikly na Rybníkách (v roce 1964) a v Luhu (v roce 1966). Se vznikem těchto dvou nových devítiletok souviselo zrušení neúplných ZDŠ v Jasenicích (roku 1966 a žáci byli přesunuti do nové školy v Luhu) a na

¹²⁸ NEKUDA, V. c. d., s. 906.

¹²⁹ ŠTVERÁK, V.: *Dějiny pedagogiky II*, s. 307–308.

¹³⁰ BALETKA, L., et al. c. d., s. 208–209.

¹³¹ MIKUŠKOVÁ, Z. c. d., s. 32–33.

¹³² BALETKA, L., et al. c. d., s. 209.

Horní škole (v roce 1973 a žáci byli přesunuti do školy na Trávníky). V budově Horní školy pak mělo sídlo do roku 1985 Okresní pedagogické středisko. Poté se zde přestěhovala Základní umělecká škola.¹³³

Roku 1975 prošlo školství celkovou reorganizací v rámci programu „*Další rozvoj výchovně vzdělávací soustavy*“. Devítiletá školní docházka byla zkrácena na osm let. Neúplné školy byly v rámci tohoto programu postupně rušeny – v Rokytnici (zrušena v roce 1976) a na Horní Jasence (zrušena v roce 1978). K úplným základním školám přibýly nově vybudované základní školy na Ohradě (1977), v Rokytnici (1979) a na Sychrově (1985). Do školy na Sychrov byly převedeny děti ze základní školy na náměstí Osvobození (Dolní školy), která byla zrušena.¹³⁴

Po listopadu 1989, byla v roce 1990 novelou školského zákona změněna doba povinné školní docházky. Povinná školní docházka byla prodloužena z 8 na 9 let, avšak devátý ročník nebyl povinný, žáci si jej mohli splnit na střední škole. Teprve novela školského zákona z června 1995 stanovila 9. ročník základních škol jako povinný.¹³⁵ Tehdy bylo ve Vsetíně 6 základních škol: na Rybníkách, na Trávníkách, na Ohradě, v Luhu, v Rokytnici a na Sychrově.

2.1.4 Současné zaměření základních škol ve Vsetíně

V roce 2004 byl přijat školský zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním a vyšším odborném vzdělávání. Byla přijata kurikulární reforma, vznikly Rámcové vzdělávací programy, na jejichž základě byly na každé škole vypracovány Školní vzdělávací programy. Od září roku 2004 byl ve Vsetíně počet základních škol snížen na 5 z důvodu úbytku dětí školou povinných. Městská rada nakonec rozhodla o zrušení Základní školy Rybníky.

V současné době je každá základní škola ve Vsetíně zaměřena určitým směrem, ať už sportovním, hudebním, jazykovým či přírodovědným. Údaje o zaměření základních škol a ředitelích jsou uvedeny v tabulce č. 1.

¹³³ Tamtéž, s. 226.

¹³⁴ Tamtéž, s. 227.

¹³⁵ České školství v průřezu dvaceti let (1889-2009). *Česká škola* [online]. Praha: Česká škola, 2009 [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <<http://www.ceskaskola.cz/2009/11/ceske-skolstvi-v-prurezu-dvaceti-let.html>>.

Tab. 1: Zaměření základních škol ve Vsetíně

Základní škola	Zaměření základní školy
Trávníky (ředitel Libor Slováček)	zaměřená na výtvarnou výchovu a hudební výchovu, sborový zpěv a hru na flétnu
Luh (ředitelka Ivana Bednáriková)	jsou zde třídy pro žáky se specifickými potřebami
Ohrada (ředitelka Helena Slováková)	zaměřená na výuku cizích jazyků
Rokytnice (ředitel Petr Chytil)	zaměřená na informatiku, ekologii a přírodovědné předměty
Sychrov (ředitel Michal Molek)	zaměřená na výuku tělesné výchovy a informatiky

Zdroj: MIKUŠKOVÁ, Z. c. d., s. 40–48.

2.2 Vývoj mateřských škol ve Vsetíně

V roce 1904 ženský *Vzdělávací spolek Světlá* nabídl obecnímu výboru, že by zřídil mateřskou školu, ale potřeboval by pro ni vhodné místnosti a také finanční podporu. Obecní výbor nabídku uvítal, ale rozhodnutí neustále odkládal. Nejvhodnější bylo zajistit prostory pro mateřskou školu při výstavbě budovy Dolní školy, avšak nakonec byla umístěna do budovy Horní školy. O založení první mateřské školy ve Vsetíně se skutečně zasloužil ženský *Vzdělávací spolek Světlá*. Školka byla slavnostně otevřena dne 3. října 1911.¹³⁶ Vychovatelkou byla jmenována Ida Šubrtová a opatrovatelkou Rozálie Sedláčková.¹³⁷ Po několika letech provozu musela být kvůli nedostatku finančních prostředků uzavřena. V roce 1939 byla otevřena městská mateřská škola, a v roce 1946 jsou doklady již o 3 mateřských školách. Další mateřinky vznikaly postupně od konce čtyřicátých let, z nichž některé byly v průběhu dalších let rušeny. Po roce 1980 bylo na tehdejším území města včetně jeho místních částí až 18 mateřských školek.¹³⁸ V současné době se ve Vsetíně nachází celkem 13 mateřských školek. Jejich přehled, případné zaměření a informace o vedení jsou umístěny v tabulce č. 2.¹³⁹

¹³⁶ SOkA Vsetín. Kronika města Vsetína 1850–1930, s. 345.

¹³⁷ BALETKA, L., et al. c. d., s. 158.

¹³⁸ NEKUDA, V. c. d., s. 907.

¹³⁹ Mateřské školy. *Vsetín: Oficiální web města* [online]. Vsetín: MÚ Vsetín, 2016 [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <<http://www.mestovsetin.cz/matenske-skoly/os-6727/p1=6527>>.

Tab. 2: Přehled mateřských školek v roce 2016

Název mateřské školky	Ředitelka MŠ
Mateřská škola Tedy Bear ¹⁴⁰ - česko-anglická školka	Zdena Michutová
Lilie – centrum dramatické výchovy ¹⁴¹ - alternativní pedagogický přístup - zaměřená na rozvoj uměleckých dovedností dětí v nejranějším věku v oblasti dramatické, výtvarné, pohybové a rytmické	Zuzana Zvardoňová
Soukromá MŠ Štěpán, o.p.s. ¹⁴²	Anna Štěpánková
Mateřská škola Vsetín, Kobzáňova ¹⁴³ - zaměřená na integraci zdravotně znevýhodněných dětí mezi zdravé	Vlasta Čížová
Mateřská škola Vsetín, Trávníky ¹⁴⁴ - zaměřená na environmentální výchovu	Renata Sýsová
Mateřská škola Vsetín, Sychrov ¹⁴⁵ - umístěny speciální logopedické třídy	Emilie Sušňová
Mateřská škola Vsetín, Rokytnice ¹⁴⁶ - umístěna speciální třída pro děti s vadou zraku	Jarmila Křížová
Mateřská škola Vsetín, Luh I ¹⁴⁷ - zaměřená na cizí jazyky (angličtina, němčina) a zdravý životní styl	Lenka Navrátilová
Mateřská škola Vsetín, Benátky ¹⁴⁸ - umístěny speciální logopedické třídy	Pavčina Houserová
Mateřská škola Vsetín, Ohrada ¹⁴⁹ - zaměřená na ekologickou výchovu	Pavla Martinásková

¹⁴⁰ Tedy Bear [online]. Vsetín: Tedy Bear, 2016 [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <<http://www.teddyskolka.cz/>>.

¹⁴¹ Lilie – centrum dramatické výchovy [online]. Vsetín: Lilie –centrum dramatické výchovy, 2016 [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <<http://www.lilie-centrum.cz/index.html>>.

¹⁴² Soukromá MŠ Štěpán, o.p.s. *Cyklotrasy* [online]. Vsetín: Informační centrum Vsetín, 2011 [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <<http://cyklotrasy.cz/encyklopedie/objekty1.phtml?id=53276>>.

¹⁴³ Mateřská škola Vsetín, Kobzáňova [online]. Vsetín: MŠ Kobzáňova, 2016 [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <<http://www.mskobzanova.estranky.cz/>>.

¹⁴⁴ MŠ Vsetín, Trávníky 1218 [online]. Vsetín: MŠ Trávníky, 2016 [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <<http://www.natravnicku.cz/>>.

¹⁴⁵ Mateřská škola Sychrov [online]. Vsetín: MŠ Sychrov, 2016 [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <<http://www.mssychrov.cz/>>.

¹⁴⁶ Mateřská škola Rokytnice [online]. Vsetín: MŠ Rokytnice, 2016 [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <<http://www.msrokytnice.cz/>>.

¹⁴⁷ Škola Luh, Vsetín [online]. Vsetín: NOWONET media, s.r.o., 2012 [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <<http://www.msluh.cz/cz>>.

¹⁴⁸ MŠ Vsetín, Benátky [online]. Vsetín: Webnode, 2012 [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <<http://www.skolkabenatky.cz/>>.

¹⁴⁹ MŠ Vsetín Ohrada: Školka plná pohody [online]. Vsetín: MŠ Vsetín Ohrada, 2016 [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <<http://skolkaohrada.interpoint.cz/index.php>>.

Mateřská škola Vsetín, Na Kopečku ¹⁵⁰ - zaměřená na návštěvy kulturních akcí, na spolupráci s městem Vsetín (vítání občánků) a vsetínskými organizacemi Alcedo, Hvězdárna Vsetín a školami ZŠ Sychrov a SOŠ Josefa Sousedíka	Helena Matošková
Mateřská škola Vsetín, Jasenka ¹⁵¹ - zaměřená na ekologickou výchovu	Iva Třetinová
Mateřská škola Kostka, s.r.o. ¹⁵² - zaměřená na pravidelnou výuku základů angličtiny a výuku plavání a lyžování	Jurka Smolíková

Zdroj: webové stránky jednotlivých školek

2.3 Vývoj středních a odborných škol ve Vsetíně

2.3.1 Odborné školství

Jako první, byla na Maštaliskách v roce 1881 otevřena *košíkářská škola*, jejímž učitelem se stal Polák Štěpán Wilkonski, rodák z Vídně. Frekventanti školy se zde učili výrobě širokého sortimentu košíkářských výrobků až po výrobu nábytku z košíkářského proutí. Škola jim i po vyučení zajišťovala práci a odbyt výrobků. Když však v roce 1899 zanikla, mnoho košíkářů přišlo o práci.¹⁵³

Učňovská škola – *Živnostenská pokračovací škola* byla zřízena v roce 1890 při chlapecké měšťanské škole. Zpočátku v ní bylo vyučováno jen ve večerních hodinách a v neděli.¹⁵⁴ Příčiněním pozdějšího ředitele Františka Růžičky byla v roce 1928 pro tuto školu zajištěna samostatná budova na Horním městě v bývalém spolkovém domě spolku *Zádruha*.¹⁵⁵ Na rychlém rozvoji této školy byl nejmarkantněji vidět rozvoj průmyslu a živností ve městě a jeho okolí. Ve školním roce 1927/1928 měla škola ve svých lavicích kolem 198 žáků ve 12 třídách a 6 odborných odděleních. Ve školním roce 1937/1938 už školu navštěvovalo celkem 462 žáků ve 23 třídách a 9 odborných odděleních. V poválečném školním roce měla škola již 1 224 žáků v 54 třídách. Mladí lidé zde měli možnost vyučit se ve 14 oborech, jako byl

¹⁵⁰ *MŠ Na Kopečku – Vsetín* [online]. Vsetín: MŠ Na Kopečku, 2016 [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <<http://www.mskopecek.cz/>>.

¹⁵¹ *Školka Jasenka* [online]. Vsetín: Webnode, 2009 [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <<http://skolka-jasenka.webnode.cz/>>.

¹⁵² *Mateřská škola Kostka* [online]. Vsetín: Střední škola Kostka s.r.o., 2016 [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <<http://www.kostka-skolka.cz/vsetin/domovska-stranka.html>>.

¹⁵³ BALETKA, L., et al. c. d., s. 156.

¹⁵⁴ KRČMÁŘ, K., KLVAČ, J. c. d., s. 96.

¹⁵⁵ NEKUDA, V. c. d., s. 907.

například zámečník, soustružník, nástrojař, elektrotechnik, stavební a dřevodělné profese, pánské a dámské krejčí, obuvník, pekař a řezník, obchodník, holič i sklář.¹⁵⁶ V roce 1958 byla tato škola změněna na *Odborné učiliště státních pracovních záloh a Učňovskou školu* a později na *Střední odborné učiliště obchodní a rodinnou školu* (1969–1975).¹⁵⁷ Do roku 2011 nesla škola název *Střední škola obchodu a služeb*, než byla sloučena se *Střední odbornou školou Josefa Sousedíka*.¹⁵⁸

Dne 21. května 1919 obecní zastupitelstvo pronajalo Horní šenk Okresní hospodářské jednotě pro zřízení dvouleté hospodářské školy. *Zimní hospodářská škola* byla otevřena dne 15. prosince 1919, a to v budově Horního šenku. Byla při ní zřízena ovocnářská školka, sušárna ovoce a koupeln lis na výrobu ovocných moštů. V roce 1931 byla pro ni vystavěna nová školní budova na Rybníkách a v témže roce byl pro ni získán Thonetův dvůr na Bobrkách, jako pokusný školní statek.¹⁵⁹ Po několika reformách od roku 1980 nesla škola název *Střední odborné učiliště zemědělské*. Školní statek byl v roce 1984 převeden na JZD Mír se sídlem v Ratiboři. Po roce 1990 převzalo budovy školního statku učiliště a půdu Pozemkový fond.¹⁶⁰ V roce 2004 došlo ke sloučení *SOU zemědělského* se *Střední odbornou školou Josefa Sousedíka*.¹⁶¹

V roce 1945 byla ve Vsetíně zřízena *obchodní akademie*. Nejprve byla umístěna v budově Masarykova reálného gymnázia, a v roce 1948 byla přeložena do internátu Zbrojovky v Jasenicích. Roku 1949 byla škola přemístěna, v rámci restrukturalizace školství provedené Krajským národním výborem Gottwaldovského kraje, do Valašského Meziříčí. Vsetín tak o tuto střední školu přišel.¹⁶²

Dále po roce 1945 vznikly ve Vsetíně odborná učiliště při dvou největších podnicích. Při n. p. Zbrojovka byla zřízena *Základní odborná škola*, od r. 1952 *Středisko státních pracovních záloh*, později *Střední odborné učiliště strojírenské*. Roku 1996 toto učiliště převzal jako vzdělávací centrum soukromý podnikatelský subjekt – *SOU strojírenské, s.r.o.*, které se v roce 2004 stalo součástí *Střední odborné školy Josefa Sousedíka*. V roce 1958 bylo zřízeno při n. p. MEZ Vsetín učňovské středisko, z něhož pak vzniklo *Střední odborné učiliště elek-*

¹⁵⁶ Představujeme města okresu: Vsetín – část třetí. *Naše Valašsko*, 1997-07-22, č. 29, s. 12.

¹⁵⁷ NEKUDA, V. c. d., s. 908.

¹⁵⁸ Historie a charakteristika školy. *SOŠ Josefa Sousedíka Vsetín* [online]. Vsetín: SOŠ Josefa Sousedíka Vsetín, 2013 [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <<http://www.sosvsetin.cz/page/historie/>>.

¹⁵⁹ BALETKA, L., et al. c. d., s. 157.

¹⁶⁰ NEKUDA, V. c. d., s. 908.

¹⁶¹ Historie a charakteristika školy. *SOŠ Josefa Sousedíka Vsetín* [online]. Vsetín: SOŠ Josefa Sousedíka Vsetín, 2013 [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <<http://www.sosvsetin.cz/page/historie/>>.

¹⁶² BALETKA, L., et al. c. d., s. 156.

trotechnické. Po transformaci, v roce 1994, se změnilo na *Střední odborné učiliště řemesel a podnikání*, a v roce 1998 pak bylo úplně zrušeno.¹⁶³

V roce 1984 vzniklo samostatné *Střední odborné učiliště stavební* při n. p. Pozemní stavby Olomouc, závod Vsetín, které od roku 1992 neslo název *Střední odborné učiliště stavební* a tvořilo základ dnešní *Střední odborné školy Josefa Sousedíka*. Po roce 1989 se změnil jak název školy na *Střední odborné učiliště Vsetín, Turkmenská 1612*, tak i struktura oborů, kterým se šlo vyučovat. K původním čistě stavebním oborům (zedník, tesař, truhlář, instalatér, elektrikář) přibýly obory z gastronomie a služeb (kuchař, cukrář, číšník, servírka), čímž se rozšířily možnosti pro zdejší učňovský dorost. Dnes nese škola název *Střední odborná škola Josefa Sousedíka*.¹⁶⁴ Ředitelem školy je Mgr. Josef Slovák.

2.3.2 Gymnázium

Před rokem 1871 odcházeli vsetínští žáci katolického vyznání studovat na střední školy do Olomouce nebo do Brna, žáci evangelického vyznání odcházeli studovat na střední školy na Slovensko či do Těšína.¹⁶⁵ V roce 1871 bylo otevřeno Nižší chlapecké gymnázium ve Valašském Meziříčí. Města Vsetín a Rožnov pod Radhoštěm se rozhodly toto otevření podporovat a zároveň se zavázaly, že nebudou žádat o zřízení gymnázií ve svých městech. Avšak Vsetín v polovině 70. let 19. století usiloval o zřízení nižšího evangelického gymnázia, protože gymnázium ve Valašském Meziříčí se profilovalo jako katolické. Ale pokusy ještě dlouhou dobu neměly naději na úspěch.¹⁶⁶ Teprve při návštěvě T. G. Masaryka v létě 1928, ministři J. Černý a J. Šrámek, kteří byli v doprovodu prezidenta, slíbili snahy města podporovat. Tak se také stalo, a 1. září 1928 byla ve Vsetíně otevřena první třída městského reálného gymnázia se 40 žáky. Nově povolený vzdělávací ústav byl provizorně umístěn v budově chlapecké a měšťanské školy na Horním městě. Prvním ředitelem ústavu se stal Karel Kepert, profesorem Václav Mikšovský a výtvarnou výchovu prozatím vyučoval Richard Pavlík. Ředitel soustředil všechny síly a snahy k vybudování vlastní budovy, bez níž by byla existence gymnázia silně ohrožena. Dne 13. května 1932 prezident Masaryk svolil, aby gymnázium neslo jeho jméno a o dva dny později proběhlo slavnostní otevření budovy Masarykova městského reálného gymnázia. Na žádost města bylo gymnázium dne 1. září 1934 převzato státem. Zřízení reálného gymnázia umožnilo nadaným studentům širokého kraje jihovýchodního Valašska

¹⁶³ NEKUDA, V. c. d., s. 907.

¹⁶⁴ Historie a charakteristika školy. *SOŠ Josefa Sousedíka Vsetín* [online]. Vsetín: SOŠ Josefa Sousedíka Vsetín, 2013 [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <<http://www.sosvsetin.cz/page/historie/>>.

¹⁶⁵ BALETKA, L., et al. c. d., s. 155.

¹⁶⁶ NEKUDA, V. c. d., s. 907.

dosáhnout středoškolského vzdělání bez přílišného finančního zatížení rodičů tehdy chudého horské kraje. Celková oblast, z níž v té době do vsetínského gymnázia přicházeli studenti, měla více jak 60 000 obyvatel. Ve školním roce 1946/1947 mělo vsetínské gymnázium ve čtrnácti třídách 398 studentů.¹⁶⁷

Složitě období prožívalo vsetínské gymnázium během německé okupace, kdy budova školy sloužila jako ubikace německého okupačního vojska. Svou činnost obnovilo plně až po osvobození. V roce 1950 muselo gymnázium ze svého názvu vypustit Masarykovo jméno – Gymnasium ve Vsetíně. Po únoru 1948 byla existence gymnázií ohrožena. V období přejímání sovětských vzorů byla gymnázia zrušena, proto se v roce 1953 vsetínské gymnázium změnilo na jedenáctiletou střední školu. V roce 1961 proběhla další z reforem školství, z jedenáctileté střední školy se stala čtyřletá střední všeobecně vzdělávací škola. V roce 1978 byla Střední všeobecně vzdělávací škola ve Vsetíně v rámci programu „*Další rozvoj výchovně vzdělávací soustavy*“ změněna na gymnázium. Prostory školní budovy již zdaleka nestačily zájmu o studium. V roce 1976 byla na školním hřišti postavena provizorní školní kuchyně a jídelna, která sloužila až do roku 2001. K rozšíření počtu učeben přispěla přestavba dosavadní ředitelské vily roku 1981. Až po roce 1990 byl obnoven čestný název gymnázia – Masarykovo gymnázium ve Vsetíně. Od té doby se název změnil ještě dvakrát. V současné době nese škola název Masarykovo gymnázium, Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická Vsetín. Ke sloučení se Střední zdravotnickou školou a Vyšší odbornou školou zdravotnickou došlo v roce 2013 z důvodu snižování počtu žáků obou škol a lepšího využití školních budov.¹⁶⁸ Ředitelem sloučených škol je nyní Mgr. Dalibor Sedláček.

2.3.3 Střední zdravotnická škola

V roce 1941 byla z Frýdku–Místku na Vsetín přeložena veřejná odborná škola pro ženská povolání.¹⁶⁹ Sídlo měla v objektu městského starobince na Jabloňové na Horním městě, a jejím prvním ředitelem se stal Alois Brunner. Škola byla velkým přínosem pro Vsetínsko, protože byla jedinou svého druhu v širokém okolí. Vyučování bylo zahájeno dne 1. listopadu 1941 s 51 žákyněmi. Ve školním roce 1942/1943 byl ústav rozšířen o roční školu rodinnou, čímž vzrostl počet na 97 žákyň. V roce 1944/1945 bylo vyučování zastaveno a žákyň i uči-

¹⁶⁷ Představujeme města okresu: Vsetín – část čtvrtá. *Naše Valašsko*, 1997-07-29, č. 30, s. 12.

¹⁶⁸ Historie školy. *Masarykovo gymnázium, Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická Vsetín*[online]. Vsetín: MGV, 2016 [cit. 2016-02-27]. Dostupné z: <<http://www.mgvsetin.cz/mgv/o-skole-mgv/historie-skoly-mgv>>.

¹⁶⁹ BALETKA, L.: *Okres Vsetín: Vlastivěd. příručka pro učitele základních škol*, s. 226.

telský sbor byly nasazeny na nucené práce. Svou škola činnost plně obnovila až po osvobození.¹⁷⁰

V roce 1946 se její učebny nacházely ve třech různých objektech ve městě. V roce 1949 byla změněna na Vyšší sociální školu a v roce 1951 na Vyšší sociálně-zdravotní školu. Avšak již v roce 1953 byla škola zrušena, když na tento typ školy plynule navázala Vyšší zdravotnická škola.¹⁷¹ Ve školním roce 1962/1963 byl zaveden obor dětská sestra a stále z důvodu nedostatku učeben byla výuka uskutečňována v Horní škole, v sále hvězdárny a na učňovské škole. V roce 1987 se škola přestěhovala z Horního města do budovy Dolní školy.¹⁷²

V listopadu roku 1995 se začalo pracovat na Projektu Vyšší zdravotnické školy ve Vsetíně a už v březnu 1996 byla škola zařazena na základě výběrového řízení MŠMT do sítě Vyšších odborných škol. Dne 1. září 1996 tak mohla být zahájena výuka na Vyšší zdravotnické škole, kde byl otevřen obor diplomovaná zdravotní sestra v prezenční i distanční formě. Tím pádem vznikl i nový název školy: Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická Vsetín. Ve školním roce 2012/2013 byl otevřen nový obor ošetrovatel.¹⁷³ K poslední změně došlo v roce 2013, kdy byla škola sloučena s Masarykovým gymnáziem.

2.3.4 Střední průmyslová škola

Počátky Střední průmyslové školy sahají až do roku 1932, kdy zde byla zřízena Mistrovská škola strojnická, která z počátku našla přístřeší v budově živnostenských pokračovacích škol na Horním náměstí.¹⁷⁴ Potřeba technicky vzdělaných a kvalifikovaných odborníků v průmyslových podnicích rodících se na Valašsku vyvolala snahu zřídit tuto školu. Prvním ředitelem se stal František Růžička. Mistrovská škola byla dvouletá a učila se v ní široká škála technických předmětů. Další rozvoj školy kladně ovlivnila výstavba objektů Zbrojovky a s nimi i potřeba techniků.¹⁷⁵ V roce 1938 byla na Vsetín přeložena Vyšší průmyslová škola z Karviné, z důvodu evakuace Těšínska před polským zábohem.¹⁷⁶ V souvislosti s těmito okolnostmi byla potřeba postavit novou školní budovu a dílny. Od školního roku 1938/1939

¹⁷⁰ KRČMÁŘ, K., KLVAČ, J. c. d., s. 101.

¹⁷¹ NEKUDA, V. c. d., s. 907.

¹⁷² Historie školy. *Masarykovo gymnázium, Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická Vsetín*[online]. Vsetín: MG V, 2016 [cit. 2016-02-27]. Dostupné z: <<http://www.mgvsetin.cz/szs/o-skole/historie-skoly>>.

¹⁷³ Tamtéž.

¹⁷⁴ BALETKA, L., et al. c. d., s. 156.

¹⁷⁵ Historie školy. *Střední průmyslová škola strojnická Vsetín: Centrum technického a přírodovědného vzdělání*[online]. Vsetín: SPŠS, 2016 [cit. 2016-02-27]. Dostupné z: <http://www.spssvsetin.cz/index_htm_files/historie.pdf>.

¹⁷⁶ BALETKA, L.: *Okres Vsetín: Vlastivěd. příručka pro učitele základních škol*, s. 226.

měl Vsetín dvě průmyslové školy, dvě budovy a dva ředitele. Dvouletou Průmyslovou mistrovskou školu s ředitelem Františkem Růžičkou na Horním náměstí a Vyšší průmyslovou školu strojnickou s ředitelem Václavem Šimákem umístěnou na Podsedkách.¹⁷⁷

Od školního roku 1939/1940 byl název Mistrovské průmyslové školy změněn na Veřejnou mistrovskou školu strojnickou. Po přežití těžké doby okupace se Vyšší průmyslová škola v roce 1945 přesunula zpět do Karviné, ale ve Vsetíně byla zřízena nová Státní průmyslová škola. Jak Mistrovská škola, tak Státní průmyslová škola se přestěhovaly do budovy Horní školy a přešla zde i nástavba mistrovské školy. Poměry v Horní škole však byly velmi stísněné, protože část zabírala i zdravotnická škola. Konečně v roce 1961 byla postavena nová školní budova na pravém břehu řeky Vsetínské Bečvy při ústí Jasenického potoka. V dalším roce byly dokončeny dílny, tělocvična a internát.¹⁷⁸

Pod novým vedením Milana Drlíka, v letech 1991–2006, docházelo k výrazným změnám. Důraz byl kladen na kvalitu a modernost výuky. Vybudovány byly nové odborné učebny, změnil se obor a koncepce školy. Škola se velmi rychle přizpůsobila požadavkům trhu zavedením nových oborů – management strojírenství, technická administrativa, ekonomika. V roce 1997 se zaměřila i na výpočetní techniku. Modernizace se dotkla i vnitřních prostor školy – laboratoře CNC strojů a měření, rýsovný, informační centrum s knihovnou, zrekonstruování jídelen, dílen a sociálních zařízení. V roce 1998 byly na školu převedeny technické učební obory ze zrušeného SOU řemesel a podnikání z ulice 4. května. Proto se změnil i název školy na SPŠS a SOU Vsetín. Avšak do nabízených učebních oborů elektrotechnického zaměření se přihlásilo málo žáků, a proto nemohly být tyto učňovské třídy otevřeny. A tak od 1. září 2000 se název školy vrátil na původní SPŠS Vsetín. V současné době je ředitelkou školy Mgr. Jarmila Minaříková.¹⁷⁹

2.3.5 Střední škola Kostka

Vznik soukromé Střední školy Kostka se datuje do roku 1991, kdy byla nejprve součástí jazykové školy a poté se stala samostatným právním subjektem – Střední podnikatelskou školou. Nejprve bylo vyučováno v provizorních prostorech v Domě kultury, do doby postavení vlastní školní budovy. Nová školní budova byla slavnostně otevřena v srpnu roku 1994, hned

¹⁷⁷ Historie školy. *Střední průmyslová škola strojnická Vsetín: Centrum technického a přírodovědného vzdělání*[online]. Vsetín: SPŠS, 2016 [cit. 2016-02-27]. Dostupné z:

<http://www.spssvsetin.cz/index_htm_files/historie.pdf>.

¹⁷⁸ Tamtéž.

¹⁷⁹ Tamtéž.

vedle Střední průmyslové školy strojnické. Základní studijní obor Podnikatel se zaměřením na řízení firem byl ve druhé polovině devadesátých let postupně doplněn o možnost studia dalších tří zaměření – cestovní ruch, kapitálový trh a bankovníctví, a od roku 1999 informační technologie. Tehdejší název školy zněl: Střední škola podnikání, bankovníctví a cestovního ruchu.¹⁸⁰

Brzy však škola náporu žáků i ze vzdálenějších míst Moravy nedostačovala. Byla potřeba vystavět vlastní budovu internátu. V roce 2001 schválilo zastupitelstvo města Vsetína odprodej sousedního pozemku za Jasenickým potokem, na němž škola ještě téhož roku vybudovala novou budovu s internátem, jídelnou a sportovní halou s krytým tenisovým dvorcem.¹⁸¹

Historickým mezníkem ve vývoji nejmladší střední školy ve Vsetíně byl rok 2006, kdy obdržela od MŠMT souhlas s rozšířením oborů studia o humanitně zaměřené obory, a to šestileté humanitní gymnázium a čtyřleté pedagogické lyceum. Podnikatelské obory zůstaly zachovány a rozhodlo se zatím o poslední změně názvu školy. Od roku 2007 nese škola název Střední škola Kostka.¹⁸² Název školy je odvozen od jejího zakladatele a ředitele PaedDr. Karla Kostky, MBA, Ph.D.

Součástí Střední školy Kosky je i mateřská škola, která zahájila svou činnost dne 1. září 2008, jako praktické pracoviště pedagogického lycea. Na provozu školky se začali aktivně podílet studenti pedagogického lycea, kteří zde začali vykonávat své souvislé praxe a následky.¹⁸³

2.4 Vysoké školství ve Vsetíně

Vysoká škola Humanitas v Sosnowci vznikla v roce 1997 v Polsku. Právě tato polská soukromá vysoká škola usilovala o rozšíření své působnosti i o další fakulty v jiných dalších městech. Díky velmi intenzivní spolupráci se zdejší Střední školou Kostkou, vznikla ve Vsetíně Fakulta společenských studií, která je výsledkem společného projektu výše jmenovaných škol. První akademický rok byl zahájen v říjnu 2014. Nově vzniklá Fakulta společenských studií poskytuje studium ve studijních programech akreditovaných v zahraničí, čímž umožňuje studovat zahraniční vysokou školu v domácím prostředí. Studium je realizováno

¹⁸⁰ Historie. *Střední škola Kostka* [online]. Vsetín: Střední škola Kostka, 2008 [cit. 2016-02-27]. Dostupné z: <<http://www.kostka-skola.cz/vsetin/o-skole/historie-10000/>>.

¹⁸¹ Tamtéž.

¹⁸² Tamtéž.

¹⁸³ *Mateřská škola Kostka* [online]. Vsetín: Střední škola Kostka s.r.o., 2016 [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <<http://www.kostka-skolka.cz/vsetin/domovska-stranka.html>>.

ve vybavených učebnách Střední školy Kostky. Cena bakalářského studia se pohybuje okolo 2 950 Kč za měsíc. Fakulta je členěná do dvou ústavů – Ústav pedagogický a Ústav medií a sociální komunikace. Zájemcům o studium je nabízeno prezenční i kombinované bakalářské studium ve dvou studijních programech a čtyřech studijních oborech.¹⁸⁴

Studijní program Pedagogika má dva studijní obory: Aristologii, Předškolní pedagogiku a Pedagogiku volnočasových aktivit se zaměřením na mimoškolní pedagogiku, gerontopedagogiku a cestovní ruch a lázeňství. Studijní program Žurnalistika má také dva studijní obory: Sportovní žurnalistika a Mediální konzultant.¹⁸⁵ Děkanem fakulty je v současné době Prof. PhDr. Bohuslav Hodaň, CSc.

¹⁸⁴ *Vysoká škola Humanitas v Sosnowci: Fakulta společenských studií Vsetín* [online]. Vsetín: HUNI, 2016 [cit. 2016-02-27]. Dostupné z: <<http://www.huni.cz/index.html>>.

¹⁸⁵ Tamtéž.

3 Kultura a společenský život ve Vsetíně v letech 1850–1950

„...musí se nejprve na Vsetíně, jakožto hlavním místě okresu tak mnohé začítí a provéztí, aby se Vsetín zdvihl, by se toto místo hned na první pohled od ostatních obcí jakožto město rozdělovalo a čilejší život se zde vyvinováł.“ (30. července 1862, rada František Hromádka)

Tato myšlenka vyjadřuje ducha své doby. Doby, kdy po pádu reakčního absolutismu počátkem 60. let 19. století nastal v českých zemích prudký rozvoj hospodářských, politických i kulturních sil a kdy se výrazně začalo projevovat ve všech oblastech života dlouho potlačované národní uvědomění.

3.1 Spolkový zákon

V zákonu č. 135/1867 ř. z. ze dne 15. listopadu 1867 o právu spolčovacím jsou uvedeny veškeré náležitosti vážící se ke spolkové činnosti. Jednotlivé spolky sdružovaly osoby stejných názorů a zaměření. Zákon povoloval veřejné shromáždění občanů v uzavřených místnostech i pod širým nebem a veřejné průvody. Písemné oznámení o zřízení spolku bylo nutné ohlásit zemské vládě ještě před započítím činnosti. Představitelé nově zřízeného spolku měli za povinnost předložit stanovy spolku a uvést k čemu se spolek zřizuje, z jakých prostředků a jak se tyto prostředky seženou. Dále jakým způsobem se spolek zřídí a jak se bude obnovovat, kde spolek bude mít své sídlo, která práva a povinnosti budou mít členové spolku, jaké orgány budou spolek řídit, kdo bude spolek navenek zastupovat, nebo co se stane, když se spolek rozejde. Taktéž každé shromáždění spolku (valná hromada) se měla oznamovat příslušným úřadům, tj. kdy a kde se dané shromáždění bude konat.¹⁸⁶

Spolek také mohl mít několik kategorií členů, například činné, přispívající, čestné atd. Přestože ustanovení nového spolku bylo zjednodušeno a byla dána větší volnost při zakládání, byly spolky nadále podrobeny dozoru státní správy, kterou vykonávaly policejní orgány. Při nesprávné nebo podezřelé činnosti mohl být spolek bezpodmínečně zrušen.¹⁸⁷ Zákon se však nevztahuje ke spolkům a společnostem, které mají za účel zisk, ani ke spolkům bankovním, kreditním a pojišťovacím, k ústavům důchodním, spořitelním a půjčovným na zástavy. Tyto spolky byly spravovány zvláštními zákony z roku 1852.¹⁸⁸

¹⁸⁶ *Zákon o právě spolčovacím* [online]. Praha: Společnost pro církevní právo, 2016 [cit. 2016-02-14]. Dostupné z: <<http://spcp.prf.cuni.cz/lex/134-1867.htm>>.

¹⁸⁷ Janák, J.: *Spolky v českých zemích do roku 1951*, s. 62–64.

¹⁸⁸ *Zákon o právě spolčovacím* [online]. Praha: Společnost pro církevní právo, 2016 [cit. 2016-02-14]. Dostupné z: <<http://spcp.prf.cuni.cz/lex/134-1867.htm>>.

3.2 Vývoj a přehled spolkové činnosti

Nositelem spolkového života na Valašsku se ve městech stávaly čtenářské, vzdělávací a dobročinné spolky, ve kterých vlastenci propagovali osvětu a sebevědomí českého člověka. Zvláště čtenářské spolky se staly představiteli a prvními organizátory národního života. Průběh tohoto procesu byl prakticky ve všech městech stejný.¹⁸⁹

Horní šenk, postavený v roce 1831 vedle radnice na Horním městě, byl střediskem společenského života. Na vrcholu své slávy byl v letech 1850–1880, protože v sále Horního šenku hrávalo divadlo různé kočovné společnosti a ochotníci. Po roce 1870 byla za jeho budovou upravena i velká zahrada se střelnicí, kde se střelení do terče stalo oblíbenou nedělní zábavou panských a továrních úředníků. Byl zde založen i *střelecký spolek Schützenverein*. Každý rok v září se tam konala soutěž ve střelení zvaná „královská střelba“, a po ní proběhl průvod střelců ozdobených lacinými hvězdami a řády. Zámožná mládež se v zahradě bavila hrou s kuželkami. Návštěvníci Horního šenku byli trojího druhu: páni, kteří chodívali nahoru do poschodí – do velkého sálu, dále úředníci z panství a státních úřadů a v neposlední řadě i nejvyšší představitelé továren. V zimě se tam konávaly honosné bály. Pilo se tam šampaňské a hovořilo se jen panskou řečí – němčinou. Také oba dolní šenky byly hojně navštěvovány. Typickými návštěvníky dolních šenků byla hlavně občanská společnost – měšťané a řemeslníci.¹⁹⁰

Počátky kulturního života ve Vsetíně jsou spjaty se vznikem prvních kulturních spolků. Ve druhé polovině 19. století se počala utvářet první sdružení, které zakládali úředníci a podnikatelé spíše německé národnosti. Právě vznik německých spolků se stal impulzem pro vznik českých kulturních spolků. Na Horním šenku měl své sídlo první spolek na Vsetínsku vůbec. Byl to německý národnostně utrakvistický *čtenářský spolek „Casino“*, založený roku 1861. Mezi jeho zakladateli byli lékař Dr. Jakub Kohn, lékárník Emanuel Widimský, obchodník Heinrich Popp. Cílem spolku bylo co nejlevněji získat přístup k novinám a časopisům a nalézat v nich duševní povznesení a rozptýlení, zpěvu se věnoval spíše příležitostně bez uměleckých cílů.¹⁹¹ Čeští členové *Casina* brzy dosáhli toho, že spolek začal odebírat i české noviny Moravskou orlici a Našince.¹⁹² Druhým nejstarším kulturním spolkem ve Vsetíně, sídlícím taktéž v Horním šenku, byl *Leseverein*, jehož stanovy byly místodržitelstvím schváleny

¹⁸⁹ KMENT, Z.: *Kulturní a společenský rozvoj Valašského Meziříčí v letech 1853 až 1948*, s. 4.

¹⁹⁰ SOKA Vsetín. *Kronika města Vsetína 1850–1930*, s. 44.

¹⁹¹ SOKA Vsetín. *Spolkový katastr okresu Vsetín*.

¹⁹² SOKA Vsetín. *Kronika města Vsetína 1850–1930*, s. 81.

dne 27. března 1861.¹⁹³ Ačkoliv byl tento utrakvistický spolek původně deklarovaný jako čtenářský, počátkem 70. let je zmiňován jako *mužský pěvecký spolek Männergesangverein*. Členy spolku byli např. berní asistent Friedrich Mech, učitelé Johann Schonke a Josef Schaaf, lékař Adolf Blisch a mnoho dalších.¹⁹⁴ Oba spolky sice byly německé, ale vstupovali do nich hojně i Češi a setrvali v nich až do doby, než došlo k vyhocení nacionálních vztahů. Poté ze spolků odcházeli a zakládali si své vlastní české.¹⁹⁵

Lid východní Moravy byl zčásti negramotný a politicky zaostalejší za českými kraji. Tento stav na Moravě záměrně udržovali němečtí kapitalisté, na nichž byli zdejší lidé existenčně závislí. Pro zvýšení národního sebevědomí pořádali moravští buditelé Palacký, Sušil, Dr. Pražák, Brandl, Wurm a jiní poslanci v letech 1862–1863 sjezdy a tábory lidu na Hostýně, Radhošti či Velehradě. Jejich důsledkem pak bylo zakládání českých besed a čtenářských spolků v četných moravských městech i ve venkovských obcích.¹⁹⁶ Prvním českým kulturním spolkem ve Vsetíně byla *Občanská čtenářská Beseda* založená 26. února 1864. Soustředilo se v něm uvědomělé české občanstvo jako protiváha k německému čtenářskému spolku *Casino*. Sídlo měla *Beseda* na Horním městě v Raušerově hostinci.¹⁹⁷ Jeho zakladateli byli Jan Kratochvíl – ten byl zvolen i jeho prvním předsedou, dále hostinský Libor Pilčík, Josef Pokorný, Karel Vítek, Josef Bubela a další. V původním návrhu stanov byl spolek definován jako čtenářský, ale zpěv a zábava byly taktéž provozovány. Členové spolku se scházeli, vypůjčovali si noviny, časopisy, knihy a jejich setkání bývala spojována s recitací, zpěvem a přednáškami.¹⁹⁸

Na přelomu 60. a 70. let 19. století se ve všech třech spolcích, tedy v *Casinu*, v *Männergesangvereinu* a *Občanské čtenářské Besedě*, postupně vytvářelo radikální nacionální křídlo členstva, které v roce 1872 vytvořilo *Vzdělávací spolek Snaha*.¹⁹⁹ Na valné schůzi *Casina*, kdy z něj Češi vystoupili, zůstali jen Němci, kteří ihned vypověděli české časopisy. Avšak svou činnost ukončil spolek až později, v roce 1913.²⁰⁰ Čtenářský (mužský pěvecký) spolek *Männergesangverein* koexistoval ještě 10 let, než se dobrovolně rozešel. Veškerý notový materiál předal *Vzdělávacímu spolku Snaha*.²⁰¹ Koncem století byla *Občanská beseda* prakticky

¹⁹³ Tamtéž.

¹⁹⁴ SOKA Vsetín. Spolkový katastr okresu Vsetín.

¹⁹⁵ KMENT, Z. c. d., s. 5.

¹⁹⁶ SOKA Vsetín. Kronika města Vsetína 1850–1930, s. 88.

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 81.

¹⁹⁸ SOKA Vsetín. Spolkový katastr okresu Vsetín.

¹⁹⁹ SOKA Vsetín. *Vzdělávací spolek Snaha 1872–1932*.

²⁰⁰ SOKA Vsetín. Kronika města Vsetína 1850–1930, s. 114.

²⁰¹ SOKA Vsetín. *Vzdělávací spolek Snaha 1872–1932*.

nečinná, valná hromada (8 z 11 členů s předsedou Antonínem Seidlem) rozhodla o dobrovolném rozpuštění spolku a k výmazu ze spolkového katastru.²⁰²

Stanovy *Vzdělávacího spolku Snaha* byly schváleny místodržitelstvím dne 20. dubna 1872.²⁰³ Spolek byl ryze český a u jeho zrodu stáli soudce Dr. Josef Chytil, evangelický farář Karel Opočenský, kaplan Dr. Theodor Kohn, učitel Josef Živocký a další. Hlavním úkolem tohoto spolku bylo řešit otázky kulturní i národní. Při *Snaze* se hned ustanovily odbory čtenářský, vzdělávací, později také pěvecký, divadelní, turistický a sportovní. Tento nejvýznamnější vsetínský spolek předurčoval charakter společenského života ve městě takřka na celé půlstoletí.²⁰⁴ Ještě předtím, než zanikly spolky *Casino*, *Männerengesangverein* a *Občanská Beseda* byl v roce 1879 uspořádán velký ples na usmířenou. Stalo se tak na podnět vsetínských Němců, kteří se ve městě cítili stále více izolováni. V první části plesu byla soutěž mezi vsetínskými spolky ve zpěvu, recitaci a divadelní scéně. Vítězství si však odnesla pokroková *Snaha*.²⁰⁵

Dne 16. května 1881 založili Němci ve Vsetíně odbočku germanizačního spolku „*Schulverein*“, ačkoliv tu německé školy nebyly. Jako odvetu v roce 1896 Češi založili *Odbor Matice školské* pro podporu českých menšinových škol.²⁰⁶ Ale ještě před českou odvetou vznikl ve Vsetíně *učitelský spolek Komenský*, který byl založen v roce 1874. Za zakladatele je dle spolkového katastru považován Ludwig Prügr.²⁰⁷ Hlavním účelem spolku bylo vzájemné vzdělávání členů, hájení a podporování školských a učitelských zájmů.²⁰⁸ Kromě učitelského spolku Komenský, fungoval ve městě od roku 1900 také ženský *Vzdělávací spolek Světlá*. Spolek pořádal hudební i pěvecké večírky, někdy i s charitativním cílem.²⁰⁹

Samozřejmě ve Vsetíně začaly vznikat i spolky finanční. V roce 1869 byla založena *Občanská záložna*, avšak zaregistrována byla až v roce 1874.²¹⁰ Budovu *Občanské záložny* postavil vsetínský architekt Michal Urbánek, stojí dodnes vedle hostince Snahy. Mikoláš Aleš, přítel Michala Urbánka, navrhl a rozkreslil sgrafitovou výzdobu, kterou pak na omítku přenesl sgrafitář Josef Bosáček z Plzně.²¹¹ Záložna mimo svou vlastní činnost vykonávala i záslužné skutky – například finančně přispívala na zakoupení učebních pomůcek do škol.

²⁰² SOkA Vsetín fond OkÚ Vsetín 1909–1945.

²⁰³ SOkA Vsetín. Spolkový katastr okresu Vsetín.

²⁰⁴ SOkA Vsetín. Kronika města Vsetína 1850–1930, s. 114.

²⁰⁵ Tamtéž, s. 142.

²⁰⁶ SOkA Vsetín. Spolkový katastr okresu Vsetín.

²⁰⁷ Tamtéž.

²⁰⁸ KMENT, Z. c. d., s. 47.

²⁰⁹ SOkA Vsetín. Kniha protokolů Světlá 1900–1930.

²¹⁰ SOkA Vsetín. Kronika města Vsetína 1850–1930, s. 107.

²¹¹ Snaha a Občanská záložna. *Vsetín: Oficiální web města* [online]. Vsetín: MěÚ Vsetín, 2007 [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: <<http://www.mestovsetin.cz/snaha-a-obcanska-zalozna/d-474188>>.

V pozdějších letech přispívala na výstavbu Sokolského domu a za první světové války na lazaret. *Kontribučenská záložna* ve Vsetíně vznikla v roce 1788 na základě nařízení císaře Josefa II., které obsahovalo povinnost každého sídla panství zřídit kontribučenský obilný fond. Celé panství i samotní poddaní museli do fondu odvádět třetinu obilnin potřebných pro příští setí. Přebytky pak bylo možné prodat a získané peníze se uložily jako obilný fond peněžní. Na Vsetínsku se do tohoto fondu odváděl jen oves, protože jiných obilnin byl nedostatek. V roce 1864 byly tyto obilní fondy vesměs přeměněny na fondy peněžní, a v roce 1873 na kontribučenské záložny. Jejich členové dostávali půjčky za velmi výhodných podmínek. Sídlo měla nejprve na zámku, pak na Maštaliskách a nakonec od roku 1871 ve staré vsetínské radnici.²¹²

Myšlenka na utvoření *Spolku dobrovolných hasičů* vznikla v roce 1876 a o rok později v listopadu byly přijaty stanovy tohoto spolku. U prvního požáru sbor zasahoval v roce 1878. Hasičská zbrojnice vznikla nejprve na Horním městě a o pár let později vznikla také na Dolním městě. *Spolek dobrovolných hasičů* změnil název na valné hromadě v roce 1911 na *Dobrovolný hasičský sbor na Vsetíně*. Ve spolku se oslavovala různá výročí, a také pořádali výlety se zábavným programem, plesy, bály a zábavy.²¹³

V březnu 1891 byla ve Vsetíně založena *Řemeslnicko-živnostenská beseda*, jejímž úkolem byla vzdělávací, kulturní a politická práce mezi vsetínským živnostenstvem. Činnost besedy byla nejprve místodržitelstvím zakázána kvůli politickému zaměření spolku, ale později v roce 1896, po úpravě stanov, byla nakonec povolena. Své sídlo měla zprvu na Pančavě, poté ve Vinklerově vinárně, jejím předsedou byl kovář Karel Nosek. Kolem *Živnostenské besedy* se začala na Vsetíně tvořit mladočeská strana, a naopak kolem *Snahy* se soustředila strana staročeská.²¹⁴

Dělnické hnutí ve Vsetíně začíná se založením prvních továren. Počet dělníků rychle rostl, a proto také vznikaly snahy o vlastní organizaci. Dělníci a chudí lidé, kterým vsetínští obchodníci od ledna 1896 nedávali obvyklé „novoroční“, což znamenalo, že přestali dávat svým stálým zákazníkům před Vánoci část zboží zdarma nebo poskytovat jim výrazné slevy, uspořádali v jarních měsících protesty proti tomuto zrušení. Dělníci na to reagovali tak, že si otevřeli nový vlastní družstevní obchod – „dělnický konzum“ ve Štěpánské ulici. K tomu účelu založili „*Dělnický spotřební spolek*“, do něhož se přihlásilo na 500 členů. Vsetínští obchodníci tím utrpěli značnou újmu. Ambice dělníků po tomto úspěchu vzrostly a zároveň se

²¹² SOkA Vsetín. Kronika města Vsetína 1850–1930, s. 117.

²¹³ SOkA Vsetín. Sbor dobrovolných hasičů Vsetín.

²¹⁴ SOkA Vsetín. Kronika města Vsetína 1850–1930, s. 189.

chtěli osamostatnit i v kulturním ohledu. Z toho důvodu na podzim roku 1896 založili *Dělnický vzdělávací spolek Pokrok*, jehož předsedou se stal dělník Jan Koryčánek. Spolek zahájil horlivou činnost také v okolních obcích a stal se základnou pro pozdější organizaci strany sociálně demokratické. Avšak v roce 1898 někteří dělničtí funkcionáři, mezi nimi hlavně předseda Jan Koryčánek, svou panovačností a nevhodným chováním způsobili rozkol ve spolku. Část dělnictva se odtrhla a založila si vlastní *Křesťansko-sociální vzdělávací spolek*, jehož předsedou byl zvolen kaplan František Světlík. Vsetínští dělníci *Kulturně vzdělávacího spolku Pokrok* se krátce po svém založení rozhodli ke stavbě nového dělnického domu, který by vyhovoval jejich kulturním a společenským potřebám. V novém Besedním domě bylo umístěno divadelní jeviště, spolková místnost, restaurace a místnost pro dělnický družstevní obchod. Vše bylo postaveno a zkolaudováno v roce 1899. Dále vlivem nově vytvořené politické strany národních socialistů a další nespokojeností s vedením spolku *Pokrok*, se odtrhla znovu část dělníků a vytvořil se v roce 1899 nový dělnický spolek *Kroužek Kosů*, který i přesto s *Pokrokem* nadále spolupracoval. V 1896 byl také založen i *Hospodářsko-průmyslový spolek* pro Vsetín a okolí pro povznesení zemědělství, chovu dobytka a řemesel. Předsedou spolku byl zvolen soudní rada Jan Pazderka.²¹⁵

Mezi další kulturní hudební spolky patřil i *Spolek přátel hudby* založený v roce 1905. Předsedou spolku byl zvolen notář Hůlka a sbormistrem Antonín Hradil. Potřebné hudebniny si spolek vypůjčoval z archivu *Snahy*. Spolek pořádal koncerty jak pro členy spolku, tak i pro veřejnost. Avšak počet členů spolku neustále klesal a z toho důvodu byla v roce 1909 ukončena jeho činnost. Hudebniny a nástroje byly věnovány spolku *Snaha*.²¹⁶

V témže roce, stejně jako *Spolek přátel hudby*, byl ustaven i *Okrašlovací spolek*, jehož hlavním úkolem bylo estetické zvelebování města. Svou činnost spolek zahájil velkou slavností v Panské zahradě za součinnosti vsetínských studentů. Velká událost to byla hlavně proto, že Panská zahrada byla do té doby pro veřejnost uzavřena. Prvním předsedou spolku byl zvolen František Jurek.²¹⁷

Nezbytnou součástí vývoje spolkové činnosti byly také sportovní spolky. O tělovýchovu a sport se nejprve starala *Snaha*, která zakládala různé sportovní odbory. První pokusy o vznik Sokola nacházíme už v roce 1885, ale pro nedostatek náradí a tělocvičny byla zřízena jen *Tělocvičná družina*. V řádnou sokolskou jednotu se tato družina změnila teprve koncem května

²¹⁵ Tamtéž, s. 211–232.

²¹⁶ SOKA Vsetín. Spolek přátel hudby Vsetín 1905–1909.

²¹⁷ SOKA Vsetín. Okrašlovací spolek Vsetín.

1893. V čele těchto snah stáli architekt Michal Urbánek, Dušan Jurkovič, učitelé Hlavinka a Pittauer. Kromě *Sokola* fungovala ve Vsetíně také *Dělnická tělocvičná jednota*, která vznikla roku 1904 přeměnou *Dělnické tělocvičné jednoty „Lassalle“*. *Tělocvičná jednota Orel* vznikla až v roce 1909 z dřívější omladiny při *Křesťansko-sociálním spolku*.²¹⁸

Po první světové válce nastal opět boom zakládání nových kulturních spolků. V roce 1924 byl založen *Muzejní spolek*, jako základ okresního muzea. Předsedou spolku byl zvolen MUDr. František Sova, který měl již početné soukromé sbírky památek života lidu ve zdejších okresech. Sběratelská činnost byla ihned po vzniku spolku zahájena.²¹⁹ Dále vznikaly zájmová uskupení jako *Klub českých turistů* (1921) – zasloužili se o otevření turistické chaty na Cábu, *Sportovní klub* (1923) – věnoval se hlavně kopané a bruslení, *Lovecký spolek* (1930), *Klub čs. Junáků* (1930), *Šachový spolek* (1936), *Kulturní sdružení zaměstnanců Zbrojovky* – po válce tzv. *Klub „Z“*, *pěvecko-hudební spolek Lumír* (založený v roce 1941, předtím to byl pěvecký odbor *Sokola*), *Holubářský spolek* (1943) a spousta dalších.²²⁰

Během druhé světové války byl činný kulturní život pouze v *Kulturním sdružení zaměstnanců Zbrojovky*. Po válce se pomalu spolky a sdružení občanů obnovovaly. Největšími a nejaktivnějšími spolky v poválečném Vsetíně byly: *Vzdělávací spolek Snaha*, *Vzdělávací spolek Pokrok* a *Klub „Z“*, který shromažďoval velké množství nadšených dobrovolných pracovníků. Spolky se všeobecně snažily budovat zájem a koníčky zejména u mládeže. Dne 30. května 1945 se ve Vsetíně sešlo na 100 zástupců jednotlivých spolků za účelem vytvoření tzv. Kulturní rady pro organizování kulturní činnosti ve městě. Jejím předsedou byl zvolen MUDr. Jan Tolar, jednatelem kandidát práv Josef Hovadík. Rada zřídila pracovní odbory: tiskový, filmový, hudební, divadelní, pěvecký, výtvarný a společenský.²²¹ Vsetín, jako centrum okresu, se v kulturním a společenském životě stával svědkem mnoha oslav, přednášek či vzdělávacích kurzů.

3.3 Vývoj vsetínského divadla

Rámec kulturního života ve Vsetíně dotvářelo samozřejmě i divadlo. Počátky divadla jsou spojovány s tehdejšími kočovnými divadelními společnostmi, které pravidelně město navštěvovaly. Byly to divadelní společnosti Wilhelma Bertranda, Petra Lebera či Bohumila Neumana. Podrobné zprávy se dochovaly pouze o působení divadelní společnosti Antona de

²¹⁸ SOkA Vsetín. Kronika města Vsetína 1850–1930, s. 265–266.

²¹⁹ SOkA Vsetín. Muzejní spolek Okresního Sovova muzea Vsetín 1925–1951.

²²⁰ NEKUDA, V., et al. c. d., s. 910.

²²¹ SOkA Vsetín. Kronika města Vsetína 1931–1946, s. 726.

Angeliho, která hrála německy, ale v repertoáru měla i české hry. Návštěvnost jejich představení byla sice nízká, ale hráli různá divadelní představení, od činoher a veseloher až po frašky, pohádky a pantomimy. Avšak těmto kočovným divadelním společnostem brzy začala vyrůstat konkurence v podobě českého ochotnického divadla, které začalo ve Vsetíně hrát od roku 1870. Vztah k českému kulturnímu dění, zejména tedy k divadlu, ovlivnila Svatojánská pouť v Praze roku 1868, kdy byl položen základní kámen k budově Národního divadla. Tato událost našla na východní Moravě velký ohlas. Přímým podnětem ke vzniku ochotnického divadla ve Vsetíně byla návštěva české divadelní společnosti Josefa Štandery, která na podzim 1869 sehrála osm vystoupení s vysokou návštěvností.²²²

S příchodem Jana Sobotky, soudního úředníka a ochotnického režiséra z Valašského Meziříčí vzniklo ve Vsetíně *Sdružení ochotníků*. Se vznikem sdružení bylo potřeba nalézt vhodné místo pro postavení jeviště. Jako nevhodnější se nabízel Dolní šenk.²²³ Dne 18. dubna 1870 bylo sehráno první ochotnické divadelní představení „*Útěk do Afriky*“. Téhož roku se uskutečnily další představení, byly uvedeny hry např. „*Náměsíčník*“, „*Vražda na Uhelném trhu*“, „*Hluchý podomek*“, „*Den po svatbě*“, „*Divotvorný klobouk*“ a další.²²⁴ Až do první valné hromady, tj. 4. února 1872, nebyli vsetínští ochotníci organizováni jako spolek, ale jen jako volné sdružení zájemců o divadlo. A právě na této chůzi se divadelníci rozhodli vytvořit *ochotnický divadelní spolek*. Současně byli zvoleni činitelé divadelního souboru – ředitelem divadla se stal Hugo Ptašinský, hospodářem František Obadal, pokladníkem Václav Kohm a režisérem M. Černý. Ačkoliv ředitel Hugo Ptašinský opatřil spolkové stanovy, tak bylo nakonec od utvoření *Spolku divadelních ochotníků* upuštěno, a proto divadelníci dále fungovali jako volné sdružení.²²⁵ V roce 1872 a 1873 sehráli celkem 15 představení, např. „*Frajtr Kalina*“, „*Paličova dcera*“, „*Zmatek nad zmatek*“, „*Fraška a basa*“, „*Vrahové ve městě*“, „*Staročech*“, „*Marie dcera pluku*“, „*Studenti na svátcích*“, „*Lakomec*“, „*Nalezenec*“, „*Nepravý a přece pravý*“ a spoustu dalších divadelních her.²²⁶

V roce 1874 se divadlo muselo přestěhovat z Dolního šenku, který měl nového majitele Josefa Glesingera, do sálu v Prostředním šenku, kde byla uvedena hra „*Bankrotář*“. Poté jejich činnost na čas ustala v důsledku úmrtí tehdejšího režiséra Sobotky. V roce 1879 došlo

²²² BALETKA, L., et al. c. d., s. 111–112.

²²³ Databáze českého amatérského divadla: *Geografické celky Vsetín* [online]. Praha: Databáze českého amatérského divadla, 2007 [cit. 2016-02-17]. Dostupné z: <<http://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=geo&id=1642>>.

²²⁴ BUBELA, J.: *Dějiny ochotnického divadla na Vsetíně od 1. až ku 50. představení*, s. 5.

²²⁵ BALETKA, L., et al. c. d., s. 113.

²²⁶ BUBELA, J. c. d., s. 6.

k obnovení činnosti, kdy byly odehrány celkem tři představení. Následujícího roku přešli ochotníci do divadelního odboru *Vzdělávacího spolku Snaha*. Od roku 1881 hráli zpravidla dvakrát ročně, s výjimkou válečných let. Pod *Vzdělávacím spolkem Snaha* hráli ochotníci nejčastěji veselohry, jako např. „*Ve veřejném životě*“ nebo „*Svéhlavost*“. V roce 1887 se odehrálo 50. představení od Josefa Štolby „*Vodní družstvo*“.²²⁷ Až do sklonku 90. let hráli ochotníci ve spolkových místnostech Prostředního šenku, a pak několik let v Horním šenku. Od roku 1902 soubor hrál v dělnickém (Besedním) domě.²²⁸

Kromě ochotníků spadajících pod *Vzdělávací spolek Snaha* můžeme ve Vsetíně nalézat i jinou iniciativu či pokusy o divadelní činnost. Ochotnické aktivity se na krátkou dobu účastnily i *Cyrillská jednota* (1878–1879), *Studentský prázdninový klub Palacký* (1884–1885), *Kulturně vzdělávací spolek Pokrok* (1897–1918), také *Sokol* (1893–1906) a *Dělnická tělovýchovná jednota* (1907–1918). Po roce 1900 hrál též ženský *Vzdělávací spolek Světlá a Křesťansko-sociální vzdělávací spolek*, později přejmenovaný na *Záduha*.²²⁹

V období mezi dvěma válkami byly ve Vsetíně nejaktivnější čtyři ochotnické divadelní soubory: *Křesťansko-sociální spolek Záduha*, *Kulturně-vzdělávací spolek Pokrok*, skupina dělníků ze sklárny S. Reich a spol. a *jednota Sokola*. Nejaktivnější spolek *Záduha* uvedl roku 1919 celkem 18 představení a *Sokol* 3 představení. V roce 1921 *Sokol* uvedl 6 představení (např. „*Naši furianti*“, později „*Lucerna*“, „*Zelená bohyně*“, „*Jan Roháč z Dubé*“, „*Červený kohout*“, či „*Je velká láska na světě*“), *Záduha* 8 představení, *Pokrok* 5 představení a sklářští dělníci 9 představení.²³⁰ Na počátku 20. let jedno či dvě představení hrály i jiné spolky a politické organizace, např. organizace sociální demokracie, živnostensko-obchodní strana, studenti, *Dělnická tělovýchovná jednota*, *Dobrovolný hasičský sbor*, *Spolek invalidů* apod. Pokusy založit další ochotnické soubory, např. Ochotnický kroužek, Ochotnická skupina Pavouci a jiné, neměly dlouhého trvání. Jen ojediněle hrál divadlo *Svaz skautů*, *Orel*, *Jednota českých soukromých úředníků*. Od poloviny 20. let v souvislosti s otevřením dvou kin, které se staly další důležitou formou lidové zábavy, ve městě aktivita ochotníků poklesla.²³¹ Ke kinu, které od roku 1914 v Besedním domě provozovala *Tělocvičná jednota Sokol*, přibýlo v roce 1926

²²⁷ Tamtéž.

²²⁸ Databáze českého amatérského divadla: *Geografické celky Vsetín* [online]. Praha: Databáze českého amatérského divadla, 2007 [cit. 2016-02-17]. Dostupné z: <<http://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=geo&id=1642>>.

²²⁹ Tamtéž.

²³⁰ BALETKA, L., et al. c. d., s. 147.

²³¹ Databáze českého amatérského divadla: *Geografické celky Vsetín* [online]. Praha: Databáze českého amatérského divadla, 2007 [cit. 2016-02-17]. Dostupné z: <<http://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=geo&id=1642>>.

druhé kino, umístěné v sálu hostince Zádruha na Horním městě, jehož kinematografickou licenci získala *Jednota Orla*. O dva roky později se toto kino přestěhovalo do nově postaveného Lidového domu na Dolní město.²³² V Lidovém domě se nenacházelo pouze kino, ale také dva rozlehlé divadelní sály. Dále se hrálo na provizorních jevištích v hostincích, nebo oblíbená byla také ochotnická představení v přírodě.

Za druhé světové války promítala obě kina a byla hojně navštěvována. Promítaly se jak německé filmy, tak i válečné žurnály. Po rozpuštění *Sokola* se objevila citelná mezera v kulturním životě. Sbírký divadelních her a partitur dramatického odboru *Sokola* Němci zabavili a zničili. Kulturní život se za války uskutečňoval díky *Kulturnímu sdružení zaměstnanců Zbrojovky*, které mělo tehdy mnoho odborů – vzdělávací, divadelní, hudební, sportovní, šachový a další. Právě tento spolek za války vyvinul ochotnickou činnost. Mladé pracovníky nebavily německé filmy, a proto chtěli jinak kulturně žít. Divadelní odbor spolu s městským Osvětovým sborem a nově vzniklým *Studiem mladých* při Národním souručenství uvedly v roce 1942 celkem pět činoher, čtyři operety a sedm představení pohádek pro děti. *Studio mladých* uvedlo roku 1942 činohru „*Zuzana Vojířová*“ a roku 1944 „*Na Valdštejnské šachtě*“. V letech 1944–1945 byl adaptován objekt bývalé továrny na nábytek Thonet Mundus, v němž bylo zřízeno divadlo s otáčivým jevištěm a hledištěm pro 540 diváků. Pro divadlo se vžil název Divadlo „Z“ a zároveň bylo největším divadlem na východní Moravě.²³³ I přesto, že ve světě zuřila druhá světová válka, dokázali dělníci Zbrojovky budovat kulturní život a bavit sebe i obyvatele Vsetína. Němci jim to nezakazovali z důvodu kladeného důrazu na Zbrojovku a její výrobu zbraní pro válečné účely.

Po válce se sál Divadla „Z“ stal v příštích dvou desetiletích domovem vsetínského ochotnického divadla, které se zde rozvíjelo na velmi vysoké úrovni. V Divadle „Z“ se po válce konala pravidelně divadelní představení Beskydského divadla a jiných profesionálních scén. První divadelní představení po osvobození diváci shlédli 28. června 1945, kdy Beskydské divadlo uvedlo Šaldovu hru „*Dítě*“. Divadelní odbor *Klubu „Z“* (tedy bývalého Kulturního sdružení zaměstnanců Zbrojovky) měl tři činoherní soubory, operetní soubor a baletní skupinu. Do roku 1950 soubory odehrály několik desítek představení, např. operetu „*U veselého kamzíka*“ (1947), činoherní soubor „*Okénko*“ (1947), „*Vzpouřa slabých*“ (1947), „*Paličova dcera*“ (1947), operetu „*Slovácká princezna*“ (1948), „*Deset malých černoušků*“ (1948). V sezóně 1948/1949 byla uvedena opereta „*Svatba v Malinovce*“ a činohry „*Pozdrav*

²³² BALETKA, L., et al. c. d., s. 146.

²³³ Tamtéž, s. 148–150.

Španělsku“ a „*Jak je důležité mítí Filipa*“.²³⁴ V roce 1948 ožilo opět loutkové divadlo. Již za první republiky jej ve Vsetíně provozovala *Tělocvičná jednota Sokol*. Roku 1948 loutkové divadlo založili F. Kučerovský a J. Ciprys v budově Divadla „Z“ na Trávníkách, kde byla díky nadšencům pro loutkové divadlo vybudována stálá loutková scéna.²³⁵

3.4 Vsetín ve zpěvu a hudbě

Obyčejní vsetínští usedlíci byli navyklí hudbě, kterou slýchávali zejména při hodech, zábavách, svatbách apod. Kolem roku 1850 bývala ve Vsetíně známa lidová kapela, kterou vedl slepý houslista František Černocký. Na basu v ní hrával Spurný, na cimbál Vašica. S nimi chodívali také druhý houslista (kontráš), klarinetista případně flétnista. Tito muzikanti hrávali z paměti, proto se jim říkalo náturisti (zatímco muzikanti, kteří ovládali noty, byli notáristi). Avšak tato tradiční valašská lidová hudba se pro městské prostředí zdála příliš obyčejnou. Hudbu, která se ve druhé polovině 19. století hrávala ve městě na tanečních zábavách, výletech do přírody a dalších slavnostech, ovlivňovala především dechovka.²³⁶

Co se týká kulturních spolků, tak ve svých programech měli hudbu a zpěv spolky *Občanská beseda* a *Vzdělávací spolek Snaha*. Právě *Snaha* měla svůj vlastní hudební odbor, který řídil hudebník a skladatel Richard Fryčaj. V roce 1865 se mu podařilo založit pěveckou hudební školu. Chránovou hudbu ve městě pěstoval hlavně varhaník Antonín Hradil, který ve Vsetíně založil *Cyrillskou jednotu* a sestavil rovněž kapelu *Dalibor*. Pro orchestrální hudbu se také sdružili ochotníci z Thonetovy továrny a založili tzv. *Thonetovu kapelu*, která v té době byla známá v širokém okolí. Spoluprací uvedených složek se podařilo nastudovat i větší hudební díla, jako byla např. Blodkova zpěvohra „*V studni*“, Dvořákovo „*Stabat mater*“ a další. V okolí Vsetína dále vznikla lidová kapela pod jménem *Pelárova muzika*, která na národopisné výstavě v Praze roku 1895 sklízela bouřlivé úspěchy.²³⁷

Po Fryčajově odchodu se duší hudebního ruchu stal Antonín Hradil. Převzal i hudební školu a přivedl na Vsetín vynikající učitele hudby bratry Karla a Františka Zíkovi. Hradilovým přičiněním byl též založen Tamburášský sbor.²³⁸ Taburášská hudba pochází ze slovan-
ských oblastí bývalé Jugoslávie. Její charakteristický zvuk spočívá v souhře mnoha drnkacích

²³⁴ Tamtéž, s. 180–181.

²³⁵ SOkA Vsetín. Pamětní kniha města Vsetína 1946–1958, s. 115.

²³⁶ Tamtéž, s. 117.

²³⁷ KRČMÁŘ, K., KLVAČ, J. c. d., s. 77.

²³⁸ Představujeme města okresu: Vsetín – část sedmnáctá. *Naše Valašsko*, 1997-10-29, č. 44, s. 12.

loutnových nástrojů.²³⁹ Během působení ředitele hudební školy Antonína Hradila, se ve Vsetíně uskutečnila řada významných slavnostních koncertů Františka Ondřejíčka, Jana Kubelíka, Jaroslava Kociána, České filharmonie, Českého kvarteta a jiných význačných umělců.²⁴⁰

V roce 1911 se vedení hudebního života ujal odchovanec vídeňského sbormistra Bohuslav Kořenský a učitel Václav Dobiáš. Při spolku *Snaha* vznikl pod jejich vedením mužský a ženský pěvecký sbor, které uskutečňovaly řadu koncertů, z nichž nejvýznamnější byla Smetanova „*Česká píseň*“ a Musilův „*Zlatý kolovrat*“. První světová válka překazila vývoj a snahy pěveckých sborů až do roku 1919. Po válce byl ženský pěvecký sbor obnoven, avšak mužský pěvecký sbor se už nepodařilo obnovit. Z toho důvodu ředitel vsetínské spořitelny Stanislav Chovanec svolal 24 místních zpěváků a položil základ nového mužského pěveckého sboru. Po ročním zkoušení byl přičleněn k *Jednotě Sokol Vsetín*. Sbor absolvoval řadu koncertů a vystoupení nejen ve městě, ale také po celé republice a na Slovensku. Mezi jeho repertoár patřila např. Smetanova „*Rolnická*“, „*Píseň na moři*“, Novákovo „*Dvanáct bílých sokolů*“, Hagarův „*Tábor mrtvých*“ apod. Během okupace byl tento 80-ti členný sbor spolu se *Sokolem* rozpuštěn. Zpěváci se však nenechali odradit a v roce 1941 založili nový mužský *pěvecko-hudební spolek Lumír*. Činnost *Lumíra* byla zakázána Gestapem až do konce války. Po válce byl obnoven a v roce 1946 při oslavách Dne vítězství vystoupil i ženský sbor *Lumíra*.²⁴¹

Městská hudební škola byla založena v roce 1938 městskou správou. O dva roky později svou činnost zahájil *Dechový sbor závodu Zbrojovky* a současně s ním vznikl v témž závodě *Symfonický soubor*. Ve staré tradici Pelárovy valašské muziky pokračoval nově založený *Národopisný krúžek Vsacan* s původní cimbálovou muzikou. Komorní hudbu pěstovalo *Vsetínské kvarteto a trio*. Sólovému zpěvu se v té době věnoval oblíbený barytonista František Kozderka. Úspěchů dosahoval i *Dětský smíšený sbor* vedený učitelem Oldřichem Křenkem. Na Vsetín jezdily vystupovat i jiné soubory z různých měst, například Pěvecké sdružení moravských učitelů, opera Národního divadla z Prahy či Ostravská filharmonie.²⁴²

²³⁹ Velký hit přelomu století: tamburaši!. *Ústecký deník.cz* [online]. Ústí nad Labem: Ústecký deník.cz, 2012 [cit. 2016-02-16]. Dostupné z: <http://ustecky.denik.cz/zpravy_region/20120601-krsek-velky-hit-prelomu-stoleti-tamburasi.html>.

²⁴⁰ Představujeme města okresu: Vsetín – část sedmnáctá. *Naše Valašsko*, 1997-10-29, č. 44, s. 12.

²⁴¹ KRČMÁŘ, K., KLVAČ, J. c. d., s. 78.

²⁴² Představujeme města okresu: Vsetín – část sedmnáctá. *Naše Valašsko*, 1997-10-29, č. 44, s. 12.

3.5 Výstavní a osvětová činnost na přelomu 19. a 20. století a v první polovině 20. století

Po zdařilé Jubilejní výstavě v Praze roku 1891, na kterou i Vsetíňané podnikli první společnou pouť, se zrodil plán velké národopisné výstavy v Praze pro rok 1895. Dne 9. září 1891 vydaly nejvýznamnější české instituce a osobnosti provolání k práci pro tuto výstavu, a došlo k rozvinutí čilého přípravného a sběratelského ruchu. Na Moravě převzal iniciativu Muzejní spolek v Olomouci a na Valašsku Muzejní společnost ve Valašském Meziříčí. V jednotlivých městech vznikly odbory pro sbírání národopisního materiálu. Národopisný odbor vznikl ve Vsetíně při *Vzdělávacím spolku Snaha*, který spolupracoval právě s Muzejní společností ve Valašském Meziříčí.²⁴³ Ve Vsetíně se této práci ujali poslanec Karel Bubela, stavitel Michal Urbánek, jeho asistent Dušan Jurkovič, MUDr. František Sova a Matouš Václavek, kteří kolem sebe sdružili řadu nadšených a ochotných pracovníků z města i okolí.²⁴⁴

Jednotlivé kraje v českých zemích měly z národopisného materiálu uspořádat v letech 1892–1893 krajinské výstavy a nejlepší exponáty těchto výstav měly být poslány na velkou výstavu do Prahy. Ve Vsetíně se tato výstava, tedy „*Umělecká a valašská národopisná výstava*“, uskutečnila ve dnech 14. až 28. srpna 1892. Přípravy na vsetínskou výstavu byly zpočátku velmi obtížné, protože sběratelé museli překonávat nedůvěru lidí z vesnic, od kterých materiál sbírali. Výstava byla umístěna v budově měšťanských a obecných škol. Pro výstavu tam bylo vyhrazeno 14 prostorných učeben, tři místnosti byly věnovány národopisu, tři školství, dvě umění, čtyři průmyslu a živnostem, a z jedné učebny byla vybudována typická věrná venkovská „jizba“ připravená Dušanem Jurkovičem. Nechyběli v ní volně pobíhající králíci a dokonce i živá koza. Jedna učebna byla ještě přebudována na typický valašský šenk.²⁴⁵

Poprvé v historii Vsetína shromáždilo národopisné oddělení nejcennější materiál a obrátilo pozornost veřejnosti k valašským lidovým tradicím, lidovému kroji, domácí výrobě předmětů (kudly, křiváky) a k lidové architektuře. Umělecká výstava, získaná hlavně zásluhou vsetínských vysokoškolských studentů, poprvé ukázala Valašsku originály předních mistrů: Mikoláše Alše, Vojtěcha Hynaise, Antonína Chittussi, Josefa Mánese, Hanuše Schwaigera, Františka Ondrůška, Jaroslava Věšína a dalších. Vsetín již v té době předvedl soubor toho nejlepšího, co mohlo najednou české umění poskytnout. Poslední místností výstavy byl valašský šenk, který měl návštěvníkům poskytnout oddech po soustředěné prohlídce výstavy.

²⁴³ SOkA Vsetín. Kronika města Vsetína 1850–1930, s. 192.

²⁴⁴ Představujeme města okresu: Vsetín – část devatenáctá. *Naše Valašsko*, 1997-11-11, č. 46, s. 12.

²⁴⁵ SOkA Vsetín. Kronika města Vsetína 1850–1930, s. 195–196.

V místnosti hrála Pelárova cimbálová muzika, která zde založila svou pozdější slávu. Při příležitosti otevření výstavy byla uspořádána Pod Poschlou národopisná slavnost, na níž byla předvedena „valašská svatba“ z Polanky a „dožatá“ z Hovězí, také valašské zpěvy a tance. Výstavu navštívilo přes dvacet tisíc lidí. Po ukončení výstavy městská rada bohužel odmítla přidělit vhodné místnosti pro uložení a vystavení shromážděných sbírek, proto tyto národopisné a historické památky byly věnovány Muzejní společnosti ve Valašském Meziříčí.²⁴⁶ Zájem o národopis se znovu zvýšil až o třicet let později.

V červenci a srpnu roku 1895 byly pořádány ze Vsetína společné výpravy vlakem na „*Národopisnou výstavu v Praze*“. Mnoho účastníků se na cestu vydalo ve valašském kroji. Stavitel Michal Urbánek s Dušanem Jurkovičem postavili na pražském výstavišti na Letné celou valašskou dědinu: selský statek i s hospodářskými budovami, valašský šenk, selskou pilu i včelín a zvoničku. Národopisné exponáty ze vsetínské výstavy byly na pražské výstavě umístěny v různých pavilonech a dostalo se jim tam zaslouženého obdivu celé veřejnosti. Valašská dědina byla atrakcí výstavy, zvláště její útulný šenk „*Na posledním groši*“, v němž hrála Pelárova cimbálová muzika. V šenku býval denním hostem Mikoláš Aleš, ale i jiní výtvarní umělci a spisovatelé. Koncem roku se tam s výstavou rozloučili i naši přední čeští spisovatelé a umělci jako Čech, Vrchlický, Jirásek, Rais, Herrmann, Klášterský, Kvapil a jiní.²⁴⁷

Další národopisné slavnosti byly ve Vsetíně uspořádány ve dnech 5. a 6. července 1930 z podnětu národopisných pracovníků a za finanční podpory agrární strany. Slavnosti byly zahájeny v sobotu odpoledne vystoupením valašských krojových skupin z Nového Hrozenkova, Valašských Klobouk a další. Na stadionu soubory předváděly dávno zapomenuté lidové tance. Dále byla předvedena historická hra o čtyřech jednáních „*Portáši*“ od Čenka Kramoliše. Večer se v sále Besedního domu konala národopisná akademie, v jejímž bohatém programu sklidil největší úspěch valašský mužský tanec „*Odzemek*“. Večer dále pokračoval lidovou veselíci. Druhý den se konaly sjezdy agrární strany, také pestrý průvod městem složený z různých skupin – Hlučínští, Kravařští, Hánáci od Kojetína, Slováci z Brodska a Púchova, skupiny z různých krajů Valašska. Průvod uzavíraly skupiny ze Vsetínska, Portáši a valašští zbojníci. Slavnost navštívila řada vzácných hostů: zástupci francouzské a naší vlády, francouzští generálové Mittelhauser a Faucher, poslanci a různí čestní hosté. Oddělení lidových řemesel bylo umístěno v Panské zahradě, kde veřejnost mohla vidět výrobu tradičních lidových nástrojů, nádobí a oděvů. V Dolní škole proběhla výstava historického i moderního hospodářského

²⁴⁶ Tamtéž, s. 196–197.

²⁴⁷ Tamtéž, s. 206.

nářadí, výstava krojů z jednotlivých valašských okresů a v neposlední řadě výstava „*Valašsko v díle výtvarných umělců*“. Tuto slavnost navštívilo přes dvacet tisíc lidí.²⁴⁸

Ve Vsetíně byly již dlouhou dobu snahy založit muzeum, avšak pokud se této myšlenky neuajala obec či město, tak muzea zpravidla zřizovaly a provozovaly spolky či sdružení. Také záviselo na tom, zda muzejní spolky našly ochotného podporovatele či mecenáše. Dne 12. února 1924 vznikl ve Vsetíně *Muzejní spolek*. Ten ihned zahájil sbírkovou činnost a začal se starat, kde budou sbírky vystavovány. Obecní zastupitelstvo schválilo program budoucího muzea a také jeho název „*Vsacké okresní muzeum ve Vsetíně*“. V roce 1932 obecní rada města zapůjčila muzeu na dobu tří let několik místností v hospodářské škole, v nichž mladí výtvarníci Karel Langer a Antonín Strnadel instalovali první muzejní expozici. V tomto úsilí měli nadšenci pro muzeum podporu hlavně u agrární strany, jejíž odnož *Okresní jednota republikánské mládeže* muzeu věnovala početný soubor tradičního zemědělského nářadí používaného na Vsetínsku. V národopisné expozici byly vystaveny fotografie a kresby lidového oděvu, dřevěné architektury a lidové výroby zemědělské i řemeslné. Po vypršení stanovené lhůty byla expozice zrušena a sbírky byly uloženy na různých místech po městě. Proto si v roce 1934 *Muzejní spolek Okresního Sovova muzea* stanovil prvořadý cíl stavbu vlastní budovy muzea. O rozšíření sbírky muzea se postaral také místopředseda *Muzejního spolku* Josef Válek. Investoval do nákupu sbírek pro muzeum vlastní finanční prostředky. Sbírkou rozšířil především o vzácné staré tisky a později muzeu odkázal celý svůj majetek.²⁴⁹

V roce 1940 dosáhl počet obyvatel Vsetína 10 000. To znamenalo, že vedle již dlouho existujícího Okresního osvětového sboru, mohl být zřízen Městský osvětový sbor. Jeho předsedou byl zvolen MUDr. Adolf Bártek a referenty ředitel školy Václav Misárek, učitelé Jaroslav Fajkus, Rudolf Drlík, Jaroslav Mrtýnek a další. V roce 1940 tento sbor uspořádal zájezd ostravského divadla, které předvedlo v Panské zahradě „*Prodanou nevěstu*“. Úkolem sboru bylo také pořádat kurzy učiva měšťanské školy pro dospělé, kurzy těsnopisu a obchodních nauk. V témže roce osvětový sbor uspořádal zdařilou výstavu „*Vsetín ve fotografii*“ a v červenci 1941 uspořádal výstavu „*Vsetínsko v umění výtvarném*“. Na gymnáziu tak mohlo vystavovat 10 malířů a sochařů, zejména valašských rodáků: bratří Hlavicové (František Hlavica, Emil Hlavica, Rudolf Hlavica), dále pak Karel Hofman, Jaroslav Hudec, Miloš Kašík, Ludvík Klímek, Jan Kobzáň, František Makovička a další.²⁵⁰

²⁴⁸ Tamtéž, s. 504–505.

²⁴⁹ BALETKA, L., et al. c. d., s. 145–146.

²⁵⁰ SOKA Vsetín. Kronika města Vsetína 1931–1946, s. 505–506.

Dominantní událostí roku 1948 měla být krajinná výstava „*Valašsko v práci*“. Myšlenku na její uspořádání již za války oživil Karel Schedlbauer, ale podmínky pro její efektivní přípravu dozrály po roce 1945, kdy se o ní začalo jednat. Od roku 1946 začala její intenzivní příprava. Utvořil se první přípravný výbor za vedení Josefa Komoně, Karla Schedlbauera a JUDr. Karla Krčmáře. V roce 1947 začal výstavní výbor vydávat „*Věstník krajinové výstavy Valašska na Vsetíně v roce 1949*“. Redaktorem věstníku byl opět Karel Krčmář. Vyšly dvě čísla, v nichž se pojednávalo o programu a přípravách na výstavu. Kvůli výstavě „*100 let národního života*“ v Kroměříži musela být výstava ve Vsetíně přesunuta až na rok 1949. Únorové události roku 1948 zasáhly i do výstavních příprav. Byly změny ve vládě, na úřadech, v národních výborech a bylo třeba částečně změnit i ideový charakter výstavy, aby byla v souladu s novým duchem doby. V létě 1948 bylo pořádání výstavy povoleno příslušnými ministerstvy i ostatními úřady. Záštitu nad výstavou přijal v říjnu 1948 předseda vlády Antonín Zápotocký. Z likvidace kroměřížské výstavy se získalo množství instalačního materiálu a vitrín pro vsetínskou výstavu.²⁵¹

Dne 19. června 1949 byla zahájena výstava „*Valašsko v práci*“, jež trvala do 13. srpna téhož roku. Expozice byla umístěna celkem v 10 budovách o 95 místnostech (plocha zaujímalá 6230 m²), např. ve vile Hubertus, v celé Dolní škole, v celém gymnáziu, v Hasičském domě, v novostavbě Jeslí, ve staré radnici, v budově živnostenských škol apod.²⁵² Výstava se konala i v prostorách vsetínského zámku, kam poprvé v celé dlouhé historii měla přístup široká veřejnost.²⁵³ Výstavu zahájil samotný předseda vlády Antonín Zápotocký. V předvečer zahájení výstavy se zúčastnil slavnostního představení „*Prodaná nevěsta*“, kterou se hrála opera Státního divadla z Ostravy. Po přestřižení pásky u hlavní brány výstaviště následovalo odhalení Památníku osvobození, od něhož bylo vypuštěno 1400 poštovních holubů. První den výstavu navštívilo asi 14 000 osob a následující dny proudily městem řady školních výprav ze všech koutů republiky. Počasí bylo tehdy velmi deštivé, tudíž to bylo i pro návštěvníky velmi nepříjemné. Během výstavy probíhaly vystoupení hudebních a pěveckých sborů, zbojnické večery valašských souborů, varieté, kabarety, ukázky výcviku jezdeckých koní a policejních psů, cyklistické závody apod. Svě poslání výstava splnila, ukázala veřejnosti pracující Valašsko ve všech oborech jeho snažení. Město Vsetín jí pak vděčí za urychlenou úpravu prostranství před nádražím, úpravu Gottwaldova náměstí, za prodloužení Žerotínovy ulice až k Bečvě, za urychlené vybudování budovy Jeslí, za úpravu parku a rybníku, za vyasfaltování silnic

²⁵¹ SOkA Vsetín. Pamětní kniha města Vsetína 1946–1958, s. 27, 61, 104–105.

²⁵² Tamtéž, s. 142–143.

²⁵³ BALETKA, L.: *Vsetínský zámek: jeho historie a současnost*, s. 24.

a celkovému zlepšení vzhledu města. Návštěvníků výstavy bylo přibližně 317 000 a nešetřili chválou, obdivem a uznáním.²⁵⁴

V roce 1950 bylo usneseno uspořádat z finančního přebytku vzniklého výstavou „*Va-lašsko v práci*“ novou výstavu s názvem „*Nové směry socialistické práce*“. Výstava byla zaměřena na propagaci údernictví, socialistické soutěže a zvyšování produktivity práce. Navštívilo ji asi 10 000 návštěvníků.²⁵⁵

²⁵⁴ SOKA Vsetín. Pamětní kniha města Vsetína 1946–1958, s. 143–148.

²⁵⁵ BALETKA, L., et al. c. d., s. 210.

4 Charakteristika vybraných nejvýznamnějších českých kulturních spolků ve Vsetíně

4.1 Spolek přátel hudby

Stanovy *Spolku přátel hudby* na Vsetíně byly schváleny dne 6. března 1905 výnosem č. j. 9827. Ustavující valná hromada se konala 9. dubna 1905 v místnostech záloženského hostince. Tyto stanovy platily beze změny až do zániku spolku. Předsedou spolku byl zvolen notář Hůlka a sbormistrem Antonín Hradil.²⁵⁶ Hlavním účelem spolku bylo „pěstování“ hudby a zpěvu při výletech, zábavách a pořádání koncertů. Pořádaly se koncerty jak pro členy spolku, tak i pro veřejnost. Hrály se skladby W. A. Mozarta, Antonína Dvořáka, Edvarda Griega či Julia Fučíka. Členem spolku se mohl stát každý po zaplacení členských příspěvků 30 haléřů měsíčně. Čestní členové spolku mohli být jmenováni za vynikající zásluhy o hudební umění a zvláště o hudbu slovanskou, nebo za zvláštní zásluhy o spolek. Všichni členové spolku měli právo ve valné hromadě rokovat, hlasovat, volit a být voleni. Valná hromada se konala vždy v měsíci říjnu každého roku a výborové schůze se konaly vždy jednou za měsíc. Výbor spolku se skládal ze starosty, 6 členů a 3 náhradníků. Ve funkci starosty spolku postupně působili notář JUDr. Otakar Hulka (v letech 1905–1906) a lékař MUDr. František Sova (v letech 1906–1909).²⁵⁷

Počet členů spolku neustále klesal. Poslední valná hromada se uskutečnila dne 2. prosince 1909 a rozhodla o ukončení činnosti spolku. Spolkové hudební nástroje a hudebniny se nakonec věnovaly *Vzdělávacímu spolku Snaha*. Jméno spolku bylo podle stanov předáno chudobinskému fondu města Vsetína. Koncem roku 1909 *Spolek přátel hudby* na Vsetíně zanikl.²⁵⁸

4.2 Vzdělávací spolek Snaha

Stanovy *Vzdělávacího spolku Snaha* byly ze dne 14. dubna 1872 schváleny místodržitelstvím 20. dubna 1872 pod č. j. 7508.²⁵⁹ Tyto stanovy platily až do zániku spolku. Spolek vznikl aktivitou pročeských radikálů národnostně umírněných spolků *Casino*, *Männergesan-*

²⁵⁶ SOkA Vsetín. Spolkový katastr okresu Vsetín.

²⁵⁷ SOkA Vsetín. Spolek přátel hudby Vsetín 1905–1909.

²⁵⁸ Tamtéž.

²⁵⁹ SOkA Vsetín. Spolkový katastr okresu Vsetín.

gverein a Občanské besedy. O jeho vznik se zasloužila řada občanů města. U jeho zrodu stáli soudce Dr. Josef Chytil, farář Antonín Přemyslovský, kaplan Dr. Theodor Kohn, evangelický farář Samuel Jurenka, učitel Josef Živocký, lékárník a poštovník Emanuel Vidimský, aj. Účelem spolku bylo prohlubování národní uvědomělosti a šíření kulturního ruchu ve Vsetíně a jeho okolí. Byly pořádány koncerty, ochotnická divadelní představení, přednášky atd. Celé vsetínské veřejnosti sloužila stále se rozrůstající spolková knihovna. Prvním sídlem *Vzdělávacího spolku Snaha* se stal dům patřící učiteli Josefu Živockému, a to do roku 1879, než se spolek na tři roky přestěhoval do domu hostinského Aloise Hermanna na Dolní náměstí. Od roku 1883 spolek přesídlil do nových místností Prostředního šenku (dnešní restaurace Snaha), kde setrval až do roku 1920. Posledním útočištěm spolku se stala restaurace Josefa Životského na Pančavě, kde se členové scházeli až do definitivního rozpuštění spolku.²⁶⁰

Každý rok v lednu proběhla valná hromada, která dohlížela na dodržování stanov, volila výbor spolku, čestné členy nebo stanovovala výši měsíčních příspěvků. Výborové schůze se konaly pravidelně každý měsíc. Výbor se skládal z předsedy, 6 členů a 2 náhradníků. Předsedy spolku byli lékárník Emanuel Vidimský (1872–1877), krejčí Karel Pokorný (1877–1878), poslanec a továrník Karel Bubela (1878–1904), stavitel Michal Urbánek (1904–1906) a Josef Bubela ml. (1906–1929).²⁶¹

Při *Vzdělávacím spolku Snaha* se v roce 1872 ustanovily odbory čtenářský a vzdělávací. Zahájeny byly naučné přednášky. Členové měli možnost vzdělávat se také z českých časopisů, které spolek odebíral. V roce 1880 byla založena spolková knihovna, která o pět let později čítala celkem 639 knih. V roce 1881 byl ustanoven z původního spolku divadelních ochotníků divadelní odbor, a o rok později i pěvecký odbor. Pěvecký odbor, jenž se zasloužil o řadu hodnotných koncertů a večírků, byl založen českými členy z bývalého německého spolku *Männerengesangverein*. V roce 1896 vznikl odbor turistický, ke kterému patřily také pobočné odbory: finanční, redakční, ubytovací a cestovní. Jeho členové pořádali vycházky a výlety do okolí, a zajišťovali ubytování pro návštěvníky *Snahy*. V případě potřeby vznikaly různé odbory, které měly jen dočasnou životnost – například zábavní odbor (v roce 1885), odbor pro sbírání příspěvků (v roce 1893). Kolektivním členem *Snahy* byl místní odbor *Ústřední matice školské* ve Vsetíně. Také sportovní kluby bruslařský a cyklistický, úzce spolupracovaly se spolkem, ale jejími kmenovými členy nebyly.²⁶²

²⁶⁰ SOKA Vsetín. Vzdělávací spolek Snaha 1872–1932.

²⁶¹ Tamtéž.

²⁶² Tamtéž.

Ne všechny odbory, které vykazovaly činnost při *Snaze*, byly jejími řádnými složkami. Platí to především o národopisném odboru, který zajišťoval národopisnou výstavu v Praze roku 1895. Tento odbor však nebyl se *Snahou* totožný, avšak úzce s ní spolupracoval.²⁶³

Spolek byl během svého působení členem mnoha jiných organizací, jako například v roce 1873 přistoupil k podporovacímu spolku „Radhošť“ v Praze, Moravskému včelařskému spolku, v roce 1899 byl přijat za člena Národopisné společnosti v Praze, Družstva Národního divadla v Brně atd. Podporoval také moravské studenty na vysokých školách v Praze a Brně, spolek Komenský ve Vídni, olomouckou Matici aj.²⁶⁴

Do roku 1914, kdy byla spolková činnost násilně přerušena 1. světovou válkou, pracovala většina stálých odborů a zvláštních výborů, i když se střídavými úspěchy, vcelku pravidelně. Největšího vzestupu dosáhl spolek za předsedy Karla Bubely, který byl ve funkci plných 26 let. Po jeho odchodu činnost spolku ochabla a po vzniku 1. světové války ustala úplně. Členové, kteří nebyli povoláni k vojenské službě, se sice scházeli v Prostředním šenku, ale jejich činnost byla spíše symbolická. Po vzniku republiky v roce 1918, obnovily činnost pouze odbory hudební a pěvecký, ale v podstatě jedinou činností *Snahy* byly koncerty salonního kvinteta. Knihovna čítající roku 1920 celkem 4050 svazků, byla z větší části předána do nově zřízené Masarykovy veřejné knihovny ve Vsetíně (tento název si knihovna ponechala dodnes).²⁶⁵ Prvním předsedou knihovny byl zvolen František Brodský, jednatelem Richard Pavlík, pokladníkem Viktor Bečka a knihovníkem Bohdan Lehký.²⁶⁶

Dokumenty o posledních letech fungování *Vzdělávacího spolku Snaha*, se nedochovaly. Poslední výborová schůze proběhla dne 28. ledna 1929. V dalších letech již nebyly valné hromady, ani výborové schůze svolávány, proto byl spolek zemským úřadem v Brně roku 1937 vymazán z evidence spolkového katastru.²⁶⁷

4.3 Okrašlovací spolek

Dne 15. března 1901 obecní výbor odhlasoval, že se na Vsetíně zřídí *Okrašlovací spolek*, který by měl mít na starosti udržování alejí a pěkný vzhled města. Organizací spolku byli pověřeni členové obecního výboru MUDr. František Sova a Jan Buják.²⁶⁸ Avšak založen byl

²⁶³ PETŘIVALSKÝ, M.: Historie vzdělávacího spolku Snaha. *Nové Valašsko*, 1988-01-05, s. 4.

²⁶⁴ SOKA Vsetín. Vzdělávací spolek Snaha 1872–1932.

²⁶⁵ PETŘIVALSKÝ, M.: Historie vzdělávacího spolku Snaha. *Nové Valašsko*, 1988-01-05, s. 4.

²⁶⁶ SOKA Vsetín. Kronika města Vsetína 1850–1930, s. 420.

²⁶⁷ SOKA Vsetín. Vzdělávací spolek Snaha 1872–1932.

²⁶⁸ SOKA Vsetín. Kronika města Vsetína 1850–1930, s. 274.

až dne 24. září 1905 ustavující valnou hromadou s 24 členy a 3 hosty, která se konala v místnosti Prostředního šenku. Tomuto aktu předcházelo schválení stanov spolku. Ty byly schváleny místodržitelstvím dne 25. srpna 1905 výnosem č. j. 70692.²⁶⁹ Tyto stanovy platily bez výjimky až do zániku spolku. Účelem spolku bylo okrašlování zevnějších domácností jeho členů, a nabádání občanů i obecních úřadů ke zkrášlování svého okolí, především zakládáním sadů a keřových porostů, ale také k udržování komunikací. Tyto činnosti vedly ke zvýšení potenciální turistické návštěvnosti města. Snahou bylo vychovávat lidi k tomu, aby chránili přírodu, historické památky, domácí květeny a zvířenu, lidové umění apod. Spolek neměl přesně stanovený počet členů, mohl se do něj přihlásit každý bez rozdílu pohlaví, po zaplacení zápisného a podepsání stanov.²⁷⁰ Příjmy spolku byly členské příspěvky, dary, podpory korporací, výtěžky z různých podniků, slavností, zábav i tisku.²⁷¹

Podle stanov měla probíhat valná hromada vždy 1. května každého roku, ale ve skutečnosti se každý rok nekonala. Valná hromada volila předsedu spolku, výbor i náhradníky. Výbor spolku se skládal z předsedy, 12 členů a 3 náhradníků. Výbor svolával své schůze dle potřeby, nikoli jako ostatní spolky každý měsíc. Předsedy spolku byli František Jurek (1905–1907), Florián Šula (1907–1911), Jakub Podcraski (v roce 1911), MUDr. František Sova (1911–1913), Josef Bubela (1913–1926). Sídlo spolku bylo nejprve v Prostředním šenku, později (v roce 1921) se spolek přestěhoval na Svárov do hostince Pančava.²⁷²

Spolek zahájil svou činnost velkou slavností v Panské zahradě za součinnosti vsetínských studentů. Velká událost to byla hlavně proto, že Panská zahrada byla do té doby pro veřejnost uzavřena.²⁷³ Krátce po založení začal spolek odebírat časopis „Krása našeho venkova“, který se stal součástí spolkové knihovny. Aby spolek přilákal do města turisty a návštěvníky, vydával svým nákladem pohlednice, tím podporoval příjmy vsetínských obchodníků a knihkupců. Spolek dále organizoval pravidelné čištění a zametání ulic, čištění studní, cílem bylo také zřídit školu okrasných a ovocných stromů a sestavovat každý rok plán okrašlovacích prací ve městě. Spolek se zasloužil o regulaci řeky Vsetínské Bečvy za účelem zřízení chodníků a městské plovárny.²⁷⁴ Při *Okrašlovacím spolku* vznikl na Vsetíně turistický odbor, který zaměřoval svou činnost na budování a značení turistických tras a chodníků.²⁷⁵ Spolek dále

²⁶⁹ SOkA Vsetín. Spolkový katastr okresu Vsetín.

²⁷⁰ SOkA Vsetín. Okrašlovací spolek Vsetín.

²⁷¹ SOkA Vsetín. Kronika města Vsetína 1850–1930, s. 290.

²⁷² SOkA Vsetín. Okrašlovací spolek Vsetín.

²⁷³ SOkA Vsetín. Kronika města Vsetína 1850–1930, s. 290.

²⁷⁴ SOkA Vsetín. Zápisy z valných hromad Okrašlovacího spolku na Vsetíně.

²⁷⁵ SOkA Vsetín. Okrašlovací spolek Vsetín.

pořádal přednášky a rozhovory týkající se jeho účelu, konal výstavy zaměřené jeho směrem, pomáhal při soupisu přírodních památek, zprostředkovával u odborných institucí informace při opatřování semen květin, stromů a keřů, při zakládání sadů, při zřizování rozhleden, hřišť apod.²⁷⁶

V době první světové války činnost spolku značně ochabla. Po válce se činnost obnovila, ale již ne v takové míře jako dříve. Zřejmě nejdůležitější poválečnou akcí *Okrašlovacího spolku* byla výstavba meteorologického sloupu na Dolním náměstí. V roce 1925 byly do meteorologického sloupu postaveny elektrické hodiny, jež byly o rok později osvětleny.²⁷⁷

Dne 13. prosince 1926 se sešla poslední výborová a současně členská schůze spolku, která rozhodla o rozpuštění spolku a předání majetku obecní radě města Vsetína.²⁷⁸

4.4 Muzejní spolek Okresního Sovova muzea Vsetín

K prvním pokusům o založení muzea ve Vsetíně došlo už ve druhé polovině 90. let 19. století. V souvislosti s ukončením Národopisné výstavy československé v Praze roku 1895 byly výstavnímu odboru ve Vsetíně vráceny předměty, které byly tehdy pro výstavu shromážděny. Někteří z činitelů výstavního odboru se pokusili získat pro umístění sbírek vhodné prostory. Tyto snahy však byly neúspěšné a sbírky byly předány v roce 1898 Muzejní společnosti ve Valašském Meziříčí. K novému pokusu o založení městského muzea došlo v roce 1924. Návrh na jeho zřízení podal obecní radě města Vsetína MUDr. František Sova, který rovněž věnoval pro muzeum své sbírky památek na život lidí zdejšího okresu.²⁷⁹

Dne 12. února 1924 byl založen *Muzejní spolek*, jako základ příštího okresního muzea.²⁸⁰ V lednu 1925 byly získány na Horním náměstí v obecním domě č. p. 135 tři malé místnosti pro sbírky, které tehdy daroval městu MUDr. Sova. V roce 1928 bylo přípravné kuratorium o zřízení muzea, rozšířeno na 12 členů: MUDr. František Sova, Josef Bubela, Bianka Sovová, Josef Válek, Karel Kobliha, Richard Pavlík, N. Hubinková, Růžena Boriová, Viktor Opočenský, Josef Ország-Vranecký, Alois Trunkát a Josef Černocký. Zlepšení situace

²⁷⁶ KMENT, Z. c. d., s. 40–41.

²⁷⁷ SOKA Vsetín. Okrašlovací spolek Vsetín.

²⁷⁸ Tamtéž.

²⁷⁹ SOKA Vsetín. Muzejní spolek Okresního Sovova muzea Vsetín 1925–1951.

²⁸⁰ SOKA Vsetín. Kronika města Vsetína 1850–1930, s. 449.

nastalo v roce 1932, kdy byly pro muzeum vybrány dvě místnosti v 1. poschodí budovy hospodářské školy.²⁸¹

Stanovy spolku byly po několika úpravách schváleny Zemským úřadem v Brně dne 29. září 1934 pod č. j. 41.027/v-13.²⁸² Dle těchto stanov nesl spolek název *Muzejní spolek Okresního Sovova muzea ve Vsetíně*. Účelem spolku bylo ochraňování a shromažďování památek a dokladů o Valašsku tak, aby podávaly ucelený obraz o historických, národopisných, průmyslových a zemědělských dějích ve všech obdobích bez časové hranice, a uchování těchto památek, listin a starožitností v Okresním Sovově muzeu ve Vsetíně. Tohoto účelu měl spolek dosáhnout zřízením a udržováním Okresního Sovova muzea ve Vsetíně, vydáváním publikací, pořádáním přednášek a putovních vlastivědných schůzí, vycházek, slavností, pořádáním výstav, akademií, dopisováním s jinými vědeckými spolky a zřizováním odborů spolku.²⁸³

Činnost spolku vykonávala valná hromada a správní výbor. Valná hromada se dle stanov měla scházet každý rok, vždy v prvních třech měsících kalendářního roku, anebo kdykoliv to výbor uznal za vhodné. Valná hromada volila 12 členů výboru, 6 náhradníků a 2 revizoři účtů. Funkční období volených členů bylo tříleté. Revizoři byli voleni každý rok. Výbor měl zvoleného předsedu, místopředsedu, jednatele, pokladníka, správce muzea a archiváře (jehož úkolem byla starost o prozkoumání, opatření a zajištění všech archivů ve vsetínském okrese). Členem výboru byl také zástupce okresního a městského zastupitelstva.²⁸⁴

Ustavující valná hromada byla svolána starostou města Josefem Sousedíkem a MUDr. Františkem Sovou, a konala se dne 4. listopadu 1934 za přítomnosti 23 účastníků ze Vsetína i okolních obcí. Do čela byl zvolen dvanáctičlenný výbor a vytvořeny tři odbory – národopisný, archivální a stavební, jehož hlavním úkolem bylo postavení vlastních budov muzea. Prvním předsedou spolku byl zvolen MUDr. František Sova, který setrval ve funkci až do roku 1940. Dalšími předsedy spolku byli zvoleni Jan Rous (1940–1947) a František Doucha (1947–1951).²⁸⁵

Během druhé světové války *Muzejní spolek* omezil svou činnost. Od roku 1940 nebyly svolávány ani valné hromady. První poválečná valná hromada se konala dne 29. března 1947. V červnu roku 1945 byly ještě *Muzejnímu spolku* přiděleny jen tři místnosti v 1. poschodí

²⁸¹ SOkA Vsetín. *Muzejní spolek Okresního Sovova muzea Vsetín 1925–1951*.

²⁸² SOkA Vsetín. *Spolkový katastr okresu Vsetín*.

²⁸³ SOkA Vsetín. *Muzejní spolek Okresního Sovova muzea Vsetín 1925–1951*.

²⁸⁴ Tamtéž.

²⁸⁵ Tamtéž.

staré radnice na Horním náměstí, a o tři roky později byly muzeu předány všechny místnosti.²⁸⁶ Teprve v roce 1964 bylo Muzeum přestěhováno do budovy vsetínského zámku.

Rada Místního národního výboru dne 19. listopadu 1951 vzala na vědomí žádost spolku o jeho likvidaci. Dne 27. listopadu 1951 byl proveden výmaz ze spolkového katastru a veškeré inventáře a sbírky byly převedeny do správy Místního národního výboru ve Vsetíně.²⁸⁷

4.5 Úřednický spolek beseda

Myšlenkou založit *Úřednickou besedu* se v roce 1910 začal zabývat František Hoblík. Ten se také stal předsedou přípravného výboru, který vznikl v témže roce.²⁸⁸ Tento přípravný výbor dosáhl schválení stanov nově vznikající *Úřednické besedy Vsetín* dne 18. prosince 1910.²⁸⁹ Ustavující valná hromada byla svolána na rok následující, a to na 7. ledna 1911. Účelem spolku *Úřednická beseda* bylo hájení zájmů úředníků, jmenovitě úředníků českých. Beseda se snažila získávat pro své členy různé výhody, a to především slevy v obchodech, ale také pořádala různé přednášky. Prostředky na svou činnost získával spolek formou členských příspěvků, výtěžků z akcí *Besedy* a darů. Členy *Besedy* mohli být pouze úředníci, profesori, učitelé, podúředníci, pomocní úředníci apod.²⁹⁰

Valná hromada se konala vždy jednou ročně. Výbor se skládal z předsedy, 8 členů a 6 náhradníků. Své schůze výbor svolával podle potřeby. Předsedy *Úřednické besedy* byli Jindřich Talacko (v letech 1911–1913), Hugo Ptašínský (1913–1921) a posledním známým předsedou byl František Hoblík (v roce 1921).²⁹¹

Schůze *Úřednické besedy* se konaly v Prostředním šenku (dnešní restauraci Snaha). Poslední zpráva o činnosti tohoto spolku pochází z 29. července 1921, a to z mimořádné valné hromady.²⁹²

4.6 Sbor dobrovolných hasičů

Počátky požární ochrany sahají do konce středověku, kdy byly vydány místní a celozemské požární rady, opatření a vyhlášky, kterými se dávalo obyvatelstvu za povinnost po-

²⁸⁶ Tamtéž.

²⁸⁷ Tamtéž.

²⁸⁸ SOkA Vsetín. *Úřednická beseda Vsetín 1910–1921*.

²⁸⁹ SOkA Vsetín. *Spolkový katastr okresu Vsetín*.

²⁹⁰ SOkA Vsetín. *Úřednická beseda Vsetín 1910–1921*.

²⁹¹ Tamtéž.

²⁹² Tamtéž.

moci při požáru. Hasičská činnost však nebyla organizovaná a závisela na pomoci všech občanů. Teprve až v 60. a 70. letech 19. století se situace postupně měnila, když začaly vznikat organizovaná hasičská sdružení. Mezi prvními na území vsetínského okresu byl i *Sbor dobrovolných hasičů* na Vsetíně. Jak už název napovídá, byl organizací dobrovolnou. Přípravných prací se ujal sám starosta Karel Bubela.²⁹³ Stanovy *Sboru dobrovolných hasičů* byly schváleny moravským místodržitelstvím dne 8. listopadu 1877.²⁹⁴ Stanovy byly během činnosti spolku několikrát změněny. Účelem sboru byla pomoc při požárech a jiných živelných pohromách. Sbor měl nejprve sídlo na Horním městě a pár let poté, byla hasičská zbrojnice vybudována i na Dolním městě.²⁹⁵

Valná hromada se scházela každý rok a výbor podle potřeby. Výbor se skládal z 10 členů: starosty, místostarosty, náčelníka, místonáčelníka, jednatele, pokladníka, 3 četařů a zbrojíře.²⁹⁶

Ačkoliv hlavní náplní hasičského spolku byla likvidace požárů ve městě a blízkém okolí, podílel se i on na kulturním a společenském dění ve městě. Spolek organizoval výlety, pořádal plesy, bály, slavnosti či různé jiné společenské taneční zábavy pro veřejnost.

V době první světové války byla činnost sboru značně oslabena, ale v poválečné republice došlo k novému rozmachu. Šlo především o zlepšování hasičské techniky. Činnost takto pokračovala až do 28. června 1951, kdy *Sbor dobrovolných hasičů* na Vsetíně přešel pod Místní jednotu Československého svazu hasičstva.²⁹⁷

4.7 Učitelský spolek *Schulverein* a Odbor Ústřední matice školské

Dne 16. května 1881 byla Němci ve Vsetíně založena odbočka germanizačního spolku *Schulverein*. Spolek vznikl i přesto, že ve Vsetíně nebyla ani jedna německá škola a počet německých obyvatel nebyl velký – ze 4 585 osob bylo v roce 1880 pouze 187 Němců.²⁹⁸ Stanovy tohoto spolku byly schváleny až 22. března roku 1882.²⁹⁹ Spolek *Schulverein* však nemohl obstát v konkurenci českých spolků, a proto v roce 1895 zanikl.

²⁹³ SOkA Vsetín. Sbor dobrovolných hasičů Vsetín.

²⁹⁴ SOkA Vsetín. Spolkový katastr okresu Vsetín.

²⁹⁵ SOkA Vsetín. Sbor dobrovolných hasičů Vsetín.

²⁹⁶ Tamtéž.

²⁹⁷ Tamtéž.

²⁹⁸ BARTOŠ, J. a kol. c. d., s. 91.

²⁹⁹ SOkA Vsetín. Spolkový katastr okresu Vsetín.

Pro rozvoj vzdělávací a osvětové činnosti byly zakládány školské Matice, které měly podporovat české školství a vydávání českých novin, časopisů a knih. *Odbor Ústřední matice školské* vznikl ve Vsetíně po schválení stanov státním zastupitelstvím dne 30. července 1896.³⁰⁰ Odbor vznikl na podporu ohroženého menšinového školství v německém pohraničí a pořádal různé sbírky a matiční slavnosti většinou za spoluúčasti ostatních vsetínských spolků.³⁰¹ *Odbor Ústřední matice školské* na Vsetíně trval až do poloviny minulého století, kdy byla jeho činnost zrušena.

4.8 Učitelský spolek Komenský

Učitelský spolek Komenský ve Vsetíně byl založen v roce 1874. Za jeho zakladatele je považován Ludwig Prügr. Stanovy spolku byly schváleny státním zastupitelstvím dne 3. prosince 1874.³⁰² Dle stanov bylo účelem spolku vzájemné vzdělávání členů, hájení a podporování školských a učitelských zájmů, a budování vzájemné učitelské kolegiality. Prostředkem k dosažení tohoto cíle byly schůze, na kterých se probíralo vše, co se týkalo školství. Činným členem se mohl stát každý učitel, a za přispívajícího člena byl považován každý přítel školství. Několikrát byl za předsedu *Učitelského spolku Komenský* zvolen Matouš Václavek, významný vsetínský historik a učitel. Funkci zastával v letech 1883, 1885, 1887, 1895, 1900 a zřejmě i léta mezi tím.³⁰³ Dalšími předsedy spolku byli i J. Céha v roce 1899 a G. Janata v letech 1911–1913.³⁰⁴ Spolek neměl žádné své sídlo, ani spolkové místnosti. Schůze se konaly vždy podle potřeby buď ve Vsetíně, nebo v okolních vesnicích – Halenkově, Jablůnce, Liptále apod.³⁰⁵

Spolek se zabýval důležitými otázkami školství, například se snažil ovlivňovat obsazování učitelských míst, snažil se o úpravu učitelských platů, pořádal různé přednášky týkající se důležitosti opakování učiva, aby učitelé žáky učili správně spisovně mluvit (nářečí mělo být uchováno, avšak mimo školu), vyjadřovat své myšlenky, tolerovat názory druhých lidí apod. Učitelé měli budovat v žácích touhu a vůli po sebevzdělání a pěstovat ji v nich po celou dobu školní docházky. Mnoho přednášek bylo věnováno problematice paměti, že žáci nemají

³⁰⁰ Tamtéž.

³⁰¹ SOkA Vsetín. Kronika města Vsetína 1850–1930, s. 213.

³⁰² SOkA Vsetín. Spolkový katastr okresu Vsetín.

³⁰³ SOkA Vsetín. Zápisy z protokolů Učitelského spolku Komenský 1883–1896.

³⁰⁴ SOkA Vsetín. Zápisy z protokolů Učitelského spolku Komenský 1896–1912.

³⁰⁵ SOkA Vsetín. Zápisy z protokolů Učitelského spolku Komenský 1883–1896.

memorovat, ale mají se nažít porozumět obsahu učiva. Dalším úkolem učitelů bylo klást žákům na srdce pravdomluvnost.³⁰⁶

Přednášky byly věnovány i didaktice, psychodidaktice, vychovatelství, čtení, psaní a počítání. MUDr. Sova přednášel učitelstvu o dětských nemocech – spalničky, zarděnky, kopřivka, neštovice apod., o jejich symptomech, inkubační době a také o následcích dětských nemocí. Dále se přednášky týkaly tělocviku, cestopisných přednášek – vždy přednášel některý z učitelů o svých cestách (přednášeno bylo o Chorvatsku, Benátkách, Brně apod.), dějepisu, přírodovědě, chemii, zpěvu, hospodářství či budování mezipředmětových vztahů. Zajímavá přednáška o včelařství se uskutečnila v roce 1889, kde bylo včelařství zdůrazňováno jako prostředek výchovy – žáci si u včel měli všimnout jejich dobrých vlastností: čistotě, pořádku, pilnosti a poslušnosti.³⁰⁷

V roce 1896 byl spolek rozdělen na 4 odbory – pedagogický a školský, literární, přírodovědecký a politický.³⁰⁸ Kromě těchto čtyř odborů spolek disponoval vlastní knihovnou, která v roce 1905 obsahovala celkem 304 knih.³⁰⁹

V roce 1912 měl *Učitelský spolek Komenský* problémy s placením členských příspěvků. Členové si vzájemně kladli na srdce, aby noví členové byli přijímáni opatrně. Kromě těchto událostí byl v roce 1913 přijat zákon o 35leté služební době učitelské.³¹⁰

Během první světové války se spolkových schůzí účastnilo jen velmi málo učitelů. Mnoho z nich vykonávalo vojenskou službu. Po vzniku republiky se dne 6. července 1918 konala manifestační schůze v Besedním domě. Tehdejší předseda spolku Jan Rores upozorňoval na vznikající zápas mezi politickými stranami a na hledání jejich nových členů. Učitelům zdůrazňoval, aby si ujasnili svá stanoviska a byli především učiteli, nikoli politiky. V roce 1919 se uskutečnila velmi důležitá spolková schůze. Konaly se zde přednášky o prvním československém prezidentovi T. G. Masarykovi, o povznesení školství a učitelské práce. Mluvílo se také o strnulosti starších členů a o nedostatku zájmu pro spolkovou činnost u mladých učitelů. Starší učitelé tvrdili, že mladí mají problém se smyslem pro spolupráci a s ostýchavostí.³¹¹

³⁰⁶ Tamtéž.

³⁰⁷ Tamtéž.

³⁰⁸ SOkA Vsetín. Zápisy z protokolů Učitelského spolku Komenský 1896–1912.

³⁰⁹ SOkA Vsetín. Zápisy z protokolů Učitelského spolku Komenský 1883–1896.

³¹⁰ SOkA Vsetín. Zápisy z protokolů Učitelského spolku Komenský 1912–1922.

³¹¹ Tamtéž.

Záznamy protokolů o *Učitelském spolku Komenský* jsou pouze do roku 1922, ale důkazy o jeho dalším fungování existují i v roce 1926.³¹²

Tab. 3: Přehled vývoje počtu členů Učitelského spolku Komenský ve Vsetíně v letech 1885–1922

Rok	Počet členů
1885	35 členů
1895	52 členů
1900	53 členů
1912	87 členů
1918	91 členů
1922	115 členů

Zdroj: SOkA Vsetín. Zápisy z protokolů Učitelského spolku Komenský 1883–1922.

4.9 Vzdělávací spolek Světlá

Kromě *Učitelského spolku Komenský* působil ve Vsetíně také ženský *Vzdělávací spolek Světlá*. O přípravy k založení ženského vzdělávacího spolku se staraly Anna Kreutzerová, Malvína Nekvindová a Františka Hanáková. Tyto přípravy probíhaly už koncem roku 1899, kdy byla podána žádost o schválení spolkových stanov. Dne 17. prosince téhož roku se konala přípravná schůze budoucího spolku, které se zúčastnilo 70 žen a dívek. Formální nedostatky stanov zdržely jednání o vzniku nového spolku asi o měsíc. Opravené stanovy z 1. února 1900 byly schváleny moravským místodržitelstvím dne 22. února 1900, pod č. j. 5126, s názvem *Ženský vzdělávací spolek Světlá*.³¹³ Spolek byl ustanoven pro vzdělávání žen a péči o dospívající dívky. Předsedkyní spolku byla zvolena učitelka Filoména Hanáková. Hlavní spolkovou náplní se stalo šíření osvěty a svůj význam měly také dobročinné akce. V říjnu téhož roku zavedla Světlá večerní kurzy šití a domácích nauk pro dělnice, služky i ostatní děvčata.³¹⁴

Valné hromady se konaly jednou ročně a výborové schůze každý měsíc. Funkci předsedkyně spolku zastávaly F. Hanáková (v letech 1900–1907), M. Nekvindová (1908), F. Hanáková (1909), I. Ocásková (1910), J. Nickmannová (1912–1913, 1917–1918), E. Kalandrová

³¹² SOkA Vsetín. Kronika města Vsetína 1850–1930, s. 465.

³¹³ SOkA Vsetín. Spolkový katastr okresu Vsetín.

³¹⁴ SOkA Vsetín. Kronika města Vsetína 1850–1930, s. 230.

(1914, 1922–1927, 1930). Válečné období 1915–1916 je v zápisech protokolů vynecháno. Doba spolkových prázdnin byla totožná se školními prázdninami.³¹⁵

Spolek pořádal různé kurzy a přednášky. Například v roce 1900 se konala přednáška Františka Světlíka o postavení ženy ve společnosti. Dále spolek pořádal hudební a pěvecké večírky, někdy i s charitativním cílem, dětské akademie, slavnostní večery k různým příležitostem, bazary, sbírky, každoroční sněženkový den a koncerty ve prospěch mateřské školy, o jejíž vznik se zasloužil právě *Ženský Vzdělávací spolek Světlá*. Kromě těchto aktivit se spolek zabýval i dramatickou kulturou a začal hrát divadlo. Prvním divadelním představením byla fraška „*Zajíc*“. Ředitelem divadla ženského spolku se stal Förchtgott. Výtěžek ze všech ostatních divadelních představení šel na šatstvo, obuv, pečivo, ovoce pro chudé děti.³¹⁶

V roce 1902 spolek otevřel „pracovnu pro chudé ženy a dívky“, kde se zdarma učilo šití prádla a šatů, či jiným ručním pracím. V roce 1907 zřídil spolek kurz němčiny pod vedením učitele L. Gabriela a kurz francouzštiny pod vedením M. Nekvindové.³¹⁷

K plánu zřízení mateřské školy došlo v roce 1911, dokonce pro její vydržování vznikl zvláštní spolkový odbor. V roce 1913 *Světlá* podporovala i kuchařský kurz pro žákyně z Dolní školy, pořádala také různé programy pro děti. Členky spolku měly k dispozici časopisy „Právo ženy“ a „Ženský svět“, spolková knihovna obsahovala v roce 1913 až 300 knih.³¹⁸

Ve válečné době se spolek snažil fungovat. V roce 1917 spolek uspořádal divadelní představení „*Starí blázni*“, jehož výtěžek byl věnován na ošacení, nebo v roce 1918 byla uspořádána přednáška Dr. K. Absolona „O podzemí krasu moravského a dobytí propasti Macochy“. Přednáškový sál byl do posledního místa vyprodán a výnos byl věnován mateřské škole.³¹⁹

V poválečné době se spolek snažil co nejvíce přispívat na mateřskou školku. Avšak i přesto musela v roce 1925 valná hromada spolku dojít k závěru, že v dalším školním roce už k otevření školky nedojde, a to kvůli nedostatku financí. Zbylé hračky byly věnovány dětskému domovu. Dne 23. ledna 1930 výbor spolku navrhoval svolání valné hromady, v níž by se projednala a odhlasovala likvidace spolku jednak z finančních důvodů, ale také z důvodu nedostatečného počtu členů. Dne 27. února 1930 se konala valná hromada, kde byl spolek rozpuštěn. Hotovost cca 630 Kč, divadelní obleky a kulisy byly věnovány dívčí škole obecné

³¹⁵ SOkA Vsetín. Kniha protokolů Světlá 1900–1930.

³¹⁶ Tamtéž.

³¹⁷ Tamtéž.

³¹⁸ Tamtéž.

³¹⁹ Tamtéž.

a měšťanské na Vsetíně. Lavičky a stavebnice z mateřské školy byly věnovány školce „Jesle“, vzniklé na ulici Kobzáňova. Knihy byly věnovány dívčí škole obecné i měšťanské, Tělocvičné jednotě Sokol, Okresnímu osvětovému sboru a Masarykově veřejné knihovně ve Vsetíně.³²⁰

³²⁰ Tamtéž.

5 Kulturní život ve Vsetíně ve druhé polovině 20. století se zaměřením na folklorní soubory

Ve druhé polovině 20. století byl kulturní život ve Vsetíně nejvíce ovlivňován, ale zároveň naplňován dvěma folklorními soubory, a to Vsacanem a Jasénkou. Tyto soubory vystupovaly při různých příležitostech oslav či slavností města, a také reprezentovaly valašskou kulturu, tradice a zvyky nejen v Československu, ale i za hranicemi státu. V této kapitole se zaměřím zejména na historii souboru valašských písní a tanců Vsacan, ve kterém jsem sama působila 21 let. Krátce zmíním i soubor valašských písní a tanců Jasénka a v neposlední řadě i třetí taneční skupinu Kotár, vzniklou v roce 2003.

5.1 Vznik folklorního hnutí ve Vsetíně

Počátky vývoje folklorního hnutí ve Vsetíně můžeme nalézt už v období druhé světové války. I přesto, že v období okupace byla společenská činnost omezena, se našli lidé, kteří se nenechali odradit a tajně se scházeli. Prvním z osobností vsetínského folklóru byl hodinář Josef Michálek z Dolní Jasenky. Kromě opravování hodin se věnoval sběru a opravě starých hudebních nástrojů. Jeho velkou zálibou byla hra na cimbál. Na počátku roku 1943 se u Michálka doma shromažďovali mladí hudebníci a nadšenci lidové písně, a vytvořila se tak cimbálová muzika J. Michálka. Složení muziky bylo následovné: primáš Miloš Haluza, druhé housle JUDr. Karel Marek, kontry Josef Sedmík, basa Karel Haluza, klarinet Štěpán Tomáščík a na cimbál hrál samozřejmě Josef Michálek. Při zkoušení se věnovali starým valašským písním. Druhou významnou osobností muziky byl vypravěč Alois Cepek, který za války v březnu roku 1943, zařídil první a jediné vystoupení této cimbálové muziky ve Zděchově (obec nedaleko Vsetína) na okresní schůzi učitelů.³²¹ Vznik souboru valašských písní a tanců Vsacan se datuje právě od tohoto veřejného vystoupení cimbálové muziky J. Michálka.³²²

Nadšenci a milovníci lidového umění se scházeli i v obci Jasénka (dnes městská část Vsetína), kde vznikl ochotnický spolek místní základní školy. Spolek se nejprve zaměřoval na operety, ale později se jeho zájem přesunul na lidové umění. Tehdy se ve spolku angažoval Zdeněk Kašpar (*1925–2002), otec zakladatel a zároveň největší osobnost folklorního souboru Jasénka. Společně s Aloisem Hoferkem, učitelem lidových tanců v souboru Jasénka, sbírali po Valašsku náměty na lidové písně a tance. Tyto písně a tance začali učit ochotnický spolek,

³²¹ Staří Vsacané: *Vsacan 50*, s. 1.

³²² Soukromá sbírka pamětníka Miroslava Ekarta: Deník valašského krúžku Vsacan.

a z divadelníků se tak postupně stávali tanečníci a tanečnice. Nacvičovalo se v hospodě U Sachrů. Netrvalo dlouho, a spolek v roce 1944 uspořádal *I. Národopisnou slavnost*, jehož součástí byl průvod ve valašském kroji a některé figurální tance. Němci povolili na slavnosti pouze koncertní vystoupení. Když zjistili, že zde tancuje, a dokonce v krojích, nastaly problémy. Vše nakonec vyřešil Miroslav Kalabus, který akci obhájil jako nácvik písní a tanců. Od této slavnosti se datuje vznik souboru valašských písní a tanců Jasénka.³²³

5.2 Historie souboru valašských písní a tanců Vsacan

Soubor valašských písní a tanců Vsacan vznikl v roce 1943 ze dvou samostatných skupin, starší cimbálové muziky J. Michálka a z národopisného valašského krúžku Vsetín.

Cimbálová muzika J. Michálka vznikla už za války v roce 1943, ale probuzený národopisný ruch po osvobození v roce 1945, dal podnět k vytvoření další skupiny. Tato skupina si vzala za úkol oživení valašských krojů, tanců a zvyků. Byly to hlavně učitelky Anděla Kolouchová, Eliška Slámová, Růžena Boriová, Bibiána Sovová a Olga Černocká a řada dalších. Na podzim roku 1946 skupina uspořádala národopisnou výstavu krojů, výšivek, valašské literatury a obrazů, která překvapila bohatstvím vystavěného materiálu a vzbudila zájem o národopis u široké veřejnosti. O národopisu přednášel i Richard Pavlík, tehdejší ředitel muzea ve Vsetíně. Na podzim téhož roku byly uspořádány staré valašské hody s voděním berana a mikulášská besídka. Nejdříve se besedy a schůze konaly na školách, avšak později, když se ke skupině přidali další staří i mladí nadšenci, tak se konal přesun do sálu hospody U Panovců na Jasenku.³²⁴ První učitelkou tance byla Anička Trlicová, která hrála při nácvicích na harmoniku. V roce 1946 si skupina zvolila svou předsedkyni, kterou se stala Bibiána Sovová. Přes veškerou bohatou činnost skupina stále neměla svůj oficiální název, ani veřejné uznání. Proto v roce 1947 došlo k opatření stanov dle slováckých krúžků, a dne 14. října 1947 byl oficiálně založen a uznán spolek s názvem „*Valašský krúžek Vsetín*“. V témže roce podnikal krúžek již první zájezdy a vystoupení do Hrozenkova, Zlína, Rožnova a Luhačovic. Prvními tanečnickými krúžku byli J. Chovančík, K. a M. Životský, J. Parduba, C. Kraus, O. Tkadlec, A. Olejníček, F. Vrubel, A. Táborský ml., sourozenci Juřicovi a děvčata A. Červenková, J. Šolková, D. Pončíková, A. Bartošková.³²⁵

³²³ Martinek, J.: *Vznik a vývoj souboru valašských písní a tanců Jasénka* [VHS]. Díl 1: 1944–1954, Vsetín: Jirí Martinek a syn 2004.

³²⁴ Soukromá sbírka pamětníka Miroslava Ekarta: Deník valašského krúžku Vsacan.

³²⁵ Staří Vsacané: *Vsacan 50*, s. 2.

V roce 1948 měl Valašský krúžek několik významných vystoupení, účast na Zemědělské výstavě v Praze, na Všesokolském sletu v Praze, a řadu dalších vystoupení v Čechách i na Moravě.³²⁶ V souboru si členové šili a vyšivali kroje podle starých dochovaných záznamů.³²⁷

Potíže však měl krúžek se zajišťováním hudebního doprovodu pro svá vystoupení. Zpočátku si opatroval hudební doprovod u různých ochotníků na Vsetíně. Na podzim roku 1948 se podařilo získat trvalou spolupráci s Michálkovou cimbálovou muzikou. Spojením těchto dvou těles vznikl valašský soubor s názvem „*Valašský krúžek Vsacan*“. Sloučením začal velký rozmach a růst souboru. Vytvořil se pevný kádr tanečníků a muzikantů, a také byl na vynikající umělecké úrovni. Zásahu na tom měli především Jaroslav Tilscher, Ludvík Schmidt a tanečnice Anna Bartošková.³²⁸ V září vstoupily do souboru významné zpěvačky Jarmila Šuláková a Zdeňka Straškrabová–Zouharová, které se souborem Vsacan zpívaly mnoho let.³²⁹

Další rozkvět souboru nastal v roce 1949, kdy se pro účast na chystané krajské výstavě „Valašsko v práci“ rozvinula čilá krojová akce, v níž se za podpory tehdejšího Ministerstva informací získalo 300 nových krojů. Soubor pilně nacvičoval a připravoval rozhlasová pásma, účinkoval při akci „Zpěvem k srdci“, a také velmi intenzivně spolupracoval s čs. rozhlasem Ostrava. Nejznámější písničkou byla „*Okolo Súče voděnka teče*“, kterou pak souborová zpěvačka Jarmila Šuláková nazpívala i na gramofonové desky.³³⁰

V té době Vsacan absolvoval přes 70 vystoupení ročně, navštěvoval festivaly, soutěže či nejrůznější přehlídky. Vyvrcholením pětiletého působení byl barevný film „Valašsko v tanci“, natočený převážně Vsacanem. Zde dal soubor vyniknout svým odzemkářům (mužský sólový tanec) J. Pardubovi, A. Olejníčkovi, D. Růžičkovi a M. Ekartovi st., tedy nejlepším odzemkářům těch dob. A tímto začala úspěšná spolupráce s čs. filmem.³³¹

Koncem roku 1950, po vydání nového spolčovacího zákona, přešel Vsacan do Závodního klubu Zbrojovky Vsetín (tzv. Klubu „Z“) a změnil svůj název na „*Vsacan, soubor valašských lidových písní a tanců*“.³³² Při vystupování soubor propagoval jak Valašsko, tak i Vsacko. Pomáhal také jiným souborům při jejich počáteční činnosti. K 10. výročí fungování se mohl Vsacan pochlubit více než třemi sty vystoupeními po celé republice a 30 hudebně lite-

³²⁶ Tamtéž, s. 2–3.

³²⁷ Měsíčník klubu pracujících Vsetín. *Sonda Vsetín*, leden 1974, č. 1., s. 4.

³²⁸ Soukromá sbírka pamětníka Miroslava Ekarta: Deník valašského krúžku Vsacan.

³²⁹ Staří Vsacané: *Vsacan 50*, s. 3.

³³⁰ PAVLÍK, R.: Valašský krúžek na Vsetíně. *Naše Valašsko*, 1946, č. 9, s. 188.

³³¹ Soukromá sbírka pamětníka Miroslava Ekarta: Deník valašského krúžku Vsacan.

³³² PAVLÍK, R.: Valašský krúžek na Vsetíně. *Naše Valašsko*, 1946, č. 9, s. 188–189.

rárními pásmy natočenými pro rozhlas, a také spoluprací na dvou filmech. Avšak s desetiletým působením přišla krize. Situace se vyhroutil natolik, že ze souboru v polovině roku odešla kvůli neshodám většina muzikantů. Zůstal pouze Ivan Straškraba, Ladislav Pytel, Zdena Straškrabová–Zouharová a cimbalista Josef Michálek, který však zanechal aktivní činnosti. Odchodem cimbálové muziky se rozpadl i celý výbor. Soubor však nerezignoval a pokračoval ve své činnosti dále. Přičinili se o to hlavně M. Holub, A. Táborský ml., D. Růžička, M. Ekart st. a I. Straškraba. Hlavním úkolem bylo vytvoření nové cimbálové muziky, který v té době nebyl lehký. Na okresní soutěži v dubnu 1954 vystoupil Vsacan pouze za doprovodu harmoniky a zvítězil. Do dalšího kola a do Strážnice nastoupil za doprovodu nové cimbálové muziky. Jedním z nejúspěšnějších pořadů bylo vsacanské pásmo „Nač je dobrá metla“.³³³

Záslužnou činnost soubor vykonával na celostátních spartakiádách, kdy se jeho neschopnější členové podíleli na práci v organizačním štábu. Celý soubor vystupoval společně s jinými špičkovými soubory v komponovaných pořadech. V roce 1955 byl soubor za tuto významnou činnost odměněn prezidentem republiky státním vyznamenáním „Za vynikající práci“.³³⁴

Jako první amatérský soubor v Československu byl Vsacan v roce 1956 vybrán na Mezinárodní folklorní festival do Velké Británie, jelo se do Llangollenu, který se nachází v severní části Walesu. Porotou UNESCO byl soubor poctěn 3. cenou, a jeho sólistka Zdeňka Straškrabová získala 1. cenu v kategorii sólového lidového zpěvu. Od tohoto zájezdu byl soubor vysílán i na další důležité a silně obsazované mezinárodní festivaly ve Francii, Polsku, Španělsku, NDR, NSR, Turecku, Rumunsku, Švédsku, Maďarsku, Rakousku či Švýcarsku.³³⁵

V roce 1959 přešel do Vsacanu, z jedné ze vsetínských základních škol, dětský soubor učitelky Elišky Slámové, který už několik let pomáhali vést členové souboru. Dětský soubor nesl název „Vsacánek“. Po Elišce Slámové se vedení Vsacánku ujala učitelka Alena Přetáková–Skřivánková, tanečnice základní složky Vsacanu. Na její místo v roce 1971 nastoupila učitelka Miroslava Zapletalová–Pavelková. Obě učitelky přivedly soubor na vynikající úroveň a Vsacánek i dnes patří k nejpřednějším dětským souborům v republice.³³⁶ V roce 1979 se dětský soubor rozšířil o další složku „Malý Vsacánek“, který navštěvovaly děti předškolního

³³³ Staří Vsacané: *Vsacan 50*, s. 3–4.

³³⁴ Měsíčník klubu pracujících Vsetín. *Sonda Vsetín*, leden 1974, č. 1., s. 5.

³³⁵ *Vsacan, soubor valašských písní a tanců*. Vsetín: Klub pracujících ROH, 1978.

³³⁶ Tamtéž.

věku. O jeho založení se zasloužili manželé Jitka a Rudolf Magdonovi a vedli jej až do roku 2000.³³⁷

V roce 1981 byla natočena známá pohádka „Pohádka svatojánské noci“, na jehož natáčení se soubor taktéž podílel. Před 40. výročím Vsacanu vznikla v roce 1982 věkově nejstarší složka „Staří členové Vsacana“, složená ze zakládajících členů. V té době i tato složka vystupovala na významných folklorních festivalech například ve Strážnici či v Rožnově pod Radhoštěm. O deset let později vznikla střední složka, generace okolo tehdejšího uměleckého vedoucího Ladislava Pavelky.³³⁸

Po čtyřicetiletém působení převzalo vedení souboru v roce 1983 „Cenu ministra kultury pro rok 1983“, za šíření lidových tradic a dosavadní činnost, od tehdejšího ministra kultury Dr. Klusáka ve Valdštejnském paláci v Praze. V témže roce získal soubor v osobě Františka Hlaváčka, bývalého člena Československého státního souboru písní a tanců, profesionální vedení nácviků. Pod jeho vedením se zlepšil pohybový projev a jevištní provedení jednotlivých pásem.³³⁹

Před několika lety vznikla poslední taneční složka s názvem „Vsacané“ s věkovým průměrem okolo 38–42 let.

V současné době je prezidentem SVPT Vsacan Miroslav Ekart ml., a uměleckým vedoucím základní taneční složky jeho syn Jakub Ekart. Soubor každoročně jezdí na mezinárodní folklorní festivaly do zahraničí. Za celou dobu působení byl Vsacan nejdále v Číně (rok 2010), kde strávil dlouhé 3 týdny. Vsacan se každé dva roky podílí na tvorbě programu pro Mezinárodní folklorní festival Vsetínský krpec.

5.2.1 Taneční repertoár

Repertoár souboru dodnes tvoří tance točivé, tance figurální, řemeslnické tance, starodávný tanec, sólový mužský tanec „Odzemek“ a valašský čardáš. Choreografy většiny pásem Vsacanu jsou Miroslav Ekart st., Ladislav Pavelka a Zdenka Jelínková.

Točivé tance jsou v souboru zastoupeny nejčastěji. Nejcharakterističtější znakem je společné víření – točení dvojice na místě kolem společné osy. Tento tanec se skládá ze tří základních tanečních figur: ze zpěvu tanečních písní, doprovázeného rytmickým přešlapová-

³³⁷ Staří Vsacané: *Vsacan 50*, s. 4.

³³⁸ Tamtéž.

³³⁹ Sdružený klub pracujících: *Vsacan 45*, s. 2–3.

ním dvojice na místě, ze společného víření dvojice, a z individuálního projevu tanečníka a tanečnice (tanečnice se točí na místě a prvky tanečníka vychází ze skočného principu odzemkových figur). Pro tento tanec existují také synonyma jako točená, gúlaná, kúlaná aj.³⁴⁰ Mezi točivé tance vyskytující se v repertoáru souboru patří *starodávný, točená, točená z Lužné a valašský čardáš*.

Tance figurální jsou složeny z jednotlivých figur, mají sdělovací a popisný ráz mnohdy až ilustračního charakteru.³⁴¹ Mezi fugálními tanci vyskytujícími se v repertoáru souboru patří *kovářský, řeznický, ševcovský, metlový, černá vlna, špaček* apod.

Mužský sólový tanec *odzemek* je typický svými skoky, výskoky, a má vždy improvizovaný charakter. Název „odzemek“ se vyvinul od písně, kterou tanec začíná – „*Po valašsky od země, kdo ty kozy požene! ...*“. V odzemku se vždy prokazuje fyzická zdatnost, preciznost a elegance tanečníka. Samotný tanec je rozdělen do několika částí. Tempo písně je zpočátku pomalé, ale postupně graduje a závěr je již velmi rychlý. Příbuzným tancem odzemku je tanec *obuškový*, který se tančí s valaškou v ruce.

Součástí repertoáru jsou další scénická pásma *Velikonoce* (spojené s vynášením Mařeny, pochůzky s trakačem, pletení tatarů, a tanci s kraslicemi a tatary), *Vánoce* (předvánoční a vánoční zvyky) či *Svatojánské ohně* (čarování cérek, tanec ogarů s metlemi, tanec s přeskačováním svatojánského ohně).

5.3 Charakteristika souboru valašských písní a tanců Jasénka

Vznik souboru Jasénka, v roce 1944, inicioval Zdeněk Kašpar, sběratel lidových písní a tanců. Soubor vznikl z ochotnického spolku při základní škole Jasénka. Zdeněk Kašpar, beze sporu největší osobnost souboru, stál na postu primáše a uměleckého vedoucího od jeho začátku, až do svého úmrtí v roce 2002. Původně však byl Kašpar aktivním členem Michálkovy muziky, ale po jeho návratu z vojny vyvrcholily v muzice neshody, a Kašpar odešel. Neshody vyplývaly z toho, že Kašpar prosazoval nové úpravy, chtěl do repertoáru zařadit nové písně i vlastní tvorbu, ale s tím se u muziky nedočkal pochopení. Nedlouho poté si založil vlastní muziku, která se stala trvalou součástí souboru Jasénka. Repertoár, jak hu-

³⁴⁰ Jelínková, Z.: *Lidový tanec na Valašsku: II. tance točivé*. Zpravodaj Okresního vlastivědného muzea ve Vsetíně. 1992, č. 5. s. 32–39.

³⁴¹ Jelínková, Z.: *Lidový tanec na Valašsku: III. tance figurální a kolové*. Zpravodaj Okresního vlastivědného muzea ve Vsetíně. 1994, č. 8. s. 14–18.

dební, tak i taneční sbíral z oblasti Velkých Karlovic.³⁴² Právě tanec pocházející z Velkých Karlovic – tzv. *zvrtný (točivý tanec)*, je velmi nápadný a charakteristický pro tento soubor. Objevuje se hned v několika pásmech, například *Zahraj ně hudečku a Ej ovce, moje ovce*.

Stejně jako soubor Vsacan se i Jasénka začlenila pod závodní klub. V roce 1952 se soubor stal členem Závodního klubu ROH MEZ Vsetín, a tím změnil i svůj oficiální název na „*Soubor valašských písní a tanců Jasénka – MEZ Vsetín*“.³⁴³ Jasénka také působila v mnoha rozhlasových i televizních pořadech a od roku 1955 jezdila na významné folklorní festivaly do zahraničí, například do Španělska, Itálie, Francie, Rakouska, Anglie apod.

Dětský soubor „*Malá Jasénka*“ byl založen Zdeňkou Urbanovou–Jarošovou v roce 1955. Soubor vystupoval buď samostatně, nebo společně se základní složkou souboru. Jeho hlavním úkolem bylo a je připravovat děti pro další působení v dospělém souboru. Programová čísla Malé Jasénky se věnují lidovým zvykům spojených s kalendářem, vázaných k tradičním projevům a činnostem Valachů. Kromě malých tanečníků a tanečnic jsou dalšími členy dětského souboru muzikanti dvou cimbálových muzik: CM Malá Jasénka a CM μ Jasénka. Vedoucí dětského souboru je Alena Zdražilová, která jej vede nepřetržitě od roku 1972.³⁴⁴

V roce 2001 vznikl pěvecký sbor „*Jasénčanky*“. Tvoří ho především bývalé členky souboru Jasénka. Na začátku roku 2003 byl ještě založen Klub seniorů Jasénka, který sdružuje bývalé členy souboru k aktivnímu zapojení při pořádaných akcích, a také se podílí a zapojuje do programu při oslavách výročí souboru.³⁴⁵

Nyní je prezidentkou SVPT Jasénka Helena Galetková, organizačním vedoucím Martin Šedlbauer, vedoucími taneční složky Eva Lambertová a Martin Bělíček.

5.4 Komparace souborů Vsacan a Jasénka

Soubory Vsacan a Jasénka si navzájem ve Vsetíně vždy konkurovaly a tato vzájemná soutěživost jim vydržela i dodnes. Na první pohled je lze od sebe ihned rozlišovat. Soubor Vsacan se obracel spíše k tradicím a soubor Jasénka k nové tvorbě. Repertoár tanců je také odlišný, najdou se odchylky i v hudebních úpravách a také v krojích, například u chlap-

³⁴² *Folklorní spolek Jasénka* [online]. Vsetín: FS Jasénka, 2016 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <<http://www.jasenska.com/web/>>.

³⁴³ Martínek, J.: *Vznik a vývoj souboru valašských písní a tanců Jasénka* [VHS]. Díl 1: 1944–1954, Vsetín: Jirí Martínek a syn 2004.

³⁴⁴ *Folklorní spolek Jasénka* [online]. Vsetín: FS Jasénka, 2016 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <<http://www.jasenska.com/web/>>.

³⁴⁵ Tamtéž.

ců: vsacanský kroj má tmavomodré nohavice, kdežto jasénčanský kroj má nohavice krémové barvy. Rozdíl je znát i při vystoupení – pro Jasénku je typická preciznost a vyšperkovanost každého kroku, kdežto Vsacan má naprosto přirozený a bezprostřední projev. Oba soubory se však významně podílely na vzniku folklorního hnutí ve Vsetíně, na kulturním životě minulého století a podílí se i na tom současném. Reprezentují nejen Vsetín, ale celé Valašsko. Oba soubory jsou jedny z nejznámějších a nejdéle aktivních amatérských folklorních souborů v České republice.

5.5 Charakteristika taneční skupiny Kotár

Nejmladší soubor, taneční skupina Kotár, vznikla v roce 2003. Skupina byla vytvořena z tanečníků, kteří opustili své domovské soubory. Nejvíce zakládajících členů přešlo ze souboru Jasénka. Od folklorních souborů Vsacan a Jasénka se odlišuje zejména repertoárem i krojem. Zpracovává nejen lidové tance z Valašska (*tance starodávny a čardáš*), ale i tance ze Slovenska (východoslovenská *karička*) a Čech (*česká holubička*), ale i historické taneční obrázky inspirované melodiemi z Oponické sbírky z 18. století. Skupina od začátku spolupracuje s Jaroslavou Špačkovou, choreografkou a učitelkou tanečního oboru na ZUŠ Vsetín, a od roku 2010 též spolupracuje s Rudolfem Danajovičem, bývalým vedoucím taneční složky VUS Ondráš. Kotár vystupuje na folklorních festivalech Vsetínský krpec, ve Strážnici, na Rožnovských slavnostech, Jánošíkově dukátu či Kutnohorském stříbření. Hudebně skupina spolupracuje s cimbálovou muzikou Kotár z Rožnova pod Radhoštěm, a intenzivněji s cimbálovou muzikou Kordulka pod vedením primáše Michala Jelénka.³⁴⁶

5.6 Lidový oděv Vsetínska

Lidový oděv označuje soubor oděvních součástí s charakteristickými znaky pro určitý region. Na Valašsku je to právě valašský kroj. Vzhled lidového oděvu se utvářel působením mnoha vlivů: je odrazem geografických a klimatických vlivů (ochrana proti drsnému počasí v horách), dosažitelností materiálu k jeho zhotovení, konstrukčním provedením, domácí či řemeslnou výrobou, vnějšími okolnostmi jako např. kolonizací, válečnými vpády, prolínáním oděvních zvyklostí z okolních oblastí, nebo prvků slohového oděvu apod.³⁴⁷

³⁴⁶ O nás – historie. *Taneční skupina Kotár* [online]. Vsetín: Kotár, 2012 [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: <http://www.kotar.cz/skupina/cz/o_nas>.

³⁴⁷ URBANOVÁ, S. et al.: *Valašsko: historie a kultura*, s. 52–53.

Vzhled lidového oděvu a jeho skladba byla způsobem vyjádření příslušnosti jeho majitele k určitému území. Prostřednictvím oděvu ovšem nositel projevoval svou individualitu, oděv vystihoval rodinný stav, sociální statut, charakterizoval rovněž příležitosti, k nimž byl užíván, nebo měnil podobu v závislosti na ročním období.³⁴⁸

Současné kroje vsetínských valašských folklorních souborů přejímají většinou historickou fázi lidového oděvu ze začátku 2. poloviny 19. století, kdy vrcholí a brzy na to končí uplatnění materiálů z domácích textilních vláken – lněného a konopného plátna, hrubé vlněné huně přírodních barev a jemnějšího barevného sukna.³⁴⁹

5.6.1 Kroj mužský

Košile – „*košula*“ je vyrobena z ručně tkaného bílého plátna. Pod paží jsou všity čtveřečky plátna – „*cvikle*“ a na ramenou v místech, která nejvíce trpí opotřebením, byla košile zpevňována našitým sedlem zvaným „*plat*“ nebo „*lata*“. U krku je tzv. „*obojek*“ – stojatý límeček, na kterém je provedena modrá výšivka. Rozparek na košule se spíná *kotulou*, obvykle z perleti, která je zdobená rytým dekorem. Na košuli se nosí *vesta* – „*brunclek*“, šitá z červeného sukna a ozdobená modro-zelenými výšivkami. Na pravé straně, blíž k okraji, ji zdobí kovové knoflíky. Součástí kroje je i *dlouhý kabát* – „*huňa*“, který se šil pouze z domácího ručně tkaného hrubého sukna – „*huně*“ v přírodních barvách. Huňa nemá knoflíky, zapíná se na kovový háček. Dlouhý kabát – „*župica*“ je svátečním kabátem, šitým z tmavomodrého sukna a dolní okraj má střižen téměř do půlkruhu. Většinou se nosila přehozená přes ramena, jen v zimě při slavnostních příležitostech (svatba) se oblékala. Součástí zimního oděvu byl i *kožich* – „*kožuch*“, který se šil z ovčí kůže bílou kožešinou dovnitř. *Kalhoty* – „*nohavice*“ se nosily na celém Vsetínsku s jedním rozparkem na prvním boku, který byl lemován červeným sukem a ozdoben jednoduchým šňůrováním v jednoduchých smyčkách. Barva kalhot vsacanského kroje je tmavě modrá a barva jasénčanského kroje je bílá, resp. krémová. Součástí kroje je řemen – „*opasek*“, který se vyrábí z hovězí kůže, je vybíjený cvočky a tlačný dekorem. Kalhoty, zvané „*plátěňky*“, byly součástí letního oblečení všedního i pracovního. Nejčastěji tento režný kroj vidíme na vystoupení souborů při „*ogarských hrách*“. Na nohách mají tanečníci huněné ponožky tzv. „*kopytce*“, které se nosí do krpců. *Krpce* jsou nejstarším druhem obuvi rozšířeným po celém karpatském oblouku. Krpce se vyrábějí každý z jednoho kusu kůže nejčastěji z hovězí, ale i vepřové. Na noze jsou uvázány pomocí dlouhé

³⁴⁸ JEŘÁBKOVÁ, A.: Lidový oděv. In: BROUČEK, S. – JEŘÁBEK, R. (edd.): *Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska*, s. 498–500.

³⁴⁹ URBACHOVÁ, E.: *Lidový kroj na Vsetínsku*, s. 5.

šňůrky. Jako sváteční obuv se nosily *kožené boty*, tanečníci si je obouvají při tvrdších tancích, jakým je například valašský čardáš. Pokrývka hlavy u mužů byla různá. Vysoký klobouk bez střechy s nazad obrácenými křídly, nazývaný *husárek*, se nyní používá při zbojnickém tanci a v souborech se nazývá *vlaštovka*. Součástí svátečního kroje je *klobouk s vysokým dýnkem*. Má černou barvu a je zdoben barevnou vyšívanou stuhou přesahující přes okraj střechy. Vpředu je stuha provlečena kovovou sponou umístěnou nad čelem. Při „ogarských hrách“ se nosí klobouky z černého sukna ve tvaru připomínající obrácený hrnec sahající přes uši.³⁵⁰

5.6.2 Kroj ženský

Nejspodnější část kroje tvoří přiléhavé „*oplečko*“, které je šité z bílého plátna. Spodní část oplečka má délku nad kolena a je úzká, aby se při tanci nezvedala. Další částí spodního kroje je tzv. „*spodnica*“, „*spodnička*“, což je bílá sukně sahající ke kolenům, dole bývá často lemována krajkou.

Košile – „*rukávce*“ jsou šity ze silnějšího lněného plátna. Límeček „*oboječek*“, „*příramce*“ (podél ramen) a konce rukávů jsou ozdobeny modrou výšivkou. Konce rukávů se uzavírají šňůrkou nad lokty. Na rukávcích se stejně jako u mužského kroje nosí *kotula*, buď z perleti, nebo ojedinele ze stříbra, a zdobená je taktéž rytým dekorem. Na rukávcích se nosí *vesta* – „*kordulka*“ červené barvy, na které je našita zelená vyrážená sametka. Zapínání tvoří tři kovové knoflíčky. Přes ramena mívaly ženy přehozen *obrus* nebo *vlnák* čtvercového tvaru, nejdříve ze silnějšího ručně tkaného lněného plátna a později z bílého sukna. Ženské *kožichy* – „*kožuchy*“ jsou krátké hnědavé barvy, s bílou kožešinou uvnitř. Výzdobu tvořily hedvábné barevné třásně a proužky kůže. Na spodnici přiléhá *nesešitá sukně* – „*kasanka*“, která se zavazuje zezadu dopředu. Je dvojího druhu, buď je sukně skládaná, nebo je sešitá ze dvou půlek bílého, ručně tkaného lněného plátna. Obě sukně se při roztočení tanečnice krásně točí. Na sukni, ať už skládanou nebo bílou, přiléhá *zástěra* – „*fěrtoch*“, který se obléká zepředu směrem dozadu. Fěrtoch je modré barvy a jsou na něm bílé vzorované potisky. Má stejnou délku jako sukně pod ním, tj. sahá do půlky lýtek. Ženy, stejně jako muži, navlékají do *krpců* vlněné ponožky „*kopýtko*“. Pletly se ze světlé ovčí vlny a v horní části se vytvářel z tmavé vlny geometrický tvar. *Krpce* ženské se vyráběly stejným způsobem jako *krpce* mužské, a patřily ke všední obuvi. Svobodné dívky nenosily žádný šátek, ale vlasy měli sepnuté do jednoho copu. Tanečnice obou souborů si dělají pěšinku na pútec (pěšinka je uprostřed hlavy). Vdané ženy musely procházet ceremoniálem „čepení“, kdy se jim po svatbě sňala čelenka,

³⁵⁰ Tamtéž, s. 23–38.

a místo ní se jim dal krajkový *čepec* a na něj uvázal šátek. Čepce se pletly nebo háčkovaly z jemné příze. Nad čelem čepec vybíhal v krajkované zuby. Barvu mívaly většinou bílou, ale výzdoba byla mnohdy i barevná. *Šátek* má červenou barvu a po obvodu si lze všimnout barevného potisku rostlinných motivů. Nezbytným doplňkem kroje je *kapesník*, což je čtvercový vyšíváný šáteček jak u svobodných, tak i u vdaných žen. Nosil se do kostela, k muzice i na slavnostní příležitosti.³⁵¹ Do pasu si cérky ještě uvazují červeno-zelenou mašli, jejíž konce sahají vzadu až po okraj sukně, a červenou mašli si uvazují do vlasů na cop.

³⁵¹ Tamtéž, s. 39–56.

6 Kulturní a společenský život ve Vsetíně v současnosti

Hlavním garantem zajišťování kultury je samozřejmě město Vsetín, což vyplývá i ze zákona o obcích, ve kterém je vymezeno, že „obec pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů“. Město finančně podporuje Dům kultury s.r.o., ve kterém se pořádá mnoho kulturních akcí. Také zřizuje a finančně zajišťuje příspěvkovou organizaci Masarykovu veřejnou knihovnu, uděluje každoročně „Ceny města Vsetín“ místním osobnostem, které významně přispěly v nejrůznějších oblastech lidské činnosti k rozvoji města. Dále město pořádá pietní akty při příležitostech významných událostí či výročí, zajišťuje vedení kroniky města, pečuje o kulturní památky, pamětní desky a čestné hroby. Finančně podporuje činnosti občanských sdružení, které pořádají kulturní akce.³⁵²

Kulturní a společenský život ve Vsetíně je velice bohatý a aktivní. Pořádají se zde pravidelné kulturně-společenské akce s vysokou návštěvností ať už v oblasti divadelní, výtvarné, hudební či v oblasti lidového umění. Program kulturních akcí je pravidelně vyvěšen na webových stránkách města, ve Vsetínských novinách – každé dva týdny vychází nové číslo, v týdeníku Jalovec a na facebookových stránkách města.

Jednou z největších kulturních akcí je festival Valašské záření, který se uskutečňuje pravidelně od roku 1999 vždy v měsíci září. Festival trvá cca 3 dny a nabízí spoustu koncertů (Yo Yo Band, Petra Janů, Iona Csáková, Aneta Langerová, Věra Špinarová a další), zábavy a soutěží (pořádá ALCEDO – středisko volného času), a vystoupení folklórních souborů Vsačan, Jasénka a Kotár.

Neméně významnou akcí je Mezinárodní folklórní festival Vsetínský krpec, který je pořádán vždy jednou za dva roky na přelomu června a července. Na festivalu účinkují nejen domácí folklórní soubory, ale také zahraniční z různých koutů světa. Festival navštívily soubory z Itálie, Maďarska, Kostariky, Nového Zélandu, Chile, Egypta apod. Tradičně se pořádá soutěž o nejlepšího tanečníka valašského odzemku „Memoriál Dušana Růžičky“. Součástí je lidový řemeslný jarmark či ochutnávky regionálních specialit – valašská kyselica, valašský frgál. Letos se uskuteční již 9. ročník.

Interfotoklub Vsetín je fotosalon s nejdelší tradicí v České republice. Tato soutěžní akce je přístupná všem amatérským i profesionálním fotografům celého světa. Koná se pod záštitou Mezinárodní federace umělecké fotografie FIAP.

³⁵² Koncepce rozvoje kultury na období let 2011-2015. *Město Vsetín* [online]. Vsetín: Odbor školství a kultury MěÚ Vsetín, 2011 [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <<http://www.mestovsetin.cz/koncepce-rozvoje-kultury-mesta-vsetin/d-502617/p1=32722>>.

Další významnou akcí na území města je Vsetínský jazzový festival Josefa Audese, který se koná pravidelně v říjnu již od roku 1993.³⁵³ Ve Vsetíně je také pořádán Letní filmový maratón. Pořádá ho Dům kultury společně s Filmovým klubem a Asociací českých filmových klubů.

Spolek pro zachování valašských tradic zahájil svou činnost v roce 2001. Spolek byl založen za účelem zachování živých a obnovení již zapomenutých valašských tradic. Během roku pořádá hned několik akcí: soutěž „O nejlepší hňápané zelé“, soutěž „Sečení kosů“ soutěž „O nejlepší valašskou buchtu“, nebo soutěž „O nejlepší slivovicu“.³⁵⁴

O kulturu ve městě se stará také ochotnický divadelní spolek Divadlo v Lidovém domě, který pořádá akci „Divadelní Vsetín“ (v měsíci březnu se koná divadelní přehlídka ochotnických souborů z okolí), či loutkové divadlo Kohútek pro děti. Milovníci umění ocení výstavy regionálních i světoznámých výtvarníků v Galerii Stará radnice. Stálé expozice a aktuální výstavy jsou umístěny i v budově zámku, kde sídlí Muzeum regionu Valašsko. Kromě výstav se v zámku konají i nejrůznější přednášky, kurzy či akce pro veřejnost i pro školy. Výstavy jsou zaměřeny zejména na historii, výtvarné umění, etnografii, přírodovědu aj.

Jak již je vidět z předchozího výčtu, město Vsetín je městem kultury, což je i mottem koncepce rozvoje kultury města Vsetín.

³⁵³ Vsetínský jazzový festival. *Dům kultury Vsetín* [online]. Vsetín: DK Vsetín, 2016 [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <<http://www.dkvsetin.cz/vsetinsky-jazzovy-festival>>.

³⁵⁴ *Spolek pro zachování Valašských tradic* [online]. Vsetín: WordPress, 2016 [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <<http://www.valassketradice.cz/>>.

7 Výukový projekt

Praktickou částí této diplomové práce je návrh metodiky, jejíž součástí je také pracovní list. Získané informace z teoretické části diplomové práce mohou být využity v pedagogické praxi formou vlastivědné exkurze pro žáky 6. ročníku ZŠ (či primy osmiletého gymnaziálního studia). Vlastivědná exkurze je zaměřena na návštěvu vsetínského zámku, kde se nachází stálá expozice „Pod jménem Valachů“, která se týká osídlení Valašska Valachy, jejich kulturou a způsobem života. Součástí exkurze na zámku bude setkání s místní etnografkou, jež žákům představí vznik a vývoj folklorního hnutí, a zmíní také stručnou historii všech tří vsetínských folklorních souborů (Vsacan, Jasénka a Kotár).

Metodický list obsahuje přípravnou, realizační a závěrečnou fázi. Ve všech fázích je přesně popsán průběh vlastivědné exkurze. Pracovní list, skládající se z 10 otázek, by měl sloužit k prověření znalostí, které žáci nabyli prostřednictvím exkurze.

NÁZEV EXKURZE:	„MY JSME VALAŠI“
AUTOR METODICKÉHO LISTU:	Bc. Zuzana Mikušková
<u>RVP pro základní vzdělávání</u> Vzdělávací oblast: Člověk a společnost Vzdělávací obor: Výchova k občanství Vzdělávací obsah: Člověk ve společnosti Učivo: <ul style="list-style-type: none">• naše obec, region, kraj – místní tradice, významní rodáci (spojení s folklorem)• kulturní život – kulturní hodnoty, kulturní tradice <u>Škola:</u> Masarykovo gymnázium Vsetín, SZŠ a VOŠZ Vsetín ŠVP: Školní vzdělávací program pro 8-leté gymnaziální vzdělávání Učivo: je dle tematického plánu pro školní rok 2015/2016 zařazeno v primě, tj. v 6. ročníku, zhruba v období listopadu.	
CÍLOVÁ SKUPINA:	žáci osmiletého gymnázia – prima, 6. ročník ZŠ
MEZIPŘEDMĚTOVÁ VAZBA:	dějepis, zeměpis, výtvarná výchova
DOBA TRVÁNÍ EXKURZE:	dopoledne (4 vyučovací hodiny)

ORGANIZAČNÍ FORMY:	hromadná výuka, samostatná práce, skupinová práce
VYUČOVACÍ METODY:	metody slovní: výklad, rozhovor, diskuse, metody názorně demonstrační: předvádění, projekce statická
PROGRAMOVÝ CÍL EXKURZE:	žák popíše kulturu a život valachů, vyplní pracovní list a společně ve skupince zinscenuje vybranou tradici, či zvyk

PŘÍPRAVNÁ FÁZE

Cíle:

- žák bude poučen o bezpečnosti a chování na školní exkurzi
- žák bude seznámen s programem exkurze
- žák objasní původ Valachů
- žák vymezí hranice regionu Valašska
- žák zakreslí do mapy České republiky region Valašska
- žák popíše způsob obživy Valachů

Klíčové pojmy: město Vsetín, dějiny Valachů, mapa, exkurze

Metodika:

Žáci budou v první vyučovací hodině poučeni o bezpečnosti chování na školní exkurzi a seznámeni s programem. Poté absolvují půlhodinový výklad učitele o původu Valachů na našem území a o způsobu jejich obživy.

Pomůcky: powerpointová prezentace, mapa ČR, ukazovátka, pracovní list

Činnost v hodině:

- žáci dbají pokynů učitele
- žáci si rozvíjí kompetence k učení
- žáci vyplňují pracovní list
- výklad formou prezentace, rozhovor, diskuze

REALIZAČNÍ FÁZE

Cíle:

- žák zopakuje původ Valachů a proces osídlení Valašska
- žák objasní architektonický styl Valašských stavení
- žák popíše nástroje a nádobí, které Valaši používali
- žák vyjmenuje součásti valašského kroje
- žák svými vlastními slovy popíše tradice, zvyky a obyčeje Valachů
- žák porozumí valašskému nářečí
- žák shrne vývoj folklorního hnutí ve Vsetíně
- žák vyplní pracovní list

Klíčové pojmy: Valaši, Valašsko, kultura, lidové zvyky a tradice, nářečí, oděv, architektura, nástroje, folklor, Vsacan, Jasénka, Kotár

Metodika:

Žáci navštíví Muzeum regionu Valašsko, které sídlí ve vsetínském zámku. Dbají pokynů učitele a etnografa. Samostatně vyplňují pracovní list.

Pomůcky: pracovní list, psací potřeby

Činnost ve vsetínském zámku:

Žáci po příchodu do muzea shrnou dosavadně nabyté poznatky o Valaších a regionu Valašsko, a to metodou řízeného rozhovoru s průvodkyní – etnografkou. Etnografka naváže na znalosti žáků a provede je expozicí zámku, týkající se života a kultury Valachů. Obsahem výkladu bude popis muzejních exponátů – především nástrojů, nádobí, oděvů (valašského kroje), dále bude představena architektura, tradice, zvyky a obyčeje Valachů. Krátká vsuvka bude věnována i valašskému nářečí. Žáci se také seznámí se vznikem a vývojem folklorního hnutí v našem městě, stručně bude zmíněna historie souborů valašských písní a tanců Vsacan, Jasénka, a taneční skupiny Kotár.

Úkolem žáků bude věnovat pozornost výkladu etnografky, aktivně se zapojovat a zodpovídat její doplňující otázky. Během výkladu žáci také vyplňují pracovní list.

ZÁVĚREČNÁ FÁZE

Cíle:

- žák ověří správnost doplněných informací v pracovním listu
- žák ve skupině zinscenuje zadanou tradici nebo zvyk
- žák zhodnotí exkurzi
- žák posoudí přínos exkurze ve vzdělávacím procesu

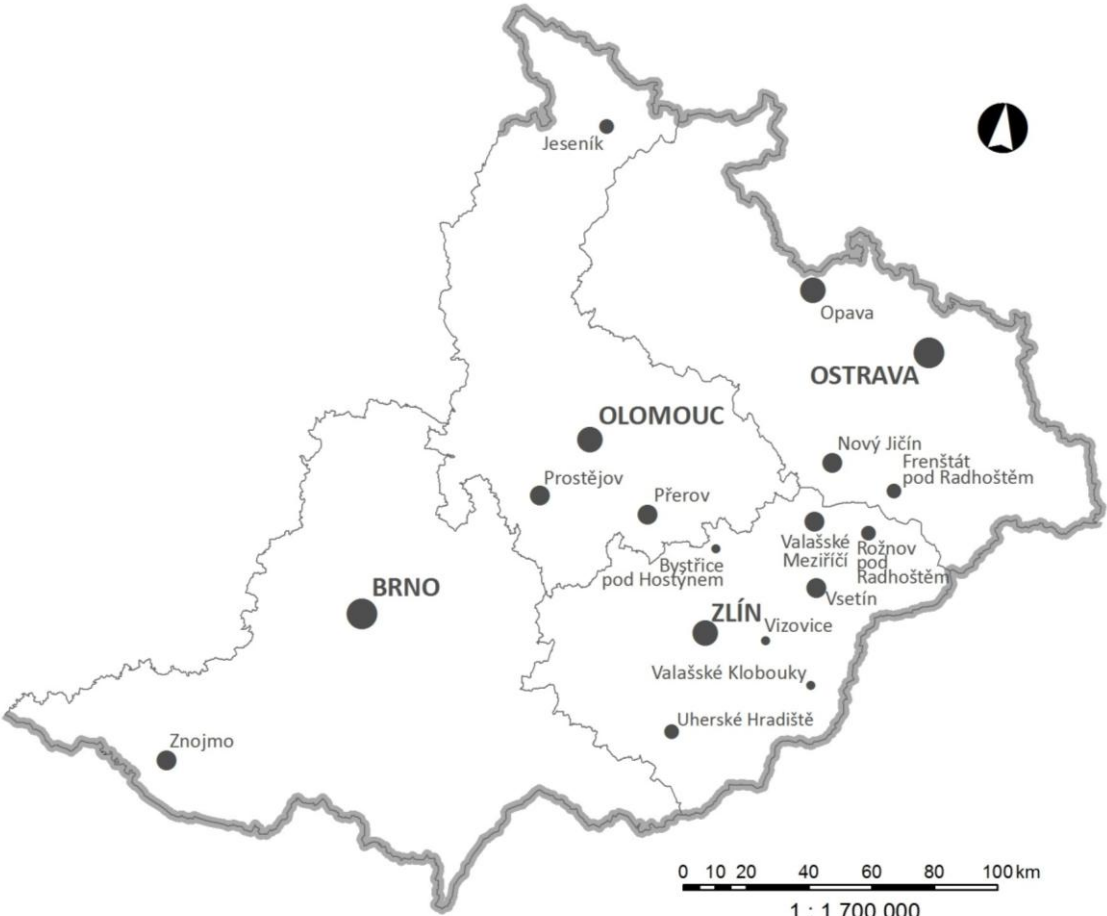
Metodika:

Kontrola pracovního listu. Žáci ve skupinkách po čtyřech zinscenují krátkou scénku na jeden vybraný zvyk nebo tradici, kterou jim určí učitel.

Možné náměty na inscenované scénky: předvánoční čas (sv. Barbora, sv. Mikuláš, sv. Lucie), Vánoce, masopust (fašank), Velikonoce, květen (stavění a kácení máje), dožínky. Zhodnocení exkurze žáky i učitelem.

Pomůcky: psací potřeby, pracovní list, kniha *Obyčeje a lidové tradice na Valašsku*

7.1 Pracovní list

Název exkurze	„MY JSME VALAŠI“
<p data-bbox="264 427 1050 465">1. Kdo jsou to Valaši, kdy a odkud na naše území přišli?</p> <p data-bbox="264 703 1422 779">2. Zakresli do mapy hranice regionu Valašsko. Jako nápověda mohou sloužit města zobrazená v mapě. Dopln i názvy krajů.</p> 	

3. Popiš způsob obživy Valachů.

4. Kde se nachází objekty na fotografiích? Pokus se je i pojmenovat.

a)

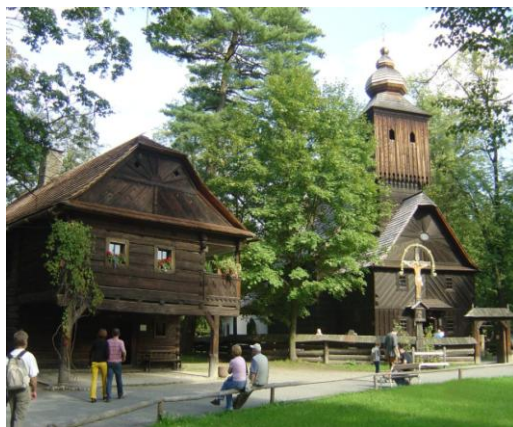
b)

.....

.....

Zdroj: Worldmapz.com, dostupné z:
<<http://static.panoramio.com/photos/large/57673632.jpg>>.

Zdroj: Sociální služby Vsetín, dostupné z:
< <http://www.sluzbyvsetin.cz/soubory/ERGOTERAPIE/31033.jpg>>.

5. Vyjmenuj typické znaky valašské architektury.

6. Nakresli rádlo, popiš jeho funkci a využití.

7. Definuj pojmy:

- a) bača – d) šindel –
b) salaš – e) šohaj –
c) fojtství – f) frgál –

8. Přelož následující slova z valašského nářečí do spisovné češtiny.

- baže – fčilkej –
štragať sa – zgrbloň –
tož – záchod –
skřidla – masař –

Znáš nějaká další slova ve valašském nářečí?

Uved':.....

9. Pod písmeny a–j se nachází jednotlivé části kroje. Tvým úkolem je spojit tyto části s čísly 1–10, která vyjadřují jejich opis.

a) krpce	1. nejspodnější část ženského kroje
b) huňa	2. ženská košile
c) kordulka	3. zástěra z modrého sukna s bílými vzorovanými potisky
d) oplečko	4. červená vesta, součást mužského kroje
e) kopytce	5. vysoký klobouk bez střechy s nazad obrácenými křídly
f) fěrtoch	6. huněné ponožky
g) bruncek	7. dlouhý kabát
h) kotula	8. červená vesta, součást ženského kroje
i) husárek	9. druh obuvi, rozšířený po celém karpatském oblouku
j) rukávce	10. ozdoba z perleti

10. Nakresli znak jednoho ze vsetínských folklorních souborů.

Závěr

Školství je významným aspektem společenského života. Zmapovat počátky vsetínského školství není jednoduché, jelikož se do dnešní doby nedochovalo mnoho zpráv. Základnímu školství jsem se podrobně věnovala v bakalářské práci: *Dějiny základního školství ve Vsetíně v kontextu dějin města*. Jedním z cílů diplomové práce bylo doplnit poznatky o mateřském, středním a vysokém školství.

O založení první mateřské školky ve Vsetíně se zasloužil ženský Vzdělávací spolek Světla. Školka byla slavnostně otevřena v roce 1911, v budově Horní školy. V roce 1946 byly ve Vsetíně doklady již o třech mateřských školách. Další mateřinky vznikaly postupně od konce čtyřicátých let, z nichž některé byly v průběhu dalších let rušeny. V současné době se ve Vsetíně nachází celkem 13 mateřských školek.

Nejdůležitějšími mezníky ve vývoji středních odborných škol ve Vsetíně byl vznik Košíkářské školy (založena v roce 1881), Živnostenské pokračovací školy (založena v roce 1890), Zimní hospodářské školy (založena v roce 1919), Základní odborné školy (založena v roce 1945), Obchodní akademie (založena v roce 1946), a Středního odborného učiliště elektrotechnického (založeno v roce 1958).

Pokusy o vznik gymnázia ve Vsetíně neměly dlouhou dobu naději na úspěch. První třída městského reálného gymnázia byla otevřena až v roce 1928. Zpočátku se vyučovalo v budově chlapecké a měšťanské školy na Horním městě. Brzy však následovaly snahy o vybudování nové, vlastní budovy gymnázia. Zřízení reálného gymnázia umožnilo nadaným studentům širokého kraje jihovýchodního Valašska dosáhnout středoškolského vzdělání bez přílišného finančního zatížení rodičů. Prostory školní budovy postupně zdaleka nestačily zájmu o studium. V roce 1976 byla na školním hřišti postavena provizorní školní kuchyně a jídelna, která sloužila až do roku 2001. V současné době nese škola název Masarykovo gymnázium, Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická (ke sloučení se zdravotnickou školou došlo v roce 2013).

Vyučování na Střední zdravotnické škole bylo zahájeno v roce 1941. Škola byla velkým přínosem pro Vsetínsko, protože byla jedinou svého druhu v širokém okolí. V listopadu 1995 se začalo pracovat na Projektu Vyšší zdravotnické školy. Výuka na ní byla zahájena dne 1. září 1996. K poslední změně došlo v roce 2013, kdy byla škola sloučena s Masarykovým gymnáziem.

Počátky Střední průmyslové školy sahají do roku 1932, kdy byla ve Vsetíně zřízena Mistrovská škola strojnická. Rozvoj školy kladně ovlivnila výstavba objektů Zbrojovky, s tím vyvstala potřeba vzdělaných techniků ve strojnickém oboru. Sídlo měla nejprve na Horní škole, ale později v roce 1961 byla postavena nová školní budova na pravém břehu řeky Vsetínské Bečvy, při ústí Jasenického potoka. Pod vedením Milana Drlíka (1991–2006) docházelo k výrazným změnám. Důraz byl kladen zejména na kvalitu a modernost výuky. Škola se velmi rychle přizpůsobila požadavkům trhu zavedením nových oborů – management strojírenství, technická administrativa, či ekonomika. Modernizace se dotkla i vnitřních prostor školy. V roce 1998 byly na školu převedeny technické učební obory, ze zrušeného SOU řemesel a podnikání. Avšak do nabízených učebních oborů elektrotechnického zaměření se přihlásilo málo žáků, proto byl ponechán původní název školy, a to SPŠS Vsetín.

Soukromá Střední škola Kostka je nejmladší střední školou ve Vsetíně. V roce 1991 ji založil Karel Kostka. Původně byly na škole obory cestovní ruch, kapitálový trh a bankovníctví, či informační technologie. V roce 2006 získala škola od MŠMT souhlas s rozšířením studia o humanitně zaměřené obory. Součástí Střední školy Kostka je i vlastní mateřská škola, jež byla založena v roce 2008.

Ve Vsetíně působí Fakulta společenských studií Vysoké školy Humanitas z polského Sosnowce. Vznikla zde v roce 2014 díky velmi intenzivní spolupráci se zdejší Střední školou Kostkou. Nově vzniklá fakulta poskytuje studium ve dvou studijních programech a čtyřech studijních oborech.

Nositelem spolkového života na Valašsku se ve městech stávaly čtenářské, vzdělávací a dobročinné spolky, ve kterých byla propagována osvěta a národní sebeuvědomění. Zvláště čtenářské spolky se staly představiteli a prvními organizátory národního života. Spolkový život ve Vsetíně byl velmi pestrý, výrazně se podílel na utváření a podobě společenského života města.

Počátky kulturního života ve Vsetíně jsou spjaty se vznikem prvních spolků, jež zakládali úředníci a podnikatelé spíše německé národnosti. Právě vznik německých spolků se stal impulzem pro vznik českých kulturních spolků. Střediskem společenského života ve Vsetíně byl zpočátku Horní šenk. Na vrcholu slávy byl v letech 1850–1880, protože v sále šenku hrávaly divadlo různé kočovné společnosti a ochotníci. V zimě se zde konaly honosné bály. Také oba dolní šenky byly hojně navštěvovány. Na Horním šenku měl své sídlo první spolek na Vsetínsku vůbec – německý čtenářský spolek Casino, založený v roce 1861. Druhým nejstar-

ším kulturním spolem ve Vsetíně byl Leseverein. Původně byl tento spolek deklarovaný jako čtenářský, počátkem 70. let je již zmiňován jako mužský pěvecký spolek Männergesangverein. Oba spolky byly sice německé, ale vstupovali do nich hojně i Češi a setrvali v nich až do doby, než došlo k vyhrčení nacionálních vztahů. Poté ze spolků odcházeli a zakládali si své vlastní české spolky.

Prvním českým kulturním spolkem byla Občanská čtenářská Beseda, založená v roce 1864. V původním návrhu stanov byl spolek definován jako čtenářský, ale zpěv a zábava byly taktéž provozovány. Na přelomu 60. a 70. let 19. století se ve všech třech spolcích, tedy v Casinu, Männergesangvereinu a Občanské čtenářské Besedě postupně vytvářelo radikální nacionální křídlo, které v roce 1872 vytvořilo Vzdělávací spolek Snaha. Hlavním úkolem spolku bylo řešit otázky kulturní i národní. Hned se při tomto spolku ustanovily odbory čtenářský, vzdělávací, později také pěvecký, divadelní, turistický a sportovní. Snaha byla nejvýznamnějším vsetínským spolkem a předurčovala charakter společenského života takřka na celé půlstoletí. Kromě finančních spolků jako Občanská záložna a Kontribučenská záložna, vznikaly i učitelké spolky – učitelský spolek Komenský nebo ženský Vzdělávací spolek Světla, či zájmové spolky Sbor dobrovolných hasičů nebo Spolek přátel hudby. Zvelebováním města byl ustaven Okrašlovací spolek. Nezbytnou součástí spolkové činnosti byly také sportovní spolky Tělocvičná družina, která se v řádnou sokolskou jednotu změnila v roce 1893. Kromě Tělocvičné jednoty Sokol fungovala ve Vsetíně i Dělnická tělocvičná jednota a Tělocvičná jednota Orel.

Po první světové válce nastal opět boom zakládání nových kulturních spolků. V tomto období byl založen Muzejní spolek, jako základ okresního muzea. Dále vznikaly zájmová uskupení jako Klub českých turistů, Sportovní klub, Lovecký spolek, Klub čs. Junáků, Šachový spolek apod.

Během druhé světové války byl činný kulturní život pouze v Kulturním sdružení zaměstnanců Zbrojovky. Zbrojovka byla totiž válečnou kořistí Němců, a proto pouze zde byla povolena spolková činnost. Po válce se pomalu spolky a sdružení občanů obnovovaly. Dne 30. května 1945 se ve Vsetíně sešlo na 100 zástupců jednotlivých spolků za účelem vytvoření Kulturní rady pro organizování kulturní činnosti ve městě.

Ve druhé polovině 20. století byl kulturní život ve Vsetíně nejvíce ovlivňován dvěma folklorními soubory Vsacanem a Jasénkou. Tyto soubory vystupovaly při různých příležitostech oslav či slavností města, a také reprezentovaly valašskou kulturu, tradice a zvyky nejen

v tehdejší Československu, ale i za hranicemi státu. V roce 2003 vznikla nová taneční skupina Kotár, utvořená z tanečníků, kteří opustili své domovské soubory. Od souborů Vsacan a Jasénka se odlišuje především krojem a tanečním repertoárem.

Město Vsetín je v současnosti hlavním garantem zajišťování kultury. Kulturní život je ve městě velice bohatý a aktivní. Pořádají se zde pravidelné kulturně-spoločenské akce s vysokou návštěvností ať už v oblasti divadelní, výtvarné, hudební či v oblasti lidového umění. O kulturních akcích město pravidelně informuje pomocí městského zpravodaje a týdeníku Jalovec.

Praktická část této diplomové práce se věnuje návrhu vlastivědné exkurze spojené s návštěvou expozice v Regionálním muzeu Valašsko na vsetínském zámku. Součástí metodiky je i pracovní list obsahující 10 otázek, vážících se k tematické exkurzi o Valašsku, Valaších, jejich způsobu života, tradicím a zvykům, a vzniku folklorního hnutí ve Vsetíně.

Cíle mé práce považuji za splněné. Pomocí dostupných zdrojů a pramenů jsem dokázala sestavit stručný přehled dějin města v období 19. a 20. století, přehled vývoje všech druhů škol ve Vsetíně, podrobný přehled kulturního a společenského života se zaměřením na kulturní spolky v období 1850–1950, zpracována byla charakteristika vybraných nejvýznamnějších českých kulturních spolků, jejich představitelů a také jsem dokázala zachytit vývoj folklorního hnutí ve Vsetíně a s tím spojený vznik folklorních souborů. Zvlášť byla vypracována historie souboru Vsacan, ve kterém jsem sama dlouhodobě účinkovala, a právě proto jsem mu věnovala takovou pozornost. Dále byly vypracovány charakteristiky dalších souborů, které zde působí – Jasénky a Kotáru. Folklorní kontext velmi hezky dokreslil lidový oděv, tedy skladba ženského a mužského valašského kroje. Tečkou za zpracováním kulturního a společenského života je kapitola pojednávající o současném kulturním dění ve městě. Praktickou část jsem taktéž naplnila. Navržena byla vlastivědná exkurze pro žáky 6. ročníku (primy osmiletého gymnázia) pojednávající o kulturním životě Valachů. Využita byla část teorie diplomové práce týkající se vzniku a vývoji folklorního hnutí, a souborů Vsacan a Jasénka.

Tuto práci lze dále rozvinout například o témata politických a národnostních poměrů v období druhé poloviny 19. století a ve 20. století. Ve druhé polovině 20. století jsem se zaměřila pouze na folklorní hnutí a vsetínské folklorní soubory, ale pozornost by dále mohla být věnována také divadelní, sportovní či hudební činnosti. Avšak rozsah práce byl již naplněn, proto nebylo možné se věnovat těmto dalším námětům.

Už v průběhu zpracování této práce mě požádali pracovníci Okresního archivu Vsetín o její kopii, aby mohli založit další dokumentaci o zdejších kulturním a společenském životě. Komplexní zpráva, jíž představuje tato diplomová práce, tedy přehled školství a vývoje kulturně-společenského života ve Vsetíně ve druhé polovině 19. století a 20. století, nebyla takto doposud podrobně zpracována. Teoretická část mé diplomové práce by mohla sloužit jako podklad pro učitele k vytvoření výkladu týkajícího se učiva naše obec (region, kraj) nebo kulturní život v předmětu výchova k občanství. Určitě by tato tematika mohla být využita i v dějepisu, aby si žáci zlepšili povědomí o městě, ve kterém žijí a chodí do školy. Mimo jiné by mohla sloužit jako informační materiál pro širokou veřejnost, jež by se touto cestou mohla seznámit se školstvím a kulturně-společenským životem ve svém městě.

Seznam použité literatury a pramenů

Literatura

BALETKA, Ladislav. *Okres Vsetín: Vlastivědná příručka pro učitele základních škol*. Vsetín: Odbor školství ONV a Okresní pedagogické středisko, 1983. 261 s.

BALETKA, Ladislav. *Vsetínský zámek: jeho historie a současnost*. Vyd. 3. Vsetín: Okresní vlastivědné muzeum, 1990. 32 s.

BALETKA, Ladislav et al. *Vsetín: město a čas*. Vyd. 1. Vsetín: Masarykova veřejná knihovna, 2008. 239 s.

BALETKA, Ladislav a PAŠTIKOVÁ, Jana. *Historie a současnost podnikání na Vsetínsku, Valašskomeziříčsku a Rožnovsku*. Vyd. 1. Žehušice: Městské knihy, 2007. 327 s.

BALETKA, Ladislav a ZAPLETAL, Ladislav. *Okres Vsetín*. Vyd. 1. Ostrava: Portál, 1987. 143 s.

BARTOŠ, Josef a kol. *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848–1960. Sv. 7, Okresy: Valašské Meziříčí, Vsetín, Holešov, Gottwaldov (Zlín)*. Vyd. 1. Ostrava: Profil, 1980. 256 s.

BUBELA, Jan. *Dějiny ochotnického divadla na Vsetíně od 1. až ku 50. představení*. Vsetín 1887, 13 s.

JABŮRKOVÁ, Hana, ed. a NEPOŽITKOVÁ, Květuše, ed.: *Pozdrav ze Vsetína: Vsetín na starých pohlednicích*. Vsetín: Městský úřad, 1999. 95 s.

JANÁK, Jan. *Spolky v českých zemích do roku 1951*. In: Kordiovský, Emil (ed.): XXII. Mikulovské sympozium 1992. Mikulov: Státní okresní archiv, 1993. 407 s.

JANIŠ, Dalibor a VRLA Radim. *Vsetínský zámek v proměnách času: historie - majitelé - stavební vývoj*. Vsetín: Muzeum regionu Valašsko, 2013. 36 s.

JEŘÁBKOVÁ, Alena. Lidový oděv. In: BROUČEK, Stanislav – JEŘÁBEK, Richard (edd.): *Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska*. Svazek 2: Lidová kultura. Praha: Etnologický ústav AV ČR – Ústav evropské etnologie, FF MU v Brně, s. 498–500.

KMENT, Zdeněk. *Kulturní a společenský rozvoj Valašského Meziříčí v letech 1853 až 1948*. Vyd. 1. Valašské Meziříčí: ECHO Valašska, 2008. 58 s.

KRBA, Jan a Ludvík KUNC. *Obyčeje a lidové tradice na Valašsku: v rámci církevního a hospodářského roku*. Vyd. 1. Valašské Meziříčí: Český svaz ochránců přírody Valašské Meziříčí, 2008. 84 s.

KRČMÁŘ, Karel a KLVÁČ, Jaroslav. *Vsetín*. Vsetín: Dr. Karel Krčmář a Jaroslav Klvač, 1946. 201 s.

MIKUŠKOVÁ, Zuzana. *Dějiny základního školství ve Vsetíně v kontextu dějin města*. Olomouc, 2014. Bakalářská práce (Bc.). Univerzita Palackého v Olomouci. Pedagogická fakulta. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Pavel Kopeček, Ph.D. 61 stran + 14 vázaných příloh.

NEKUDA, Vladimír, ed. *Okres Vsetín: Rožnovsko, Valašskomeziříčsko, Vsetínsko*. Vyd. 1. Valašské Meziříčí: Hvězdárna Valašské Meziříčí, 2002. 963 s. Vlastivěda moravská. sv. 68.

SOMR, Miroslav a kol. *Dějiny školství a pedagogiky: vysokoškol. učeb. pro stud. skupiny stud. oborů 76 Učitelství na fak. přípr. učitele v ČSR*. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. 359 s.

ŠTVERÁK, Vladimír. *Dějiny pedagogiky II*. Praha: Univerzita Karlova, 1981. 331 s.

URBACHOVÁ, Eva. *Lidový kroj na Vsetínsku*. 2., rozš. vyd. Vsetín: Muzeum regionu Valašsko, 2004. 83 s.

URBANOVÁ, Svatava et al. *Valašsko: historie a kultura*. Vyd. 1. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě (Centrum pro hospodářské a sociální dějiny a Ústav pro regionální studia), 2014. 591 s.

VÁCLAVEK, Matouš. *Dějiny města Vsetína a okresu Vsackého*. 2., valně rozmnož. vyd. Vsetín: nákl. vlast. (ředitel škol.), 1901. 375 s.

VÁCLAVEK, Matouš. *Vlastivěda moravská: II.: Místopis Moravy. Čís. 71, Vsatský okres. Jičínský kraj*. Brno, 1909. 126 s.

VÁCLAVEK, Matouš. *Zpráva o chlapeckých a dívčích školách obecných i měšťanských na Vsetíně 1873–1895*. Vyd. 1. Vsetín: Místní školní rada, 1895. 46 s.

Novinové články, zpravodaje

Baletka, Ladislav. *Významné osobnosti našeho města: Bohumil Peroutka*. Zpravodaj města Vsetína. 1999, č. 11, s. 11–12.

Jelínková, Zdenka. *Lidový tanec na Valašsku: II. tance točivé*. Zpravodaj Okresního vlastivědného muzea ve Vsetíně. 1992, č. 5. s. 32–39.

Jelínková, Zdenka. *Lidový tanec na Valašsku: III. tance figurální a kolové*. Zpravodaj Okresního vlastivědného muzea ve Vsetíně. 1994, č. 8. s. 14–18.

Jalovec 2005 (Vsetín):

Vsetín v proměnách času: část I. *Jalovec*, 2005-05-31, č. 22, s. 9.

Naše Valašsko 1943 (Vsetín):

CHUTĚJ, L.: Valašští formani. *Naše Valašsko*, 1943, č. 8, s. 134–136.

Naše Valašsko 1946 (Vsetín):

PAVLÍK, R.: Valašský krúžek na Vsetíně. *Naše Valašsko*, 1946, č. 9, s. 188–189.

Naše Valašsko 1997 (Vsetín):

Představujeme města okresu: Vsetín – část první. *Naše Valašsko*, 1997-07-08, č. 27, s. 12.

Představujeme města okresu: Vsetín – část druhá. *Naše Valašsko*, 1997-07-15, č. 28, s. 12.

Představujeme města okresu: Vsetín – část třetí. *Naše Valašsko*, 1997-07-22, č. 29, s. 12.

Představujeme města okresu: Vsetín – část čtvrtá. *Naše Valašsko*, 1997-07-29, č. 30, s. 12.

Představujeme města okresu: Vsetín – část sedmnáctá. *Naše Valašsko*, 1997-10-29, č. 44, s. 12.

Představujeme města okresu: Vsetín – část devatenáctá. *Naše Valašsko*, 1997-11-11, č. 46, s. 12.

Nové Valašsko 1988 (Vsetín):

PETŘIVALSKÝ, M.: Historie vzdělávacího spolku Snaha. *Nové Valašsko*, 1988-01-05, s. 4.

Sonda:

Měsíčník klubu pracujících Vsetín. *Sonda Vsetín*: Klub pracujících Vsetín, září 1970, č. 7., s. 9.

Měsíčník klubu pracujících Vsetín. *Sonda Vsetín*: Klub pracujících Vsetín, leden 1974, č. 1., s. 4–5.

Archivní prameny**Státní okresní archiv Vsetín:**

SOkA Vsetín fond OkÚ Vsetín 1909–1945.

SOkA Vsetín. Kniha protokolů Světlá 1900–1930.

SOkA Vsetín. Kronika města Vsetína 1850–1930.

SOkA Vsetín. Kronika města Vsetína 1931–1946.

SOkA Vsetín. Muzejní spolek Okresního Sovova muzea Vsetín 1925–1951.

SOkA Vsetín. Okrašlovací spolek Vsetín.

SOkA Vsetín. Pamětní kniha města Vsetína 1946–1958.

SOkA Vsetín. Spolek přátel hudby Vsetín 1905–1909.

SOkA Vsetín. Sbor dobrovolných hasičů Vsetín.

SOkA Vsetín. Spolkový katastr okresu Vsetín.

SOkA Vsetín. Úřednická beseda Vsetín 1910–1921.

SOkA Vsetín. Vzdělávací spolek Snaha 1872–1932.

SOkA Vsetín. Zápisy z protokolů Učitelského spolku Komenský 1883–1896.

SOkA Vsetín. Zápisy z protokolů Učitelského spolku Komenský 1896–1912.

SOkA Vsetín. Zápisy z protokolů Učitelského spolku Komenský 1912–1922.

SOkA Vsetín. Zápisy z valných hromad Okrašlovacího spolku na Vsetíně.

Soukromá sbírka pamětníka Miroslava Ekarta:

Deník valašského krúžku Vsacan

Sdružený klub pracujících. *Vsacan 45*. Vsetín: Soubor valašských lidových písní a tanců Vsacan, listopad 1988. Občasník vychází nepravidelně dle potřeb souboru. 12 s. Ilustrace: Jaroslav Gebauer. Redakce: Miroslav Holub.

Staří Vsacané. *Vsacan 50*. Vsetín: Soubor valašských lidových písní a tanců Vsacan, listopad 1993. Občasník vychází nepravidelně dle potřeb souboru. 22 s. Ilustrace: Jaroslav Gebauer. Redakce: Miroslav Holub.

Vsacan, soubor valašských písní a tanců. Vsetín: Klub pracujících ROH, 1978.

Pamětník

Pamětník Miroslav Ekart, ročník 1929; 4. 3. 2016.

Multimediální zdroje

Martínek, Jiří. *Vznik a vývoj souboru valašských písní a tanců Jasénka* [VHS]. Díl 1: 1944–1954, Vsetín: Jiří Martínek a syn 2004.

Internetové zdroje

České školství v průřezu dvaceti let (1889-2009). *Česká škola* [online]. Praha: Česká škola, 2009 [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <<http://www.ceskaskola.cz/2009/11/ceske-skolstvi-v-prurezu-dvaceti-let.html>>.

Databáze českého amatérského divadla: *Geografické celky Vsetín* [online]. Praha: Databáze českého amatérského divadla, 2007 [cit. 2016-02-17]. Dostupné z: <<http://www.amaterske-divadlo.cz/main.php?data=geo&id=1642>>.

- Folklorní spolek Jasénka* [online]. Vsetín: FS Jasénka, 2016 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <<http://www.jasenska.com/web/>>.
- Historie. *Střední škola Kostka* [online]. Vsetín: Střední škola Kostka, 2008 [cit. 2016-02-27]. Dostupné z: <<http://www.kostka-skola.cz/vsetin/o-skole/historie-10000/>>.
- Historie a charakteristika školy. *SOŠ Josefa Sousedíka Vsetín* [online]. Vsetín: SOŠ Josefa Sousedíka Vsetín, 2013 [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <<http://www.sosvsetin.cz/page/historie/>>.
- Historie školy. *Masarykovo gymnázium, Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická Vsetín* [online]. Vsetín: MG V, 2016 [cit. 2016-02-27]. Dostupné z: <<http://www.mgvsetin.cz/mgv/o-skole-mgv/historie-skoly-mgv>>.
- Historie školy. *Masarykovo gymnázium, Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická Vsetín* [online]. Vsetín: MG V, 2016 [cit. 2016-02-27]. Dostupné z: <<http://www.mgvsetin.cz/szs/o-skole/historie-skoly>>.
- Historie školy. *Střední průmyslová škola strojnická Vsetín: Centrum technického a přírodovědného vzdělání* [online]. Vsetín: SPŠS, 2016 [cit. 2016-02-27]. Dostupné z: <http://www.spssvsetin.cz/index_htm_files/historie.pdf>.
- Historie zámku. *Muzeum regionu Valašsko* [online]. Vsetín: Muzeum regionu Valašsko, 2016 [cit. 2016-02-12]. Dostupné z: <<http://www.muzeumvalassko.cz/objekty/zamek-vsetin/historie-zamku/>>.
- Koncepce rozvoje kultury na období let 2011-2015. *Město Vsetín* [online]. Vsetín: Odbor školství a kultury MěÚ Vsetín, 2011 [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <<http://www.mestovsetin.cz/koncepce-rozvoje-kultury-mesta-vsetin/d-502617/p1=32722>>.
- Lilie – centrum dramatické výchovy* [online]. Vsetín: Lilie – centrum dramatické výchovy, 2016 [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <<http://www.lilie-centrum.cz/index.html>>.
- Mateřská škola Kostka* [online]. Vsetín: Střední škola Kostka s.r.o., 2016 [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <<http://www.kostka-skolka.cz/vsetin/domovska-stranka.html>>.
- Mateřská škola Rokytnice* [online]. Vsetín: MŠ Rokytnice, 2016 [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <<http://www.msrokytnice.cz/>>.
- Mateřská škola Sychrov* [online]. Vsetín: MŠ Sychrov, 2016 [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <<http://www.mssychrov.cz/>>.
- Mateřská škola Vsetín, Kobzáňova* [online]. Vsetín: MŠ Kobzáňova, 2016 [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <<http://www.mskobzanova.estranky.cz/>>.
- Mateřské školy. *Vsetín: Oficiální web města* [online]. Vsetín: MÚ Vsetín, 2016 [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <<http://www.mestovsetin.cz/matenske-skoly/os-6727/p1=6527>>.
- MŠ Na Kopečku – Vsetín* [online]. Vsetín: MŠ Na Kopečku, 2016 [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <<http://www.mskopecek.cz/>>.

- MŠ Vsetín, Benátky* [online]. Vsetín: Webnode, 2012 [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <<http://www.skolkabenatky.cz/>>.
- MŠ Vsetín Ohrada: Školka plná pohody* [online]. Vsetín: MŠ Vsetín Ohrada, 2016 [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <<http://skolkaohrada.interpoint.cz/index.php>>.
- MŠ Vsetín, Trávníky 1218* [online]. Vsetín: MŠ Trávníky, 2016 [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <<http://www.natravnicku.cz/>>.
- O nás – historie. *Taneční skupina Kotár* [online]. Vsetín: Kotár, 2012 [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: <http://www.kotar.cz/skupina/cz/o_nas>.
- Snaha a Občanská záložna. *Vsetín: Oficiální web města* [online]. Vsetín: MěÚ Vsetín, 2007 [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: <<http://www.mestovsetin.cz/snaha-a-obcanska-zalozna/d-474188>>.
- Spolek pro zachování Valašských tradic* [online]. Vsetín: WordPress, 2016 [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <<http://www.valassketradice.cz/>>.
- Škola Luh, Vsetín* [online]. Vsetín: NOWONET media, s.r.o., 2012 [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <<http://www.msluh.cz/cz>>.
- Školka Jasenka* [online]. Vsetín: Webnode, 2009 [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <<http://skolka-jasenka.webnode.cz/>>.
- Tedy Bear* [online]. Vsetín: Tedy Bear, 2016 [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <<http://www.teddyskolka.cz/>>.
- Valašská povstání 1620-1644. *Valašský sbor portášský* [online]. 2014 [cit. 2016-02-03]. Dostupné z: <http://portasi.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=37:valaska-povstani-1620-1644&catid=4:r&Itemid=102>.
- Velký hit přelomu století: tamburaši!. *Ústecký deník.cz* [online]. Ústí nad Labem: Ústecký deník.cz, 2012 [cit. 2016-02-16]. Dostupné z: <http://ustecky.denik.cz/zpravy_region/20120601-krsek-velky-hit-prelomu-stoleti-tamburasi.html>.
- Vsetínský jazzový festival. *Dům kultury Vsetín* [online]. Vsetín: DK Vsetín, 2016 [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <<http://www.dkvsetin.cz/vsetinsky-jazzovy-festival>>.
- Vysoká škola Humanitas v Sosnowci: Fakulta společenských studií Vsetín* [online]. Vsetín: HUNI, 2016 [cit. 2016-02-27]. Dostupné z: <<http://www.huni.cz/index.html>>.
- Zákon o právě spolčovacím* [online]. Praha: Společnost pro církevní právo, 2016 [cit. 2016-02-14]. Dostupné z: <<http://spcp.prf.cuni.cz/lex/134-1867.htm>>.
- Z historie Vsetína. *Vsetín: Oficiální web města* [online]. Vsetín: MÚ Vsetín, 2007 [cit. 2016-02-03]. Dostupné z: <<http://www.mestovsetin.cz/z-historie-vsetina/d-474170/p1=6688>>.

Přílohy

Seznam příloh

- Příloha č. 1 – Přehled starostů města Vsetína od roku 1850 až po současnost
- Příloha č. 2 – Pohled na vsetínský zámek v roce 1888
- Příloha č. 3 – Pohled na vsetínský zámek v roce 2016
- Příloha č. 4 – Budova Horního šenku na Horním náměstí ve 20. letech 20. století
- Příloha č. 5 – Pozvánka Vzdělávacího spolku Snaha na kostýmní ples v roce 1891
- Příloha č. 6 – Sál Snahy v roce 1930
- Příloha č. 7 – Spolkový dům Snaha a Občanská záložna kolem roku 1900
- Příloha č. 8 – Spolkový dům Snaha a Občanská záložna kolem v roce 2016
- Příloha č. 9 – Budova Besedního domu v roce 1909
- Příloha č. 10 – Budova Besedního domu v roce 2016
- Příloha č. 11 – Znak souboru valašských písní a tanců Vsacan
- Příloha č. 12 – Znak souboru valašských písní a tanců Jasénka
- Příloha č. 13 – Vsacanský kroj ženský – kordulka
- Příloha č. 14 – Vsacanský kroj ženský – fěrtoch
- Příloha č. 15 – Vsacanský kroj ženský – krpce
- Příloha č. 16 – Valašský kroj folklorního souboru Vsacan

Příloha č. 1: Přehled starostů města Vsetína od roku 1850 až po současnost

Jméno a příjmení starosty	Období setrvání ve funkci
Václav Raušer	1850–1861 1864–1870
Jan Kratochvíl	1861–1864
Josef Bubela	1870–1877
Karel Pokorný	1877–1880
František Krúpa	1880–1893
Josef Černocký	1894–1919
Rudolf Šarman	1919–1923
Josef Bubela	1923–1927
Josef Sousedík	1927–1930 1931–1938
JUDr. Josef Reiss (vládní komisař)	1930–1931
Václav Misárek	1938–1942
Ing. Antonín Voženílek	1942–1943
Johann Pindur (vládní komisař)	1943–1945
Karel Vaněk	1945
Julius Donáth	1945–1953
Bohumil Novosad	1953–1956
Stanislav Trefil	1956–1960
Vojtěch Knoflíček	1960–1970
Karel Machálek	1970–1975
Josef Machálek	1976–1981
Vladimír Flora	1981–1986
Milan Halbich	1986–1990
Ing. Jaromír Kudlík	1990–1994
Ing. Zdeněk Novosad	1994–1998
Jiří Čunek	1998–2007
Květoslava Othová	2007–2010
Iveta Táborská	2010–2014
Jiří Čunek	2014–současnost

Zdroj: BALETKA, L., et al.: *Vsetín: město a čas*, s. 76–77, 119–120, 158, 170, 184–185, 222–223, 236–237.

Příloha č. 2: Pohled na vsetínský zámek v roce 1888

Zdroj: Vsetín v obrazech, dostupné z: <<http://www.vsetinvobrazech.cz/pohlednice-fotky-vsetin/vsetin-00780-vsetinsky-zamek-z-alba-mahrens-burgen-und-schlosser.jpg>>.

Příloha č. 3: Pohled na vsetínský zámek v roce 2016

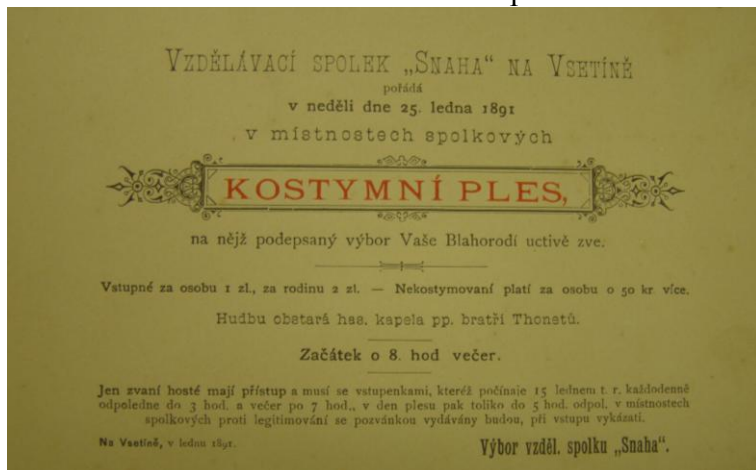
Zdroj: autor fotografie Zuzana Mikušková, 2016.

Příloha č. 4: Budova Horního šenku na Horním náměstí ve 20. letech 20. století

Zdroj: Oficiální web města Vsetína, dostupné z: <http://www.mestovsetin.cz/VismoOnline_ActionScripts/Image.aspx?id_org=18676&id_obrazky=10292>.

Příloha č. 5: Pozvánka Vzdělávacího spolku Snaha na kostýmní ples v roce 1891

Zdroj: SOkA Vsetín. Vzdělávací spolek Snaha 1872–1932.

Příloha č. 6: Sál Snahy v roce 1930

Zdroj: Oficiální web města Vsetína, dostupné z: <http://www.mestovsetin.cz/VismoOnline_ActionScripts/Image.ashx?id_org=18676&id_obrazky=10304&datum=15%2E10%2E2008+16%3A49%3A41>.

Příloha č. 7: Spolkový dům Snaha a Občanská záložna kolem roku 1900

Zdroj: BALETKA, L., et al.: *Vsetín: město a čas*. Vyd. 1. Vsetín: Masarykova veřejná knihovna, 2008. s. 85.

Příloha č. 8: Spolkový dům Snaha a Občanská záložna kolem v roce 2016

Zdroj: Oficiální web města Vsetína, dostupné z:
<http://www.mestovsetin.cz/VismoOnline_ActionScripts/Image.aspx?id_org=18676&id_obrazky=1895>.

Příloha č. 9: Budova Besedního domu v roce 1909

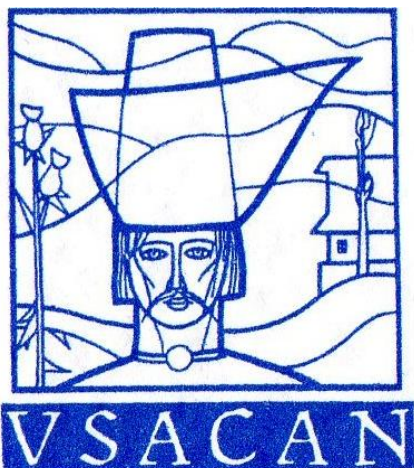
Zdroj: JABŮRKOVÁ, H. ed. a NEPOŽITKOVÁ, K. ed.: *Pozdrav ze Vsetína: Vsetín na starých pohlednicích*. Vsetín: Městský úřad, 1999. s. 58.

Příloha č. 10: Budova Besedního domu v roce 2016

Zdroj: autor fotografie Zuzana Mikušková, 2016.

Příloha č. 11: Znak souboru valašských písní a tanců Vsacan

Zdroj: Letáček ve sbírce pamětníka Miroslava Ekarta.

Příloha č. 12: Znak souboru valašských písní a tanců Jasénka

Zdroj: Webové stránky SVPT Jasénka, dostupné z: < <http://www.jasenska.com/web/>>.

Příloha č. 13: Vsacanský kroj ženský – kordulka

Zdroj: autor fotografie Zuzana Mikušková, 2016.

Příloha č. 14: Vzacanský kroj ženský – fěrtoch

Zdroj: autor fotografie Zuzana Mikušková, 2016.

Příloha č. 15: Vzacanský kroj ženský – krpce

Zdroj: autor fotografie Zuzana Mikušková, 2016.

Příloha č. 16: Valašský kroj folklorního souboru Vsacan

Zdroj: autor fotografie Zuzana Mikušková, 2014.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Zuzana Mikušková
Katedra:	Katedra společenských věd
Vedoucí práce:	PhDr. Pavel Kopeček, Ph.D.
Rok obhajoby:	2016

Název práce:	Školství a kulturně-společenský život ve Vsetíně druhé poloviny 19. století a 20. století se zaměřením na kulturní spolky a folklorní soubory
Název práce v angličtině:	Education and cultural and social life in Vsetin in the second half of 19th century and in the 20th century focusing on cultural associations and folklore ensembles
Anotace práce:	Diplomová práce se zabývá historií města Vsetína a vývojem školství od počátku až do současnosti. Dále popisuje kulturní život, činnost kulturních spolků v letech 1850–1950, a vývoj folklorních souborů ve druhé polovině 20. století. Jedna z kapitol se věnuje i současnému kulturnímu dění. Praktická část obsahuje návrh vlastivědné exkurze, součástí je také pracovní list.
Klíčová slova:	město Vsetín, dějiny města, školství, kulturní život, spolky, folklor, exkurze, pracovní list
Anotace v angličtině:	Diploma thesis covers the history of city Vsetin and the development of its education system from the early beginning until now. It also describes the cultural life, activities of cultural associations in 1850–1950 and development of folklore ensembles during the second half of the 20th century. One of the chapters devotes to current cultural events. The practical part consists of project of a regional excursion. Part of this project is also a worksheet.
Klíčová slova v angličtině	the city Vsetin, history of Vsetin, education, cultural life, associations, folklore, excursion, worksheet
Přílohy vázané v práci:	16 příloh
Rozsah práce:	107 stran
Jazyk práce:	čeština